



> RETOURADRES Postbus 1992, 6201 BZ Maastricht

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

Aan de dames en heren,
leden van de gemeenteraad

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

ONDERWERP
Stand van zaken ten aanzien van het 'Plan van
Aanpak Zwerfjongeren 2017-2020'
BEHANDELD DOOR
JS (Joan) Beemer

DATUM
13 maart 2018
Verzonden 15-3-2018
TELEFOONNUMMER
043 350 5426

BIJLAGEN
2
ONZE REFERENTIE
2018-07746

E-MAILADRES
joan.beemer@maastricht.nl

FAXNUMMER
043 - 350 4141

UW REFERENTIE
--

Geachte raadsleden,

Uw Raad is actief betrokken geweest bij de totstandkoming van het 'Plan van Aanpak Zwerfjongeren 2017-2020', dat door het college op 20 juni 2017 is vastgesteld. U heeft dit Plan van Aanpak (PvA) ontvangen per Raadsinformatiebrief van 23 juni 2017.

In deze Raadsinformatiebrief informeer ik u graag over de stand van zaken.

Experimenten:

Implementatie en nieuwe initiatieven worden - zoals ook in het PvA beschreven - vanuit reguliere middelen bekostigd. Experimenten worden tijdelijk (maximaal voor 2 jaar) bekostigd vanuit het Sociaal Investeringsfonds (SIF).

Namelijk: 1) het nieuw op te zetten Time Out House met 5 extra crisisplekken voor 2018 en 2019 en 2) de stedelijke coach zwerf/risicojongeren voor 2019 als centraal aanspreekpunt in de uitvoeringspraktijk, die de jongeren tijdig weet te bereiken en door te leiden naar de aangewezen (voorliggende) voorzieningen voor begeleiding, ondersteuning, hulp en/of zorg. Van belang is dat deze coach een ervaringsdeskundige is en boven de partijen staat. Hij/zij is in staat de 'linking pin' te zijn tussen de jongeren en de vele (voorliggende) voorzieningen. Een uitgewerkt profiel zal in samenspraak met (keten)partners en zwerf/risicojongeren worden opgesteld.

Beide initiatieven zijn er op gericht om zo vroeg mogelijk in te grijpen om te voorkomen dat jongeren verder afglijden. Tevens dragen beide initiatieven bij aan effecten op meerdere beleidsdoelen: de zwerf/risicojongeren worden op die ZRM leefgebieden ondersteund waar zij problemen ervaren



DATUM
13 maart 2018

(bijvoorbeeld geen sociaal netwerk, huis, opleiding of baan), waardoor meerdere effecten kunnen optreden op meerdere beleidsdoelen.

Vanaf 2020 worden beide experimenten, evenals de andere acties en activiteiten in het kader van het PvA - na positieve evaluatie - uit het reguliere budget bekostigd ('oud voor nieuw').

Stand van zaken PvA:

In het PvA is een aantal activiteiten/projecten aangegeven dat tot verbetering van de aanpak van de zwerfjongerenproblematiek leidt. We geven aan wat de stand van zaken is met betrekking tot deze activiteiten/projecten.

Zo is het volgende geconstateerd:

1. Exacte aantallen van zwerfjongeren in Maastricht e.o. zijn onvoldoende voorhanden. Hiertoe is onderzoek uitgevoerd, zowel naar aantallen als problematiek van feitelijk dakloze jongeren en thuisloze jongeren (zgn. bankhoppers). Voor het onderzoeksrapport deel I en II, zie bijlage. Conclusies en aanbevelingen worden door het college gedeeld.
2. De omvang van de crisisopvang bleek onvoldoende en er is op ingezet deze te vergroten. Dit is gebeurd door:
 - a) 4 van de 14 opvangplekken in Pension Jekerzicht van de Koraal Groep 'om te klappen' naar crisisplekken vanaf juli 2017 + het reserveren van 1 noodbed. Daarnaast is gezorgd in samenwerking met woningcorporatie Servatius voor een tiental doorstroom woningen voor jongeren die 'uitbegeleid' zijn;
 - b) vanaf januari 2018 in het Credohuis Maastricht 2 van de 6 plekken Beschermd Wonen 'om te klappen' naar crisis/opvangplekken en;
 - c) 5 crisisplekken te creëren in het in 2018 nieuw op te zetten 'Time Out House' van Feel Good Connected.
3. Op het gebied van preventie/vroeg signalering is tijdige interventie noodzaak om verslechtering of een neerwaartse spiraal te voorkomen. Om dit te realiseren is het volgende ingezet:
 - a) Stichting@ease (landelijk project Headspace) die met een drempelloze fysieke inloopvoorziening start in 2018, bedoeld voor kwetsbare (OGGZ) jongeren met (hulp)vragen op diverse gebieden. Hier krijgen ze informatie en/of advies of worden ze verder doorgeleid;



DATUM
13 maart 2018

- b) Trajekt en Koraal Groep met een gezamenlijk Busproject waarin naar de jongeren toe wordt gegaan. De bus stopt bij 'jongeren vindplaatsen' (met name scholen) als drempelloze voorziening voor jongeren met allerlei (hulp)vragen. Ook hier krijgen ze informatie en/of advies of worden zo nodig doorgeleid;
 - c) Netwerkontwikkeling van relevante (keten)partners.
4. Verbetering van integrale (keten)aanpak van de problematiek van zwerv/risicjongeren is noodzaak, teneinde meer effectiviteit en efficiëntie te genereren. Hiertoe:
- a) zijn bijeenkomsten belegd met relevante (keten)partners voor zwerv/risicjongeren op het terrein van preventie/vroeg signalering, interventies en nazorg. Uitkomst is een kerngroep¹ die kartrekker is in het proces van verbeterde samenwerking tussen de (keten)partners;
 - b) wordt ten behoeve van de integraliteit een stedelijke coach aangesteld die boven de partijen staat en de zwerv/risicjongeren tijdig weet te bereiken en eventueel door te leiden naar benodigde begeleiding, ondersteuning, hulp en/of zorg. Van belang is dat deze coach een ervaringsdeskundige is, die in staat is de 'linking pin' te zijn tussen de jongeren en de vele (voorliggende) voorzieningen. Een nader profiel zal in samenspraak met (keten)partners en zwerv/risicjongeren worden opgesteld.
5. Het nazorg traject dient eveneens te worden verbeterd, teneinde terugval te voorkomen. Hiervoor wordt ingezet door:
- a) zwerv/risicjongeren te koppelen met een maatje/vrijwillige coach (bijvoorbeeld ervaringsdeskundige) voor een luisterend oor en hulp bij praktische vragen over bijvoorbeeld financiën of huisvesting, uitgevoerd door Humanitas in 2018 en 2019;
 - b) de uitstroom uit de opvang vanaf 2018 te verbeteren via Housing Accomodations² door gemakkelijker en sneller zelfstandige en betaalbare huisvesting te vinden;
 - c) vanaf 2018 via derden/particulieren alternatieve huisvesting te organiseren.

¹ bestaande uit Koraal Groep/Jekerzicht, LEVANTOgroep/ervaringsdeskundige, Humanitas, Credohuis Maastricht, Feel Good Connected en Kracht in Zorg.

² een samenwerkingsverband tussen gemeenten, woningcorporaties en zorginstellingen waarin de corporaties Woonpunt, Servatius en Maasvallei gezamenlijk een contingent van 140 woningen in 2018 reserveren voor bijzondere groepen, waaronder zwervjongeren.



DATUM
13 maart 2018

Gewenste situatie is:

- Beter zicht op aantal en achtergrond (problematiek) van de zwerv/risicjongeren in de regio (dak- of thuisloze jongeren tot 23 jaar met meervoudige problematiek);
- Meer crisisplekken voor acute opname dakloze jongeren;
- Meer aandacht voor preventie en vroeg signalering van zwerv/risicjongeren;
- Betere samenwerking en verbindingen tussen relevante (keten)partners bij interventie;
- Verbetering zelfredzaamheid van de zwerv/risicjongere en betere uitstroom naar (begeleide) zelfstandige huisvesting in de nazorg.

Uw Raad ontvangt in het 4^e kwartaal 2018 wederom een Raadsinformatiebrief met een actuele 'stand van zaken' ten aanzien van het '*Plan van Aanpak Zwerfjongeren 2017-2020*'.

Hoogachtend,

Jack Gerats,
Wethouder Wmo, Welzijn, Buurten, Burgerparticipatie en Vergunningen

Reader

Werkconferentie 'Preventie/Vroeg signalering en Integrale (keten)Aanpak van zwerf/risicjongeren'

27-11-2017

Kerngroep Zwerf/Risicjongeren

Programma

Werkconferentie ‘Preventie/Vroeg signalering en Integrale (keten)Aanpak van zwerf/risicjongeren’

Datum: Maandag 27 november 2017

Tijdstip: 13:45 – 17:00

Locatie: Mosae Forum 10, Maastricht (VR 2.010 Zuid)

13:45 – 14:00: Inloop

14:00 – 14:10: Welkom en opening

14:10 – 14:45: Terugkoppeling van/toelichting op huiswerkopdracht van 6 juli 2017 door kerngroep¹, inclusief stellen van vragen

14:45 – 15:00: Pauze

15:00 – 16:00: Uitleg groepsopdracht. Opdracht in drie groepen uit te werken:

I Groep Preventie/Vroeg signalering

II Groep Interventie

III Groep Nazorg

16:00 – 16:15: Pauze

16:15 – 16:45: Terugkoppeling uitkomsten groepsopdracht

16:45 – 17:00: Afspraken (“wie doet wat verder en wanneer”) en afsluiting

¹ Kerngroep bestaat uit: Mieke Bos (Humanitas), Marlies Boumans (LEVANTOgroep), Leo Crombach (Credohuis Maastricht), Famke Mackaaij (Feel Good Connected/0800-HOME), Eric Nafzger (Kracht in Zorg), Silvia Pisters (Koraal Groep/Pensioen Jekerzicht), Mario Veulemans (LEVANTOgroep/ervaringsdeskundige) en Joan Beemer (gemeente).

Opdracht aan alle groepen luidt:

Uitgaande van de inventarisatie van de producten/diensten op het terrein van Preventie/Vroeg signalering, Interventie en Nazorg per organisatie(s) en uitgesplitst naar de ZRM leefgebieden (zie notitie 5, pagina 21) aangeven:

- 1. Per groep (groep Preventie/Vroeg signalering, groep Interventie en groep Nazorg) hoe (op welke wijze) de aangegeven producten of diensten onderling met elkaar in verbinding gebracht kunnen/moeten worden?*
- 2. Per groep aangeven hoe verbindingen gelegd (kunnen) worden tussen producten/diensten op de gebieden Preventie/Vroeg signalering – Interventie – Nazorg.*
- 3. Per groep aangeven op welke wijze en door wie dit verder wordt uitgewerkt (wie doet wat wanneer?)*

Doel is: zwerf/risicjongeren beter, sneller en versterkt de regie over hun eigen leven terug te geven.

Relevante notities/stukken in het kader van de

Werkconferentie Preventie/Vroeg signalering en Integrale (keten)Aanpak van zwerf/risicjongeren

Datum: maandag 27 november a.s.
Tijdstip: 13:45 – 17:00
Locatie: Mosae Forum 10 (VR 2.010 Zuid)

1. Transformatie Sociaal Domein als uitgangspunt beleid gemeente Maastricht (pagina 5).
2. Infographic zwerf/risicjongeren, inclusief bijlagen (pagina 6).
3. Onderliggende informatie ten behoeve van de bijgaande Infographic zwerf/risicjongeren: de diverse schakels die zwerf/risicjongeren doorgaans doorlopen van signalering tot hulp/opvang/(na)zorg (pagina 10).
4. Zelfredzaamheid Matrix (ZRM) 2017 (pagina 20).
5. Inventarisatie van de producten/diensten op het terrein van Preventie/Vroeg signalering, Interventie en Nazorg op de leefgebieden van de ZRM 2017 (pagina 22).

!!! Vraag is deze aan te vullen, dan wel te corrigeren en via de mail uiterlijk woensdag 22 november naar de gemeente (joan.beemer@maastricht.nl) te sturen.

6. Vragen die nog open staan/zaken waarover een uitspraak/commitment (betrokkenheid) wordt gevraagd (pagina 34).

1. Transformatie Sociaal Domein als uitgangspunt beleid 'Sociaal' gemeente Maastricht.

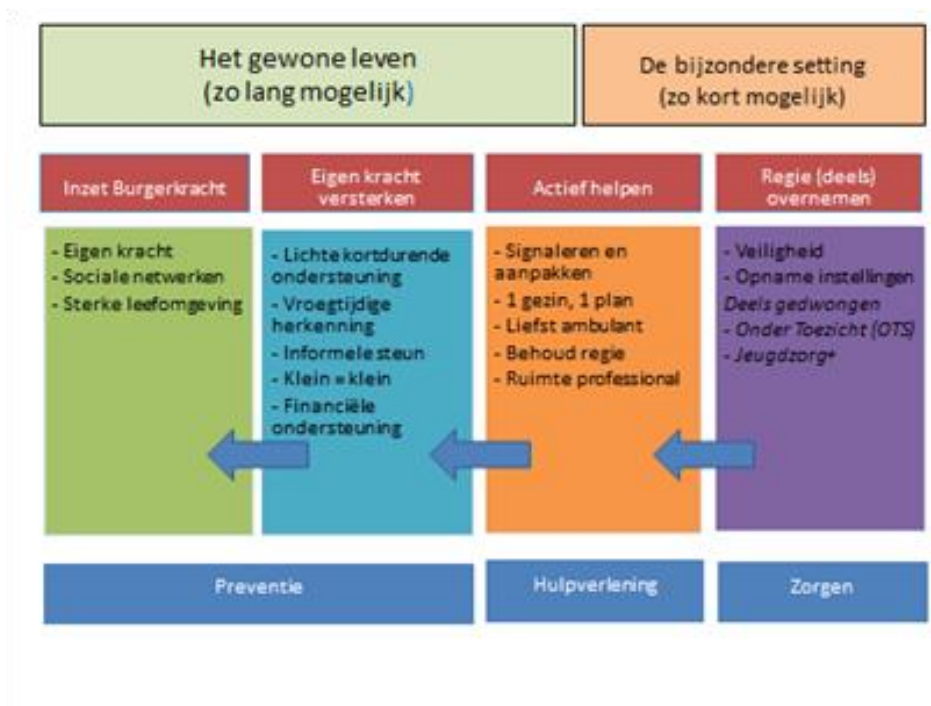
In onze gemeente past ook de aanpak van zwerv/risicojongeren tot 23 jaar in de transformatie van het gehele Sociale Domein, waarbij de eigen kracht en de eigen verantwoordelijkheid van de jong volwassene en zijn/haar sociaal netwerk zo veel mogelijk centraal staan.

Dit is ook hier de opdracht.

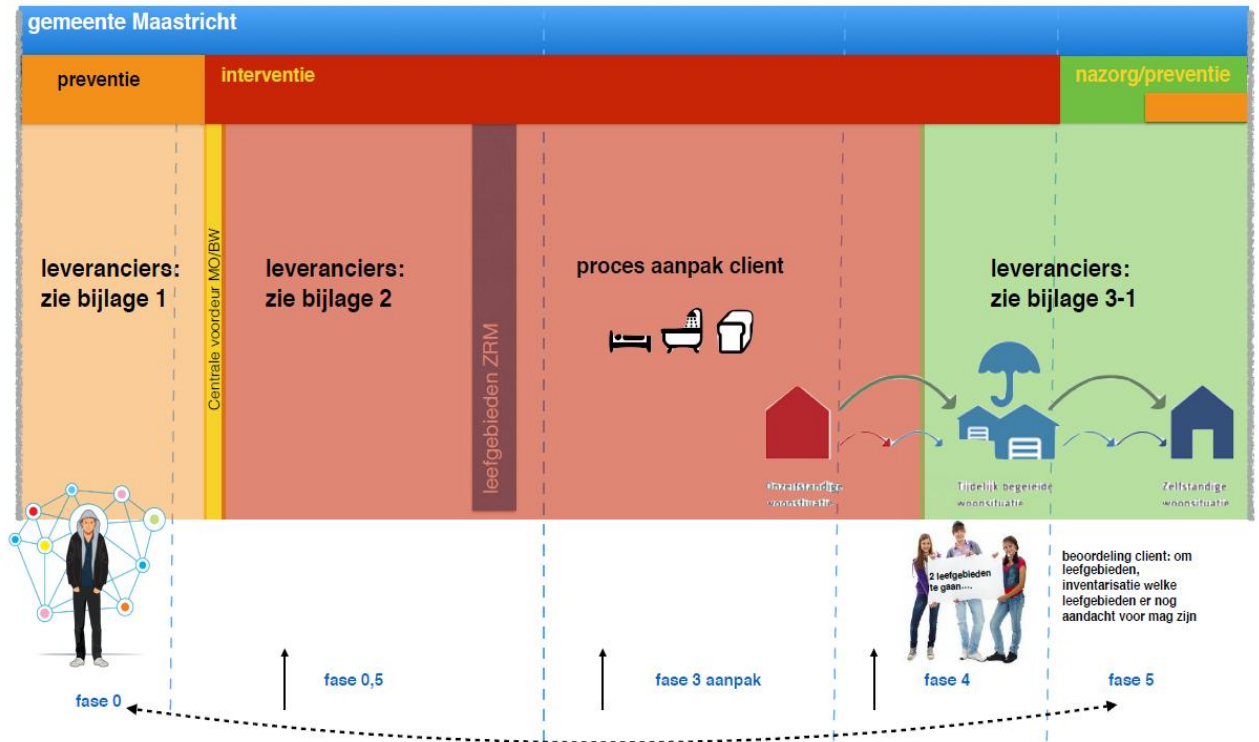
Zoveel mogelijk jongeren/jong volwassenen aan de linkerkant houden: zie schema (inzet Burgerkracht, Eigen Kracht versterken, Actief Helpen): het gewone leven zo lang mogelijk behouden of interventies zo kort mogelijk en in de eigen omgeving (ambulant).

Zo weinig mogelijk jongeren/jong volwassenen en alleen indien noodzakelijk naar de rechterkant laten verschuiven (Regie – deels – overnemen): naar Opvang of Pleegzorg.

Preventief in plaats van curatief. Gewoon in plaats van speciaal.



2. Infographic zwerf/risicojongeren, inclusief bijlagen.



Bijlage 1.

Sociaal Team

Jeugdteam

Wmo teams

Jongerenloket

GGD Zuid Limburg

@ease, inloopvoorziening voor jongeren (voormalig bekend onder Headspace)

Trajekt (jongerenwerk, opbouwwerk, maatschappelijk werk)

Voortgezet Onderwijs

Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO)

CJG043

LEVANTOgroep/in2yourplace

Bijlage 2.

Koraal Groep/Pension Jekerzicht, Maatschappelijke Opvang (MO)

Credohuis Maastricht (MO)

Feel Good Connected/Time Out House (MO)

LEVANTOgroep/Impuls (MO)

Leger des Heils/Singel 9 (MO)

Credohuis Maastricht/Beschermd Wonen (BW)

Talent (BW)

Uit de Steigers (BW)

Kracht in Zorg (BW)

Radar (BW)

Jongerenfoyer Maris Stella (Kamers met Kansen/Begeleid Zelfstandig Wonen)

Ten behoeve van 18- jongeren:

Bureau Jeugdzorg

Pleegzorg

Raad voor de Kinderbescherming

Xonar



De focus vanuit de Wmo ligt op
zwerf/risicjongeren 18+

Bijlage 3-1.

Credohuis Maastricht/Beschermd Wonen (BW)

Talent (BW)

Uit de Steigers (BW)

Kracht in Zorg (BW)

Radar (BW)

Jongerenfoyer Maris Stella (Kamers met Kansen/Begeleid Zelfstandig Wonen)

LEVANTOgroep/Housing Accomodations

LEVANTOgroep/in2yourplace

Sociaal Team

Jeugdteam

Wmo teams

Jongerenloket

GGD Zuid Limburg

@ease, inloopvoorziening voor jongeren (voormalig bekend onder Headspace)

Trajekt (jongerenwerk, opbouwwerk, maatschappelijk werk)

Voortgezet Onderwijs

Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO)

CJG043

3. Onderliggende informatie ten behoeve van bijgaande Infographic zwerf/risicjongeren.

De kwetsbare jongeren waar we het over hebben (dak/thuisloze jongeren), zijn in de meeste gevallen:

- jongeren in de leeftijd van 16/17-23 jaar en jongens;
- jongeren met een hulpverleningsverleden en/of;
- jongeren met een (licht) verstandelijke beperking (L)VB².

I Ten eerste maken wij een inventarisatie ten behoeve van (1) preventie en vroeg signalering/vroeg aanpak, gerelateerd aan (2) de meest voorkomende probleemgebieden op grond van de ZRM leefgebieden, te weten sociaal netwerk (niet/slecht functionerend gezinssysteem), huisvesting/wonen, inkomen/schulden, gezondheid/verslaving, politie/justitie.

II Ten tweede maken wij een procesbeschrijving/geven wij de verschillende schakels weer vanaf (aan)melding, naar opname, naar door/uitstroom.

I-A PREVENTIE:

Het terrein van preventie gericht op het gezinssysteem en de jongere onder 18 jaar (18-), ligt voor een groot deel buiten de invloedssfeer van de zorgaanbieders maatschappelijke opvang/beschermde wonen (MO/BW) die zich voornamelijk richten op jong volwassenen (17/18-23 jaar). Daarbij ligt de verantwoordelijkheid voor deze levensfase (18-) voornamelijk bij organisaties die vanuit het jeugd/onderwijsbeleid worden ingezet. Deze zijn (zonder uitputtend te zijn):

- Consultatiebureau, GGD ZL, Huisartsen(posten), Kinderopvang, Peuterspeelzalen, Bureau Jeugdzorg, Xonar, William Schrikker Groep, Scholen in het Primair/Voortgezet/VMB onderwijs, Jongerenloket (expertteam en leerplichtambtenaren), Trajekt/jongerenwerk.

Vanuit de gemeente is hier een nadrukkelijke rol weggelegd in het jeugd- en onderwijsbeleid.

Daarnaast is het zinvol op casuïstiek niveau, indien nodig snel en tijdig verbindingen tussen genoemde instellingen/voorzieningen te organiseren en de zorgaanbieders MO/BW, zodat die ten gunste van de cliënt gaan schakelen en samenwerken. Hiervoor is onder meer de Verwijsindex voorhanden (zie bijlage 1).

I-A Producten/activiteiten/interventies ter PREVENTIE (zonder uitputtend te zijn):

ZRM leefgebied 'Sociaal Netwerk': Gericht op het niet/slecht functionerend gezinssysteem:

- Family First;

²Waarbij een gemiddeld IQ van 70-80 geldt als LVB; een gemiddeld IQ onder 70 geldt als VB/VG.

- Maatschappelijk werk.

ZRM leefgebied 'Financiën': Gericht op het genereren van inkomsten/voorkomen van schulden:

- Algemene voorlichting over budgetbeheer (Nibud). Leren om de "tering naar de nering te zetten".
- Project Trajekt "No credit game over."

ZRM leefgebied 'Huisvesting': Gericht op wonen:

- Inschrijven vanaf 17/18 jaar via Thuis in Limburg, Thuis in Maastricht/Huren in Maastricht;
- Family Mediation voor risicjongeren: Mediation tussen een risicjongere en zijn/haar ouders is geschikt als vroege interventie maatregel, pré crisis maatregel en ter preventie van terugkerende dakloosheid.³ Er bestaat een methodiekbeschrijving door Movisie (2015).

ZRM leefgebied 'Lichamelijke Gezondheid': Gericht op gezondheid/voorkomen van verslaving (van welke aard dan ook):

- Algemene preventiecampagnes, zoals NIX18 via overheid, GGD ZL, scholen, en Trajekt;
- Campagnes zoals 'Jongeren op Gezond Gewicht, JOGG'.

ZRM leefgebied 'Justitie': Gericht op voorkomen van grensoverschrijdend of crimineel gedrag:

- Algemene voorlichting op school;
- Voorlichting door GGD ZL;
- Gemeente/Veiligheid & Leefbaarheid (Veiligheidshuis);
- Wijkagent/veilige buurten team/sociaal team.

I-B VROEG SIGNALERING/VROEG AANPAK:

- De zorgaanbieders in de MO/BW komen vaak pas in beeld wanneer de jongere of jong volwassene reeds met meerdere probleemgebieden kampt en/of de relatie binnen het gezin dusdanig is verstoord, dat 'mediation' vaak niet meer helpt. De voorliggende (algemene) voorzieningen hebben deze problemen bij veel risicjongeren niet/onvoldoende in een vroeg stadium te pakken, zodat zij in onvoldoende mate de problemen met de cliënt en zijn/haar sociaal netwerk kunnen oplossen. Derhalve hebben eerdergenoemde zorgaanbieders MO/BW de jong volwassene pas vaak (te) laat 'in het vizier'.
- In dit kader is de overgang 18-/18+ een belangrijk gegeven. Zeker ook met betrekking tot alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers) die geen verblijfsvergunning krijgen.

³ Mediation richt zich op verbetering van de communicatie en de relatie tussen jongere en ouders. Het vergroot het maatschappelijk steunsysteem en de veerkracht van de jongere, moedigt mensen aan om duurzame en positieve oplossingen voor conflicten te zoeken. Jongeren en hun ouders lossen hun problemen op, terwijl ze de regie en oplossing in eigen hand houden.

- In het kader van vroeg signalering met betrekking tot het algemene 18-/18+ overgangsprobleem kunnen de zorgaanbieders MO/BW ook een bijdrage leveren: zo kunnen zij meer pro-actief en preventief werken met de bij hun bekende kwetsbare jongeren vanaf hun 16^e/17^e levensjaar (bijvoorbeeld via de Verwijsindex).
- Wat betreft de Verwijsindex constateren wij dat het aantal deelnemende organisaties in vergelijking met Parkstad achterblijft (zie bijlage). Verbeterpunten zijn:
 - 1) vergroten van het aantal deelnemende organisaties in de Verwijsindex voor Maastricht Heuvelland, inclusief voorliggende voorzieningen zoals scholen;
 - 2) verbeteren van het gebruik;
 - 3) verbeteren van de onderlinge communicatie;
 - 4) verbeteren van de onderlinge samenwerking.
- Het uitgangspunt één gezin/één cliënt - één plan - één regisseur (1G1P1R) dient in de uitvoering over de gehele bandbreedte van organisaties/instellingen/voorzieningen in een gemeente of regio gehanteerd worden, inclusief overstijgen van de wettelijke kaders (Wmo, Jeugdwet, Participatiewet). Uitgangspunt is de risicjongere. Hierbij is afstemming of samenwerking op casuïstiek niveau een vereiste, niet alleen onderling tussen de zorgaanbieders MO/BW, maar ook tussen de zorgaanbieders MO/BW en de voorliggende voorzieningen.

I-B Producten/activiteiten/interventies ter VROEG SIGNALERING/VROEG AANPAK (zonder uitputtend te zijn):

ZRM leefgebied 'Sociaal Netwerk': Gericht op het niet/slecht functionerend gezinssysteem:

- Intensieve Thuis Begeleiding (ITB);
- Ambulante begeleiding;
- Yes we can;
- Interventies gericht op multiprobleem gezinnen, gezinnen met geringe sociale redzaamheid (GGSR) via het Veiligheidshuis.

ZRM leefgebied 'Financiën': Gericht op het genereren van inkomsten/voorkomen van schulden:

- Ambulante begeleiding aan jongeren die zelfstandig huren/wonen en die in financiële problemen dreigen te geraken;
- Kredietbank Limburg;
- Schuldhulp sanering;
- Bewindvoerders.

ZRM leefgebied 'Huisvesting': Gericht op wonen:

- Betaalbare sociale woningen (appartementen, studio's, kamers);
- Goed zicht vanuit de zorgaanbieders van de zgn. 'bankhoppers'. Dit zijn jong volwassenen die niet bij de ouders en ook niet zelfstandig wonen, maar structureel tijdelijk verblijven bij familie, vrienden, kennissen, vreemden (De gemeente laat naar 'bankhoppers' onderzoek doen. De resultaten zijn in voorjaar 2018 bekend);
- Gerichte aanpak om de bankhoppers naar (begeleid) zelfstandig wonen of beschermd wonen toe te leiden (is er nog niet);

ZRM leefgebied 'Lichamelijke Gezondheid': Gericht op gezondheid/voorkomen van verslaving (van welke aard dan ook):

- Preventiecampagnes door Mondriaan;
- Vroeg inzetten van Mondriaan Verslavingszorg;

ZRM leefgebied 'Justitie': Gericht op voorkomen van grensoverschrijdend of crimineel gedrag:

- Gemeente/Veiligheid & Leefbaarheid (Veiligheidshuis);
- Behandeling in Justitiële Jeugdzorginstelling;
- Reclassering.

II Procesbeschrijving ten aanzien van aanmelding, opname, door/uitstroom:

Schakel 1: Signaleren/contactlegging /melden

Signaleren is inschatten of een jongere een (potentiële) zwerfjongere zou kunnen zijn en vervolgens verwijzen of in contact brengen met hulp.

OGGZ Vangnet (GGD Zuid Limburg), Jongerenwerk en Schoolmaatschappelijk werk (Trajekt), Jeugdteam, Wmo teams, Sociale teams, Jongerenloket, etc. zijn nodig om zwerfjongeren in beeld te krijgen in onze gemeente. Deze jongeren brengen bij gebrek aan een eigen plek en dagbesteding veel tijd op straat door. Ze zijn niet gemakkelijk herkenbaar als daklozen, omdat ze zelden op straat slapen.

Een meldlijn of hulplijn (0800-HOME) voor de zwerfjongeren is een helder *telefoonnummer* waar de jongere die acuut dakloos is, zich op zo eenvoudig mogelijke wijze kan melden met een vraag om hulp. Daarnaast moet ook het hulp of crisis nummer van Koraal Groep/Pension Jekerzicht bekend zijn bij jongeren en hulpverleners: 043 – 350 3490. Hier zorgt men voor eerste opvang in de regio. Dit nummer dient bekend te zijn bij signaleerders, zoals politie, huisartsen, gemeentelijke loketten, etc. Op dit moment is @ ease (voormalig Headspace) in ontwikkeling in Maastricht, dat een laagdrempelige fysieke inloopvoorziening is voor jongeren met allerlei (hulp/zorg)vragen. @ ease kan

zich gaandeweg ook ontwikkelen als een *fysiek*, centraal meldpunt voor risico/zwerfjongeren, waar men hulp in procedure zet. Streven is in 2018 volledig operationeel te zijn.

De Centrale Voordeur MO/BW Maastricht bepaalt of de jongere in aanmerking komt voor de zwerfjongeren aanpak in de regio en daarmee in aanmerking komt voor de specifieke samenwerkingsafspraken en het specifieke aanbod dat voor deze doelgroep ontwikkeld is. Het is voor de hand liggend om als eerste het acute probleem van dakloosheid op te lossen om verdere escalatie te voorkomen.

Schakel 2: Screening /dossiervorming /diagnostiek

Screening is integrale hulpvraaganalyse: achterhalen wat de problematiek van de (potentiële) zwerfjongere is en inschatten welke vervolghulp nodig is.

Dossiervorming is achterhalen wat al bekend is over de jongere, welke hulp al heeft plaatsgevonden, welke hulp al wordt ingezet en wat mogelijkheden zijn bij de jongere. Te achterhalen via onder meer de Verwijsindex, mits door relevante ketenpartners actief gebruikt en ingezet.

Diagnostiek is nodig om helder te krijgen welke hulp nodig is en te kunnen indiceren, er kan sprake zijn van een verstandelijke beperking, psychiatrische of somatische problematiek, of alles tegelijk.

De screening vindt plaats vanuit de ambulante contacten en de (crisis)opvang. Hierbij worden praktische zaken in kaart gebracht en de achterliggende problemen verkend. Eventueel wordt de jongere voorbereid op de noodzaak van specialistische diagnostiek (GGZ, LVB, verslaving). In deze contacten ontstaat er al een beeld van de begeleidbaarheid van de jongere.

Om binnen de screening zicht te krijgen op de zelfredzaamheid van jongeren wordt de Zelfredzaamheid Matrix (ZRM) ingevoerd. Dit is een instrument dat een goed en neutraal beeld geeft van waar de jongere zich bevindt en de mogelijkheid biedt een gestandaardiseerde beoordeling te geven van de zelfredzaamheid van een persoon. Zelfredzaamheid is hier gedefinieerd als: het vermogen om zich te kunnen redden in de huidige situatie op het gespecificeerde leefgebied.

Dossiervorming vindt plaats door na te gaan of de jongere al bekend is bij BJZ, maar ook bij partijen als MEE, GGZ, Verslavingszorg, Maatschappelijke opvang, in de Verwijsindex, bij Werk en Inkomen en eventueel bij Politie/Veiligheidshuis (afstemming zorg en straf). Hierover zijn samenwerkings- en privacyafspraken nodig met ketenpartners.

Een deel van de zwerfjongeren heeft problemen die het gevolg zijn van psychiatrische stoornissen en/of verslaving. Een groot deel van hen heeft te maken met een verstandelijke beperking.

Het is wenselijk hier alert op te zijn en dit bij signalen actief te (laten) onderzoeken. De gestelde diagnose geeft niet alleen duidelijkheid over de specifieke benadering die de jongere nodig heeft, maar zorgt tevens voor input voor een indicatiestelling voor begeleiding.

Bezoek van een screenings spreekuur of uitgebreidere diagnostiek om te bepalen welke behandeling en begeleiding eventueel noodzakelijk is, kan gefinancierd worden op grond van de Zorgverzekeringswet (basispakket), mits de jongere verzekerd is. Bij een vermoeden van een stoornis is vaak al tijdelijke begeleiding mogelijk, mits hierover afspraken zijn gemaakt met het CIZ.

Diagnostische kennis over de jongere dient centraal beschikbaar te zijn voor relevante partijen. Ook dit vraagt om afspraken over dossierbeheer en privacy.

Eveneens is het van belang het sociale netwerk van jongeren in beeld te brengen (bijvoorbeeld door Eigen Kracht - conferenties) en te activeren. Dit vergroot de kans op perspectief voor de jongere en een minder grote afhankelijkheid van hulpverleners.

Hoe? Afspraken maken over:

- * **dossiervorming, dossierbeheer en privacy;**
- * **snelle, laagdrempelige screeningsmogelijkheden en diagnostisch onderzoek;**
- * **inzetten op eigen kracht.**

Schakel 3: Trajectplanning/casustoewijzing /cliëntvolging

Bij deze jongeren zijn er meerdere vormen van hulp/diensten naast of na elkaar nodig.

Trajectplanning is een middel om te zorgen dat dit zo effectief en efficiënt mogelijk gebeurt en dat instellingen niet langs elkaar heen werken.

Trajectplanning is een dynamisch proces dat regelmatig toetsing en bijstelling vraagt. Bij het maken van samenwerkingsafspraken is het noodzaak om de jongere niet uit het oog te verliezen. Met behulp van trajectplanning kan de persoonsgerichte aanpak van de jongere vorm gegeven worden. Iedere zwerfjongere is anders. Aanbod denken moet plaatsmaken voor zorgprogrammering op maat. Er dient één begeleider benoemd te worden (casustoewijzing) en daarover dient duidelijk gecommuniceerd te worden: één contactpersoon voor de jongere, die actie onderneemt als de samenwerking hapert en de jongere dit niet kan oplossen. De begeleider heeft een belangrijke rol bij het betrekken van de jongere bij de trajectplanning. Hij werkt outreachend en motiveert tot hulp. Er is cliëntvolging nodig, zodat signaleerders en betrokken partijen duidelijkheid kunnen verkrijgen over wie met een cliënt bezig is en wat de status quo is van het hulptraject. Cliëntvolging geeft mogelijkheid om te toetsen of koers en voortgang van het geplande traject loopt volgens afspraken, of dat bijstelling en nieuwe afspraken noodzakelijk zijn. Centrale registratie en cliëntvolging kunnen belegd worden bij een nog in te voeren centraal meldpunt.

Hoe? Afspraken maken over:

- **trajectplanning en monitoring;**
- **integrale aanpak en zorgprogrammering;**
- **persoonlijke begeleiding, casustoewijzing en casusverantwoordelijkheid.**

Schakel 4: Toeleiden

Deze jongeren hebben moeite om de stap naar hulp te zetten, hun weg te vinden in het ondoorzichtige veld van instellingen, en hulp vol te houden. Om hen (opnieuw) toe te leiden kan bemoeizorg ingezet worden. Hieronder wordt verstaan "de ongevraagde bemoeienis van hulpverleners met verkommerde en verloederde mensen die hulp nodig hebben, maar daar zelf niet om vragen of deze hulp niet willen accepteren" (Drouven, 2006).

Outreachinge jongeren- of opbouwwerkers van Trajekt bijvoorbeeld kunnen contact leggen met de jongeren in hun eigen buurt en hulp verlenen. Verder kunnen ze hen koppelen aan andere hulpverleners, die meewerken aan een warme overdracht. Outreachinge werkers pakken eveneens de draad op met jongeren die al eerder in traject waren, maar voortijdig gestopt zijn en zich structureel onttrekken aan hulp of uitgeplaatst zijn. Dit kan op eigen initiatief of na een signaal van de betreffende hulpinstantie of een meldpunt.

Hoe? Afspraken maken over:

- **outreachinge aanpak en in zorg houden;**
- **warme overdracht en ontvangst;**
- **melden van uitval;**
- **procedure uitplaatsing.**

Schakel 5: Indiceren

Indicatie is nodig voor zorg/behandeling voor jongeren met een verstandelijke beperking, een psychische handicap/probleem of een ernstig verslavingsprobleem, waarvoor een opname nodig is.

Indicatie is verder nodig voor zwerfjongeren onder de 18 die jeugdzorg nodig hebben.

Samenwerkingsafspraken over centrale dossiervorming helpen ervoor te zorgen dat informatie die al bekend is wordt meegenomen bij de indicatiestelling, zodat jongeren niet telkens opnieuw hun verhaal hoeven te vertellen of opnieuw worden gediagnosticeerd.

Om stagnatie in het traject en uitval te voorkomen zijn er afspraken met de zorgaanbieders nodig over snelle geïndiceerde hulp. Zo nodig is er overbruggingshulp.

Hoe? Afspraken maken over:

- snelle geïndiceerde hulp;
- overbruggingshulp.

Schakel 6: Hulp /onderdak/opvang

Het gaat hier om het bieden van daadwerkelijke hulp (in alle beschikbare vormen) aan risico/zwerfjongeren (ambulante hulp, crisisopvang, nachtopvang, 24-uurs opvang, begeleid en beschermd wonen).

Gedurende de hulp, de opvang en het begeleid wonen is het trajectplan leidend.

Op grond van de ontwikkeling van de jongere en ervaringen tijdens de begeleiding kan het trajectplan bijgesteld worden. Cliëntvolging en centrale registratie zorgen ervoor dat betrokken partijen duidelijkheid kunnen verkrijgen over wie met een cliënt bezig is en wat de status quo is van het hulptraject. De ambulante hulp aan jongeren is intensief, outreachend en praktisch, en stelt de motivatie en het perspectief van de jongere centraal.

In de eerste contacten wil de jongere een aantal praktische zaken geregeld hebben (inkomen, zorgverzekering, ID, schuldhulp). Het snel regelen van deze zaken motiveert de jongere om met de achterliggende problemen aan de slag te gaan en bindt hem aan de hulpverlener. Verder is het voor de motivatie van de jongere belangrijk dat de begeleider zicht op onderdak kan bieden.

Een vorm van intensieve, persoonlijke begeleiding loopt door als de jongere in de opvang zit. Dit om te voorkomen dat er alleen bed, bad en brood geboden wordt en de overige problemen (schulden, ontbreken werk/opleiding, sociaal isolement) blijven bestaan.

Tijdelijk eerste opvang voor de jongere dient bij voorkeur in het netwerk van de jongere gezocht te worden (familie, burens, schoolgenoten e.d.). Opvang in een opvangvoorziening is een tweede keuze en dient niet in een opvangvoorziening voor volwassen daklozen plaats te vinden met het oog op het profiel van deze bewoners/bezoekers.

Er zijn vele mogelijkheden te bedenken en te ontwikkelen voor de eerste opvang in de vorm van onderdak. De duur van de eerste opvang (stabilisatie) zou bij voorkeur niet langer dan enkele weken moeten duren. In de praktijk blijkt dit niet korter dan 6-8 weken te zijn. De beperkte duur verhoogt de motivatie bij jongeren om snel aan de slag te gaan om hun leefsituatie te veranderen en hun zaken op orde te brengen (contact met thuis, inkomen, schulden). In Maastricht is in de loop van 2018 een TIME OUT HOUSE operationeel, die dit naast de bestaande opvang oppakt. Na 6-8 weken moeten er aan de beschikbaar gestelde huisvesting (o.a. reguliere opvang, begeleid wonen,

beschermd wonen) voorwaarden gesteld worden van participatie en zo nodig acceptatie van begeleiding.

Zowel crisisbedden voor jongeren onder de 18 als boven de 18 verdienen aandacht. De crisisfunctie onder de 18 jaar ligt bij BJZ, als jeugdzorg aan de orde is, maar crisisopvang kan op verschillende plekken plaatsvinden.

Voor jongeren die niet gedijen in groepsopvang en waarbij opvang in een groepssetting teveel risico's zijn rond veiligheid en overlast, kan gekozen worden voor opvang in de vorm van intensief begeleid wonen met 24-uurs zorg en toezicht.

De reguliere opvangperiode is een periode, waarin er stabilisatie kan plaatsvinden, de eerste zaken geregeld worden en er zicht komt op de zelfredzaamheid en achterliggende problematiek. De duur is zo kort als mogelijk en zo lang als nodig. Streven is een gemiddelde opvangduur van niet langer dan 6 maanden. Daarna is er vervolghuisvesting nodig. Dit kan (begeleid) zelfstandig wonen zijn of beschermd wonen.

Hoe? Afspraken maken over:

- **crisisbedden voor jongeren onder de 18 en boven de 18;**
- **intensieve, outreachende, ambulante hulp;**
- **naast opvang, andere vormen van wonen in combinatie met leren, werken of dagbesteding;**
- **de benadering van de doelgroep.**

Schakel 7: Nazorg

Wanneer in een traject de laatste stap in de keten afgerond kan worden (bijvoorbeeld woonbegeleiding), is het raadzaam de jongere nog enige tijd te volgen. Zo nodig kan enige begeleiding geboden worden en wordt terugval voorkomen. De overgang naar zelfstandig wonen kan als stressvol ervaren worden, omdat de jongere voor het eerst alles zelf moet regelen.

Jongeren kunnen uit een instelling gezet worden (bijvoorbeeld jongerenpension) wanneer er grenzen overschreden zijn. Er is dan nazorg nodig om te zien hoe de jongere verder kan en wil en begeleiding te bieden bij de volgende stap (zie ook bemoeizorg/toeleiden). De instellingen hebben hier een zorgplicht.

Hoe? Afspraken maken over:

- **Follow-up contacten na woonbegeleiding;**
- **Contact na uitplaatsing.**

Bijlage 1.

Verwijsindex Maastricht-Heuvelland
AmaCura Jeugd GGZ
Bureau Jeugdzorg Limburg
Buro BLY
Envida
Gemeente Eijsden-Margraten
Gemeente Gulpen-Wittern en Vaals
Gemeente Maastricht
Gemeente Meerssen
Gemeente Valkenburg aan de Geul
GGD Zuid Limburg
Hai-5
IBS El Habib
IE Quest
Innovo
Katharina Kasper
Kracht in Zorg
Leeuwenborgh Opleidingen
Lionarons GGZ
MEE Zuid-Limburg
MIK Kinderopvang
MosaLira
MTSR bv
N-Joy 4 kidz
SKO Mergelland
Somnium
Spelentere Peuterspeelzaalwerk
Steps-peuterspeelzalen
Stichting Gastenhof
Stichting Kom Leren
Stichting RADAR
Stichting Yvoor
SWV VO Maastricht e.o.
Talent
Team Jeugd Gulpen-Wittern en Vaals
Team Jeugd Valkenburg aan de Geul
Timon
Trajekt
Veilig Thuis Zuid-Limburg
William Schrikker Groep
Xonar

4. Zelfredzaamheid Matrix (ZRM) 2017

Zelfredzaamheid-Matrix[®] 2017
GGD Amsterdam



Instructie: beoordeel het huidig functioneren (hoe gaat het NU) op basis van wat u weet (informatie uit observatie, niet uit interpretatie) en ga uit van volledige zelfredzaamheid (scoor van rechts naar links). Zie de Handleiding ZRM voor verdere toelichting: www.zrm.nl.

DOMEIN	1 Acute problematiek	2 Niet zelfredzaam	3 Beperkt zelfredzaam	4 Voldoende zelfredzaam	5 Volledig zelfredzaam
Financiën	<ul style="list-style-type: none"> geen inkomsten groeïende complexe schulden 	<ul style="list-style-type: none"> te weinig inkomsten om te voorzien in basisbehoeften of spontaan/ongepast uitgeven groeïende schulden 	<ul style="list-style-type: none"> inkomsten uit uitkering om te voorzien in basisbehoeften gepast uitgeven eventuele schulden zijn tenminste stabiel of inkomsten/schuld wordt beheerd door derden 	<ul style="list-style-type: none"> inkomsten uit werk/ (basis) pensioen/ vrijwillige inkomensvoorziening om te voorzien in basisbehoeften eventuele schulden zijn in eigen beheer eventuele schulden verminderen 	<ul style="list-style-type: none"> uitsluitend inkomsten uit werk/ (basis) pensioen/ vrijwillige inkomensvoorziening aan het eind van de maand is geld over geen schulden
Werk & Opleiding	<ul style="list-style-type: none"> geen werk(-traject) opleiding of werk zonder adequate toerusting/ verzekering geen werk-zoekactiviteiten 	<ul style="list-style-type: none"> geen werk(-traject) maar wel werk-zoekactiviteiten of 'papieren' opleiding (ingeschreven maar niet volgend) of dreigend ontslag/ drop-out 	<ul style="list-style-type: none"> werktraject gericht op participatie of werk niet naar vermogen of volgt opleiding maar loopt achter of vrijwillig baanloos zonder sollicitatieplicht 	<ul style="list-style-type: none"> werktraject gericht op re-integratie of tijdelijk werk of volgt opleiding voor startkwalificatie of vrijgesteld van werk en opleiding 	<ul style="list-style-type: none"> vast werk of volgt opleiding hoger dan startkwalificatie
Tijdsbesteding	<ul style="list-style-type: none"> afwezigheid van activiteiten die plezierig/ nuttig zijn of geen structuur in de dag onregelmatig dag-nacht ritme 	<ul style="list-style-type: none"> nauwelijks activiteiten die plezierig/ nuttig zijn nauwelijks structuur in de dag afwijkend dag-nacht ritme 	<ul style="list-style-type: none"> onvoldoende activiteiten die plezierig/ nuttig zijn maar voldoende structuur in de dag of enige afwijkingen in het dag-nacht ritme 	<ul style="list-style-type: none"> voldoende activiteiten die plezierig/ nuttig zijn dag-nacht ritme heeft geen negatieve invloed op het dagelijks functioneren. 	<ul style="list-style-type: none"> alle tijd is plezierig/ nuttig besteed gezond dag-nacht ritme
Huisvesting	<ul style="list-style-type: none"> dakloos of in nachtopvang 	<ul style="list-style-type: none"> voor wonen ongeschikte huisvesting of huur of hypotheek is niet betaalbaar of dreigende huisuitzetting 	<ul style="list-style-type: none"> veilige, stabiele huisvesting maar slechts marginaal toereikend of in onderhuur of niet-autonome huisvesting 	<ul style="list-style-type: none"> veilige, stabiele en toereikende huisvesting (huur)contract met bepalingen of gedeeltelijk autonome huisvesting of ingeschreven als inwonend 	<ul style="list-style-type: none"> veilige, stabiele en toereikende huisvesting regulier (huur)contract autonome huisvesting
Huiselijke relaties	<ul style="list-style-type: none"> sprake van geweld in huiselijke kring/ kindermishandeling/ verwaarlozing 	<ul style="list-style-type: none"> aanhoudende relationele problemen met leden van het huishouden of dreigend geweld in huiselijke kring/ kindermishandeling/ verwaarlozing 	<ul style="list-style-type: none"> erkent relationele problemen met leden van het huishouden proeft negatief relationeel gedrag te veranderen 	<ul style="list-style-type: none"> relationele problemen met leden van het huishouden zijn niet (meer) aanwezig of woont alleen 	<ul style="list-style-type: none"> steunt en wordt gesteund binnen het huishouden communicatie met leden van het huishouden is consistent open
Geestelijke gezondheid	<ul style="list-style-type: none"> geestelijke noodsituatie een gevaar voor zichzelf/ anderen 	<ul style="list-style-type: none"> aanhoudende geestelijke aandoening die gevaar voor zichzelf/ anderen functioneren is ernstig beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem geen behandeling 	<ul style="list-style-type: none"> geestelijke aandoening functioneren is beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw 	<ul style="list-style-type: none"> minimale tekenen van geestelijke onrust die voorspelbare reactie zijn op stressoren in het leven functioneren is marginaal beperkt door geestelijke onrust goede behandeltrouw of geen behandeltrouw nodig 	<ul style="list-style-type: none"> geestelijk gezond niet meer dan de dagelijkse beslommeringen/ zorgen

DOMEIN	1 Acute problematiek	2 Niet zelfredzaam	3 Beperkt zelfredzaam	4 Voldoende zelfredzaam	5 Volledig zelfredzaam
Lichamelijke gezondheid	<ul style="list-style-type: none"> een noodgeval/ kritieke situatie direct medische aandacht nodig 	<ul style="list-style-type: none"> (chronische) lichamelijke aandoening die medische behandeling vereist functioneren is ernstig beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem geen behandeling 	<ul style="list-style-type: none"> lichamelijke aandoening functioneren is beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw 	<ul style="list-style-type: none"> minimaal lichamelijk ongemak dat samenhangt met dagelijkse activiteiten functioneren is marginaal beperkt door lichamelijk ongemak goede behandeltrouw of geen behandeling nodig 	<ul style="list-style-type: none"> lichamelijk gezond gezonde leefstijl (gezonde voeding en voldoende bewegen)
Middelengebruik	<ul style="list-style-type: none"> ernstige stoornis in het gebruik van middelen gebruik veroorzaakt lichamelijke/ geestelijke problemen die directe behandeling vereisen zoals overdosis/ drugspsychose/ hartproblemen/ ademhalingsproblemen 	<ul style="list-style-type: none"> stoornis in het gebruik van middelen (verslaving) gebruik veroorzaakt/ verergert lichamelijke/ geestelijke problemen geen behandeling 	<ul style="list-style-type: none"> gebruik van middelen aan middelengebruik gerelateerde problemen thuis/ op school/ op het werk maar geen lichamelijke/ geestelijke problemen behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw 	<ul style="list-style-type: none"> gebruik van middelen of geen middelengebruik ondanks hunkering of behandeling met potentieel verslavende middelen zonder bijgebruik geen aan middelengebruik gerelateerde problemen 	<ul style="list-style-type: none"> geen middelengebruik anders dan alcohol eventueel alcoholgebruik binnen de normen voor verantwoord gebruik geen hunkering naar gebruik van middelen
Basale ADL	<ul style="list-style-type: none"> een gebied van de basale ADL wordt niet uitgevoerd verhogering of uitdaging of bevulling/ vervulling 	<ul style="list-style-type: none"> meerdere gebieden van de basale ADL worden beperkt uitgevoerd 	<ul style="list-style-type: none"> alle gebieden van de basale ADL worden uitgevoerd maar een enkel gebied van de basale ADL wordt beperkt uitgevoerd 	<ul style="list-style-type: none"> geen beperkingen in de uitvoering van de basale ADL gebruikt hulp(middel) zoals wandelstok/ rollator/ incontinentiemateriaal/ hulp bij voeden 	<ul style="list-style-type: none"> geen beperkingen in de uitvoering van de basale ADL geen gebruik van hulp(middelen)
Instrumentele ADL	<ul style="list-style-type: none"> meerdere gebieden van de instrumentele ADL wordt niet uitgevoerd woningvervulling of onder-/ over-medicatie of geen administratie of voedselvergiftiging 	<ul style="list-style-type: none"> een enkel gebied van de instrumentele ADL wordt niet uitgevoerd of uitvoering op meerdere gebieden is beperkt 	<ul style="list-style-type: none"> alle gebieden van de instrumentele ADL worden uitgevoerd uitvoering van een enkel gebied van de instrumentele ADL is beperkt 	<ul style="list-style-type: none"> geen beperkingen in de uitvoering van de instrumentele ADL gebruikt hulp(middel) zoals begeleiding bij reizen met openbaar vervoer/ regelen bankzaken/ klein onderhoud huis/ grote schoonmaak 	<ul style="list-style-type: none"> geen beperkingen in de uitvoering van de instrumentele ADL geen gebruik van hulp(middelen)
Sociaal netwerk	<ul style="list-style-type: none"> ernstig sociaal isolement geen contact met familie geen steunende contacten of alleen belemmerende contacten 	<ul style="list-style-type: none"> weinig contact met familie nauwelijks steunende contacten veel belemmerende contacten 	<ul style="list-style-type: none"> enig contact met familie enkele steunende contacten weinig belemmerende contacten 	<ul style="list-style-type: none"> voldoende contact met familie voldoende steunende contacten nauwelijks belemmerende contacten 	<ul style="list-style-type: none"> gezond sociaal netwerk veel steunende contacten geen belemmerende contacten
Maatschappelijke participatie	<ul style="list-style-type: none"> niet van toepassing door crisissituatie of in 'overlevingsmodus' of veroorzaakt ernstige overlast 	<ul style="list-style-type: none"> maatschappelijk geïsoleerd of veroorzaakt overlast 	<ul style="list-style-type: none"> nauwelijks participeren in maatschappij (bijwonen) of uitsluitend zorgtaken 	<ul style="list-style-type: none"> enige maatschappelijke participatie (meedoen) maar er zijn hindernissen zoals vervoer/ zorgtaken/ kinderopvang 	<ul style="list-style-type: none"> actief participeren in de maatschappij (bijdragen)
Justitie	<ul style="list-style-type: none"> zeer regelmatig (maandelijks) contact met politie of openstaande zaken bij justitie 	<ul style="list-style-type: none"> regelmatig (meerdere keren per jaar) contact met politie of lopende zaken bij justitie 	<ul style="list-style-type: none"> incidenteel (eens per jaar) contact met politie of voorwaardelijke straf/ voorwaardelijke invrijstelling 	<ul style="list-style-type: none"> zelden (minder dan eens per jaar) contact met politie of strafblad 	<ul style="list-style-type: none"> geen contact met politie geen strafblad

5. Inventarisatie van producten/diensten van organisaties of instellingen op het terrein van Preventie/Vroeg signalering, Interventie en Nazorg op 11 leefgebieden van de ZRM.

OP HET GEBIED VAN PREVENTIE/VROEG SIGNALERING, GERICHT OP JONGEREN/JONG VOLWASSENEN TOT 23 JAAR

ZRM Leefgebied	Organisatie/Voorziening	Product/Dienst (Macro)	Product/Dienst (Meso)	Product/Dienst (Micro)
1. Financien	Trajekt			Stadsspel: 'No Credit, Game Over'
	LEVANTOgroep		Ondersteuning bij budgetbeheer/bewindvoering	Saldo in de Plus (ook 23+)
2. Participatie	Alterius, Speciaal onderwijs	Vakopleidingen op maat	Intensieve, persoonlijke en op maat gesneden begeleiding door vakmensen uit de praktijk	Praktech is kleinschalig en richt zich op technische opleidingen zoals metselen, stukadoren, schilderen, lassen, meubel maken, dakdekken, etc.
2a. Maatschappelijke participatie	Jongerenloket: Servicepunt Jongeren@Work en Expertteam Jongeren@Work (netwerkorganisatie)	Begeleiding en toeleiding	Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers) toeleiden terug naar school (18-/18+) of naar werk (18+)	
2b. Dagbesteding	Mutsaersstichting			Project 'DoorS2open' voor een zinvolle daginvulling die ontwikkelingsgericht is

	LEVANTOgroep	Toeleiding en begeleiding		Naar passend onderwijs, deelname aan dagbesteding, participatie activiteiten en ambulante (intensieve) begeleiding
3.Huisvesting	LEVANTOgroep	Loket 'Housing Accomodations'	Coördinatie contingent woningen (84) van Woonpunt, Servatius en Maasvallei	Bemiddeling in passende woonvormen via Housing Accomodations
4.Netwerk	Verwijsindex Maastricht Heuvelland (digitaal netwerk van (jeugd)organisaties	Duidelijkheid over welke organisaties/voorzieningen met een jongere contact heeft (gehad)		
	@Ease (begonnen als Headspace), laagdrempelig fysiek informatie en adviespunt voor jongeren met (hulp/zorg) vragen	Netwerk van organisaties die jongeren met hun vragen drempelloos ontvangen, antwoorden geven en eventueel doorverwijzen		Luisterend oor voor jongeren met vragen/problemen over diverse kwesties (geldzaken, huisvesting, seksualiteit, etc.)
	Trajekt			Project 'Inbeeld' waarbij (spook)jongeren middels korte interventies worden doorgeleid naar het netwerk

	0800-HOME (Feel Good Connected)	24/7 telefonische bereikbaarheid, bemenst door vrijwilligers		Een luisterend oor bieden en een bemiddelende en verbindende rol naar alle betrokken partijen
4a. Huiselijke relaties	CJG043 (digitaal informatie- en adviespunt)			Digitale Nieuwsbrief over opvoeden en opgroeien
	Trajekt			Project 'Aanzet' voor thuiswonende jongeren en hun ouders met een ernstig verstoorde ouder/kind relatie
	Bureau Jeugdzorg en Xonar	Inzetten 'evidence-based' programma's voor het gehele gezinssysteem		'Family First' programma met als doel het gezin bij elkaar te houden en uithuisplaatsing te voorkomen
	Koraal Groep/Gastenhof (Pension Jekerzicht)	Online hulpverlening		Gebruik van sociale media
	Koraal Groep/Gastenhof			Inzet 'Family First', ambulante spoedhulp en intensieve thuisbehandeling voor LVB-ers
4b. Sociaal Netwerk	Trajekt	(Ambulant) Jongerenwerk (School)Maatschappelijk Werk	Coördinatie Jongerenfoyer Maris Stella, Begeleid Zelfstandig Wonen (ikv Kamers met Kansen)	

	Humanitas	Match!, een maatjesproject		Vrijwilligers, leeftijdgenoten, ervaringsdeskundigen bieden vriendschappelijk contact, praktische ondersteuning en een luisterend oor
	LEVANTOgroep	In2yourplace		Empowerment en netwerkuitbreiding voor jongeren door jongeren/ ervaringsdeskundigen en maatjes
5.Gezondheid	GGD Zuid Limburg	Openbare Publieke Gezondheid	Voorlichtingsprogramma's gericht op jeugd	
5a. Geestelijke gezondheid				
5b.Lichamelijke gezondheid				App 'So what?' Over SOA's
5c. Verslaving				NIX18
6.Activiteiten Dagelijks Leven (ADL)				
7.Justitie	Trajekt			Driehoeksoverleg tussen jongerenwerk, jeugdzorg,

				handhaving en wijkagent per aandachtswijk
	Politie			Wijkagent

In het kader van preventie/vroeg signalering en/of verdere afglijding wordt gepleit voor het organiseren van een centraal coördinatie en meldpunt voor risico/zwerfjongeren waaraan op zijn minst één gids of begeleider vast zit die alle mogelijkheden voor wat betreft opvang, huisvesting, participatie, hulp en zorg voor jong volwassenen (tot 23 jaar) in Maastricht of regio kent en die de risico/zwerfjongeren de juiste richting aangeeft. Eventueel gekoppeld aan drempelloze inlooppreekuren in de stad voor risico/zwerfjongeren.

OP HET GEBIED VAN INTERVENTIE, GERICHT OP JONGEREN/JONG VOLWASSENEN TOT 23 JAAR

ZRM Leefgebied	Organisatie/Voorziening	Product/Dienst (Macro)	Product/Dienst (Meso)	Product/Dienst (Micro)
1.Financien	Instellingen voor Opvang en/of Beschermd Wonen	Begeleiding		Helpen/begeleiden met uitkeringsaanvraag
2.Participatie				
2a.Maatschappelijke participatie	Koraal Groep	(Ambulante) begeleiding		Jongeren vanuit thuis en/of na opvang terug naar school, opleiding of werk begeleiden
2b.Dagbesteding	Koraal Groep/Pension Jekerzicht	Begeleiding	Groeps- en trajectbegeleiding	Jongeren in het Pension volgen overdag een specifiek traject (dagbesteding, scholing, werkzoekend)
3.Huisvesting	Koraal Groep	Crisisopvang (4 bedden), noodopvang (1 bed), Reguliere Opvang (10 bedden) (Pension Jekerzicht) en 4 units Begeleid Zelfstandig Wonen	(Ambulante) begeleiding	Onderdak, bed, bad, brood
	Feel Good Connected	Crisisopvang van maximaal 6-8 weken (5 bedden) (TIME OUT HOUSE)	Begeleiding en doorgeleiding/doorverwijzing	Onderdak, bed, bad, brood
	Credohuis Maastricht	Reguliere Opvang (2 bedden) Beschermd Wonen (4 bedden)		Onderdak, bed, bad, brood en begeleiding

	LEVANTOgroep	Beschermd Wonen (? bedden)		Onderdak, bed, bad, brood, begeleiding, hulp, zorg
	Kracht in Zorg	Beschermd Wonen (? bedden)		Onderdak, bed, bad, brood, begeleiding, hulp, zorg
	Uit de Steigers	Beschermd Wonen (? bedden)		Onderdak, bed, bad, brood, begeleiding, hulp, zorg
	Talent	Beschermd Wonen (? bedden)		Onderdak, bed, bad, brood, begeleiding, hulp, zorg
	Centrale Voor- en Achterdeur MO/BW	Housing Accomodations	Contingent van 84 woningen vanuit Woonpunt, Servatius en Maasvallei	Woningen ten behoeve van specifieke doelgroepen zoals die uit de MO/BW
4.Netwerk				
4a. Huiselijke relaties				
4b.Sociaal Netwerk	Humanitas		Humanitas Match!	Vrijwilligers, leeftijdgenoten, ervaringsdeskundigen bieden vriendschappelijk contact, praktische ondersteuning en een luisterend oor aan zwerfjongeren in de opvang
5.Gezondheid	GGD Zuid Limburg	Zorgen voor hulp bij ziekte, opname, etc.		Huisartsen, apothekers en ziekenhuizen krijgen de zorg vergoed van de overheid
5a. Geestelijke gezondheid				
5b.Lichamelijke gezondheid	Organisaties voor Opvang en Beschermd Wonen	Begeleiding, hulp of zorg		Zorgen dat de jongere een zorgverzekering heeft

5c.Verslaving	Organisaties voor Opvang en Beschermd Wonen	Begeleiding, hulp of zorg	Formuleren huisregels	In huisregels opnemen van een verbod op middelengebruik Eventueel doorgeleiden naar Verslavingszorg (Mondriaan bijvoorbeeld)
6.Activiteiten Dagelijks Leven (ADL)	Koraal Groep	Groepsbegeleiding in Pension Jekerzicht		Dag- en nachtritme leren hanteren: op tijd opstaan, persoonlijke hygiëne, opruimen en schoonmaken eigen kamer, dagbesteding/school/etc., vrijetijdsbesteding, op tijd naar bed gaan, goede nachtrust
7.Justitie				

Vanwege de wachtlijsten bij Pension Jekerzicht zijn in 2017 4 crisisbedden en 1 noodbed ingericht en vanaf 2018 als experiment 5 extra crisisbedden in het TIME OUT HOUSE (Feel Good Connected) en 2 reguliere opvangbedden in het Credohuis Maastricht.

OP HET GEBIED VAN NAZORG, GERICHT OP JONGEREN/JONG VOLWASSENEN TOT 23 JAAR

ZRM Leefgebied	Organisatie/Voorziening	Product/Dienst (Macro)	Product/Dienst (Meso)	Product/Dienst (Micro)
1.Financien	LEVANTOgroep	Begeleiding	Saldo in de Plus	Individuele budgetbeheer voor 90 klanten/jaar (ook 23+)
		Groepstraining	Budgetbeheer	2 groepstrainingen per jaar voor 24 deelnemers
2.Participatie				
2a.Maatschappelijke participatie	Koraal Groep	Ambulante begeleiding		Risicjongeren vanuit thuis en/of na opvang terug naar school, opleiding of werk begeleiden
2b.Dagbesteding	LEVANTOgroep	In2yourplace		Risicjongeren volgen overdag een specifiek traject van dagbesteding
3.Huisvesting	Programma 'Wonen en Zorg' van gemeente Maastricht	Beleidsontwikkeling	Housing Accomodations	Verbeteren van toedeling woningen aan risico/zwerfjongeren via Housing Accomodations
	Koraal Groep (Pension Jekerzicht)	Huisvesting voor jaarlijks maximaal 10 jongeren uit een doorstroomgroep vanuit Jekerzicht die zijn uitbegeleid	Begeleiding en doorgeleiding/doorverwijzing	Plaatsing van tijdelijke aard in woningen van Servatius, verspreid in de stad, totdat een woning via Housing Accomodations vrij komt
	Credohuis Maastricht	Ambulante begeleiding		
	LEVANTOgroep	Ambulante begeleiding		Individuele woonbegeleiding
Groepstraining			Wooncursussen	2 wooncursussen per jaar voor 24 deelnemers

	Kracht in Zorg	Ambulante begeleiding		
	Uit de Steigers	Ambulante begeleiding		
	Talent	Ambulante begeleiding		
	Centrale Achterdeur MO/BW	Housing Accomodations	Contingent van 84 woningen vanuit Woonpunt, Servatius en Maasvallei	Woningen ter beschikking stellen aan risico/zwerfjongeren
4.Netwerk				
4a. Huiselijke relaties				
4b.Sociaal Netwerk	Humanitas	Match!, een maatjesproject		Vrijwilligers, leeftijdgenoten, ervaringsdeskundigen bieden vriendschappelijk contact, praktische ondersteuning en een luisterend oor
5.Gezondheid				
5a. Geestelijke gezondheid				
5b.Lichamelijke gezondheid				
5c.Verslaving				
6.Activiteiten				

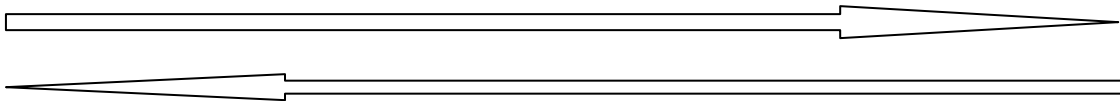
Dagelijks Leven (ADL)				
7.Justitie				

Voor een snellere en betere door- en/of uitstroom uit de maatschappelijke opvang of beschermd wonen van de jongeren wordt geadviseerd onorthodoxe mogelijkheden hiervoor te creëren/organiseren, bijvoorbeeld Anti-kraak.

Daarnaast is een betere verbinding mogelijk van arbeidsmatige dagbesteding door de jongeren met de mogelijkheden vanuit de Participatiewet.

6. Vragen die nog open staan/zaken waarover een uitspraak/commitment (betrokkenheid) wordt gevraagd.

Jongere "in charge"				
Preventie: voorliggend veld (thuisituatie, wijk(team), scholen, welzijnswerk)	Begeleiding: ambulante, opvang, woonvormen	Behandeling: ambulante, intern	Nazorg: ambulante	Zelfredzaam: eigen regie



Vragen/opmerkingen:

- Deelnemende partijen in de keten schrijven zich in bij de Verwijsindex (zie bijlage 1, pagina 18) en passen deze toe bij cliëntcontact.
- Een centrale locatie in Maastricht waar inloop op laagdrempelige wijze wordt aangeboden aan jongeren met (informatieve/hulp/zorg) vragen. Stichting @ease lijkt hiervoor het meest geschikt. Vindt zij dit ook?
- Twee parttime spilfiguren (man en vrouw/ervaringsdeskundige en professional) die laagdrempelig aanspreekpunt zijn voor zwerf/risicjongeren en voor iedereen in de keten. Het competentieprofiel moet worden uitgeschreven: wie biedt zich aan om dit samen met de gemeente te doen? Als experiment kan aan de gemeente worden gevraagd de parttime spilfiguren tijdelijk mee te financieren. (In het 'Plan van Aanpak Zwerfjongeren 2017-2020' van de gemeente wordt een stedelijke gids voor zwerf/risicjongeren genoemd).
- Genoemde spilfiguren kunnen gekoppeld worden aan de locatie van @ease en weten direct te ondersteunen en toe te leiden naar de juiste personen/organisaties in de keten bij vragen met betrekking tot bijvoorbeeld gezondheid, middelengebruik, financiën, huisvesting/opvang/beschermd wonen, e.d.
- Samenwerking in de keten vraagt om op/afschalen van diverse interventies die geboden worden vanuit het voorliggend veld met 'inzet burgerkracht en versterken eigen kracht' tot opvang/begeleiding/behandeling met 'actief helpen en regie (deels)overnemen' (zie notitie 1, pagina 4).

Gemeente Maastricht

Onderzoek Zwerfjongeren en Bankhoppers Maastricht

Bestaande uit deel I: Zwerfjongeren Maastricht, juni 2017 en deel II:
Bankhoppers Maastricht, najaar 2017.

Zwerfjongeren Maastricht

juni '17



Gemeente Maastricht

Datum	Juni 2017
Opdrachtgever	Gemeente Maastricht Team Welzijn, Zorg, Gezondheid en Zelfsturing Joan Beemer T 043 350 5426 Email: joan.beemer@maastricht.nl
Opdrachtnemer	Gemeente Maastricht Team Onderzoek en Statistiek Olga van Belle T 043 350 5675 E-mail: olga.van.belle@maastricht.nl Marion Matthijssen T: 06 - 226 46 988 E: info@marionmatthijssen.nl

Inhoudsopgave

0	Samenvatting.....	8
1	Inleiding.....	9
	1.1 Achtergrondinformatie	9
	1.2 Onderzoeksvragen	9
	1.3 Leeswijzer	10
2	Werkwijze	11
	2.1 Deskresearch en gesprekken	11
	2.2 Deskresearch	11
	2.3 Gesprekken	12
3	Resultaten.....	14
	3.1 Aantallen en kenmerken zwerfjongeren.....	14
	3.1.1 Algemeen	14
	3.1.2 Credo huis – Stichting Credo Ministeries	14
	Cijfers	14
	3.1.3 Kamers met kansen – Jongeren Foyer Maris Stella	15
	Cijfers	15
	3.1.4 Penson Jekerzicht van Koraal Groep / Gastenhof.....	17
	Cijfers	17
	Kenmerken jongeren.....	18
	3.2 Gesprekken	19
	3.2.1 De verschillende instellingen	19
	3.2.2 Situatie van de jongeren	20
	3.2.3 Zorg en ondersteuning voor jongeren.....	31
	3.2.4 Toekomst jongeren	37
	3.2.5 Twee ouders aan het woord	38
4	Conclusies en aanbevelingen.....	40
	4.1 Aantallen en kenmerken zwerfjongeren in Maastricht	40
	4.2 Problematiek leefgebieden en ondersteuningsbehoeften van zwerfjongeren in Maastricht	41
	4.3 Aanbevelingen	45
5	Bijlagen	51
	5.1 Lijst met geïnterviewden	51

5.2	Gesprekshandleiding	53
	Jongeren	53
	Voorstellen	53
	Situatie van de jongere	54
	Vragen en wensen voor zorg en ondersteuning	54
	Laatste vraag	55
	Ouders	56
	Voorstellen	56
	Situatie van de jongere	56
	Ondersteuning/zorg/hulp	57
	Rol ouders	57
	Focusgroep	58
	Voorstellen	58
	Situatie van de jongere	58
	Kernproblematiek jongeren	58
	Begeleiding jongeren: zorg/ondersteuning/hulpverlening	59
	Rol gemeente	59
	Toekomst	59
	Tot slot	59
0	Samenvatting	64
	Inhoudsopgave	66
1	Inleiding	68
	1.2 Onderzoeksvragen	68
	1.3 Leeswijzer	68
2	Werkwijze	70
3	Situering	71
	3.1 Inleiding	71
	3.2 Definities	71
	3.3 De Maastrichtse situatie	72
4	Omvangschatting bankhoppers	74
	4.1 Inleiding	74
	4.2 Voortijdige schoolverlaters	74
	Aantal onderwijsdeelnemers 12-23 jaar	74
	Aantal vsv-ers 12-23 jaar	74
	Percentage vsv-ers	74

4.3	Omvangschatting thuisloze jongeren.....	74
4.4	Omvangschatting aantal AMV's en jongeren zonder verblijfstitel.....	76
5	Resultaten uit interviews	78
5.1	Inleiding.....	78
5.2	Doelgroep onderzoek	78
5.3	Voorgeschiedenis	78
5.4	Situatie van de jongeren	80
5.4.1	Dagbesteding.....	80
5.4.2	Sociaal netwerk	81
5.4.3	Woonsituatie	83
5.4.4	Problemen	85
5.4.5	Gezondheid.....	86
5.5	Zorg en ondersteuning.....	90
5.6	Toekomst	91
5.7	Aandachtspunten voor de gemeente.....	92
6	Conclusies.....	94
6.1	Inleiding.....	94
6.2	Beantwoording onderzoeksvragen.....	95
7	Aanbevelingen	99
7.1	Specifiek voor de thuisloze jongeren / bankhoppers	99
7.2	Specifiek voor de ongedocumenteerde jongeren	100
	Literatuur.....	102
	Bijlage 1. Medewerking personen.....	103
1.	Jongeren die hebben meegewerkt aan het onderzoek	103
	Geslacht en herkomst.....	103
	Leeftijd	103
	Belangrijkste kenmerken van leefsituatie	103
16.	Professionals die hebben meegewerkt aan het onderzoek	104
	Naam.....	104
	Organisatie.....	104
	Bijlage 2. Medewerking instellingen.....	105
	Instelling	105
	Soort hulp	105
	Aantal jongeren	105
	Bijlage 3. Gesprekshandleiding.....	106

Ouders	109
Voorstellen	109
Situatie van de jongere	109
Ondersteuning/zorg/hulp.....	110
Rol ouders	110
Focusgroep.....	111
Voorstellen	111
Situatie van de jongere	111
Kernproblematiek jongeren.....	111
Begeleiding jongeren: zorg/ondersteuning/hulpverlening	112
Rol gemeente	112
Toekomst.....	112
Tot slot	112

o Samenvatting

In het onderzoek zijn de volgende vier onderzoeksvragen beantwoord:

1. Hoeveel zwerfjongeren maken jaarlijks gebruik van (één van) de bij de gemeente bekende opvangplekken (Credohuis, Kamers met Kansen en pension Jekerzicht) in Maastricht?
2. Welke kenmerken zijn bekend over deze jongeren die gebruik maken van de opvangplekken?
3. Op welke leefgebieden hebben deze jongeren ondersteuningsbehoeften?
4. Waar hebben de zwerfjongeren behoefte aan wat betreft hulpverlening, opvang en interventies?

Het onderzoek schetst een beeld van een zeer heterogene groep waar eigenlijk geen standaard behandeling of aanpak voor te maken is. Gebleken is dat in 2016 in totaal 51 jongeren gebruik hebben gemaakt van één van de bekende opvangplekken in Maastricht. Het aantal aanmeldingen ligt echter fors hoger, ruim twee keer zo hoog. De overgrote meerderheid van de zwerfjongeren heeft de Nederlandse nationaliteit en is van mannelijk geslacht. Het onderzoek laat echter ook zien dat de uitstroom het laatste jaar, met name bij Jekerzicht –dat de zwaarste gevallen opvangt- stagneert. Ook het aantal positieve afsluitingen van trajecten daalt. Uit de gesprekken met jongeren en begeleiders blijkt dat de zwaarte van problematiek bij de jongeren hier wel een (grote) rol in speelt; er zijn steeds meer jongeren met verstandelijke beperkingen, gedragsproblemen en/of onderliggende diagnoses.

De behoefte van de jongeren ligt vooral op financieel gebied en huisvesting, en in iets mindere mate bij dagbesteding, een sociaal netwerk en geestelijke gezondheid. De behoefte verschilt echter wel per opvangplek, voor sommige zwaardere gevallen zijn de behoeftes ook niet altijd realistisch (zoals bijvoorbeeld zelfstandig wonen). Ook bleek uit het onderzoek dat de behoeftes van de jongeren zich vooral richten op de korte termijn: hoe komen ze aan inkomen, hoe komen ze de dag door en hoe regelen ze hun praktische zaken voor die dag. Daar moet eerst aan worden gewerkt voordat ze vooruit in de toekomst kunnen/durven kijken.

Vanuit de begeleiding is er onder andere behoefte aan minder bureaucratie, een betere doorstroming, betere samenwerking tussen de opvangplekken door middel van een soort centraal registratiepunt en de inzet (en erkenning) van ervaringsdeskundige in de begeleiding.

De aanbevelingen die op basis van het onderzoek gedaan kunnen worden zijn in lijn met de behoeften. Een greep uit de aanbevelingen is het organiseren van een 'achterdeuroverleg' voor de uitstroom van jongeren, het serieuzer nemen van ervaringsdeskundigen en hen ook de erkenning geven die ze verdienen voor hun werk, het mogelijk maken om out of the box te mogen/kunnen denken vanwege de heterogene groep waarmee men te maken heeft, de doorstroom bevorderen en geen lege bedden meer hebben en tot slot meer aandacht voor preventie.

1 Inleiding

1.1 Achtergrondinformatie

Net als in andere gemeenten, is er ook in Maastricht een groep jongeren die geen vaste woon- of verblijfplaats heeft. Deze jongeren wonen (tijdelijk) bij vrienden, in opvanghuizen, op straat of bijvoorbeeld bij onbekenden. Deze groep heeft uiteenlopende problematiek en evenzo uiteenlopende behoeften, bijvoorbeeld wat betreft hulpverlening en ondersteuning.

Landelijk wordt de volgende definitie gehanteerd voor zwerfjongeren:

“Jongeren tot 23 jaar die feitelijk of residentieel dakloos zijn met meervoudige problemen.”

Ten behoeve van het onderzoek wordt deze definitie als volgt afgebakend:

“Jongeren in Maastricht van 18 tot 23 jaar die op meer dan één leefgebied van de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM)¹ een probleem hebben/ervaren en die niet thuis (bij ouders of opvoeders) of zelfstandig wonen, maar, al dan niet tijdelijk, verblijven in één van de drie volgende opvanglocaties in Maastricht:

- *Pension Jekerzicht;*
- *Credo Huis Maastricht;*
- *Jongerenfoyer Maris Stella/Kamers met Kansen.”*

Voor alle duidelijkheid: het gaat hier om jongeren die bekend zijn en in één van de genoemde locaties wonen.

De gemeente Maastricht constateert een tekort aan informatie op het gebied van:

- Het aantal zwerfjongeren en hun kenmerken;
- De leefgebieden waar de zwerfjongeren problemen ervaren (schuldenproblematiek / scholing / huisvesting et cetera);
- De behoeften van de zwerfjongeren wat betreft hulpverlening/interventies.

Om vanuit de gemeente(n) deze jongeren de juiste hulp en ondersteuning te kunnen bieden, is het noodzakelijk inzicht te krijgen in onderstaande vragen.

1.2 Onderzoeksvragen

Op basis van bovenstaande kunnen de volgende onderzoeksvragen worden geformuleerd:

1. Hoeveel zwerfjongeren maken jaarlijks gebruik van (één van) de bovengenoemde opvangplekken in Maastricht?
2. Welke kenmerken zijn bekend over deze jongeren die gebruik maken van de opvangplekken?
3. Op welke leefgebieden hebben deze jongeren ondersteuningsbehoeften?
4. Waar hebben de zwerfjongeren behoefte aan wat betreft hulpverlening, opvang en interventies?

¹ Deze zijn: inkomen, dagbesteding, huisvesting, gezinsrelaties, geestelijke gezondheidszorg, fysieke gezondheid, verslaving, vaardigheden bij activiteiten van het dagelijks leven (ADL), sociaal netwerk, maatschappelijke participatie en justitie.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de werkwijze beschreven. In hoofdstuk 3 worden de resultaten van de zogenaamde deskresearch besproken alsook de resultaten van de kwalitatieve analyse. Tot slot bestaat hoofdstuk 4 uit een conclusie waar de onderzoeksvragen beantwoord worden en worden de aanbevelingen besproken die voortkomen uit het kwalitatieve onderzoek. De bijlage bevat een lijst met geïnterviewde personen en de bij de interviews gebruikte gesprekshandleidingen.

2 Werkwijze

2.1 Deskresearch en gesprekken

Voor de rapportage over zwerfjongeren in Maastricht is een gecombineerde onderzoeksopzet gebruikt.

- Deskresearch betreffende de cijfers van de opvanglocaties.
- Kwalitatieve analyse op basis van gesprekken met zwerfjongeren, ouders van zwerfjongeren, ervaringsdeskundigen en betrokken medewerkers van de opvanglocaties.

2.2 Deskresearch

Om antwoord te geven op de eerste twee onderzoeksvragen, heeft O&S een zogenaamde deskresearch uitgevoerd. Bestaande documenten aangaande de drie opvanglocaties (jaarrapportages, jaarcijfers, subsidieverantwoordingen, en dergelijke) zijn geanalyseerd op informatie over aantallen en kenmerken van de jongeren die zij opvangen. Naast documentatie die al beschikbaar was, is een online zoekactie uitgevoerd op internet naar cijfers over aantallen zwerfjongeren. Deze zoekactie diende tevens als voorbereiding en basis voor de gesprekshandleiding voor het kwalitatieve deel van de opdracht (beantwoording van onderzoeksvragen 3 en 4, zie paragraaf 2.3). Aanvullend is een aantal vragen gesteld aan coördinatoren van de drie opvanglocaties, daar waar de documenten onvoldoende tot antwoorden leidden.

Beschikbare documenten

De beschikbare jaarrapportages, jaarcijfers en verslagen ter verantwoording van ontvangen subsidie van de drie opvanglocaties/ aanbieders van opvang- en ondersteuning aan zwerfjongeren in Maastricht zijn bestudeerd om inzicht te krijgen in de aantallen zwerfjongeren en hun kenmerken.

Online deskresearch

Aanvullend is een online onderzoek uitgevoerd naar documenten en informatie op internet. Trefwoorden: Zwerfjongeren, dakloze jongeren, aantallen, Limburg, Maastricht, ondersteuning, behoeften, problemen.

Het deel van de informatie dat bruikbaar is aangaande onderzoeksvragen 1 en 2 is weergegeven bij de resultaten in hoofdstuk 3.

Concrete vragen

Om ontbrekende informatie aan te vullen over aantallen en kenmerken van Maastrichtse zwerfjongeren zijn de coördinatoren van de drie opvanglocaties benaderd via e-mail voor de beantwoording van een aantal vragen. Alle drie de locaties hebben op dit verzoek gereageerd. Uit onderstaande set vragen werden per locatie de relevante vragen geselecteerd en voorgelegd

I. Bezetting

1. Hoeveel opvangplekken (bedden/kamers) hebben jullie?
2. Wat was in 2016 de gemiddelde bezettingsgraad?

3. Waren er bepaalde dal- of piekmomenten wat betreft bezetting?
4. Heeft u daar een verklaring voor?
5. Wat was de gemiddelde bezettingsgraad in 2015 en 2014?

II. Aantallen

1. Heeft u cijfers over 2016 over aantallen aanmeldingen en opnames?
2. Weet u de gemiddelde verblijfsduur (bijvoorbeeld in dagen) in 2014-2015-2016?
3. Kunt u iets vertellen over de ontwikkeling in de aantallen in de afgelopen jaren? Ziet u een toename of afname? Of blijft het aantal de laatste jaren stabiel? Welke verwachtingen voor de toekomst heeft u?

III. Kenmerken jongeren

1. Kunt u het volgende aangeven over de groep jongeren die jullie onderdak bieden:
 - a. De verdeling jongens – meisjes
 - b. De leeftijd van de jongste jongere en van de oudste jongere
 - c. De gemiddelde leeftijd van de hele groep jongeren
 - d. Het aantal keren dat jongeren gemiddeld opnieuw in opvang zijn gekomen
 - e. Overige kenmerken van deze jongeren

2.3 Gesprekken

In de periode tussen 3 en 18 mei 2017 is door onderzoekster Marion Matthijssen gesproken met elf jongeren in de leeftijd van 18 – 23 jaar vanuit verschillende instellingen en/of nachtopvang, met twee (pleeg)ouders, drie ervaringsdeskundigen (waarvan er twee een jongere hebben opgevangen) en acht hulpverleners/begeleiders vanuit vijf verschillende instellingen.

In de gesprekken zijn de jongeren bevraagd over hun problematiek, ondersteuningsbehoeften en de behoefte aan wat betreft hulpverlening, opvang en interventies. Het doel is om inzicht te krijgen in de problematiek en ondersteuningsbehoeften van jongeren.

Met de jongeren, ervaringsdeskundigen en (pleeg)ouders zijn individuele gesprekken gevoerd. Aanvankelijk was het in dit onderzoek de bedoeling om een of meerdere focusgroepen te organiseren met ouders van de jongeren. Maar dat bleek erg lastig. Met de begeleiders is een focusgroep georganiseerd. De begeleiders hebben een breder beeld geschetst van de problematiek, de ondersteuning en ondersteuningsbehoeften gebaseerd op meerdere jongeren.

In de bijlage is een overzicht opgenomen van alle geïnterviewde personen.

Ter voorbereiding op de gesprekken en ten behoeve van het verloop van de gesprekken is op basis van de online research (paragraaf 2.2) een gesprekshandleiding opgesteld. Zie de bijlagen. Alle gesprekken zijn gevoerd aan de hand van deze gesprekshandleiding.

De individuele interviews en de focusgroepen zijn naderhand door Marion Matthijssen uitgewerkt en ter verificatie teruggekoppeld aan de geïnterviewden. Alle gespreksverslagen vormen de basis voor de resultaatbeschrijving in het volgende hoofdstuk.

3 Resultaten

3.1 Aantallen en kenmerken zwerfjongeren

In onderstaande resultaten staat in het algemeen informatie genoemd en per opvanglocatie over aantallen en kenmerken van zwerfjongeren. De informatie uit de documentatie en de antwoorden vanuit de opvanglocaties zijn zoveel als mogelijk gecombineerd.

3.1.1 Algemeen

Heineke (2007) geeft aan dat het aantal zwerfjongeren in Limburg 4 op de 10.000 inwoners betreft. Schattingen geven aan dat er gemiddeld in Nederland per 10.000 jongeren tussen de 15-25 jaar, 26 zwerfjongeren zijn: 0.26%.

Volgens Credo Huis kennen in Maastricht meer dan 200 jongeren tussen de 18 en 24 jaar een zwerfend bestaan. Verder meldt Credo dat in Nederland zo'n 10.000 jongeren als zwerfjongere zijn geregistreerd en dat dit er in werkelijkheid veel meer zijn (presentatie, februari 2015). Het is onduidelijk waar zij deze aantallen op baseert.

3.1.2 Credo huis – Stichting Credo Ministeries

Het Credo huis in Maastricht is geopend in februari 2013. Dit is een woning voor 6 jongeren. Jaarlijks stromen ongeveer 10 jongeren door. Het slagingspercentage is ca. 90%. Geslaagd houdt in dat jongeren doorstromen naar volledige zelfstandigheid of doorstromen naar een vervolgtraject. Bijvoorbeeld ambulante hulpverlening.

Cijfers

De gemiddelde bezettingsgraad van het Credo huis is 5,3 jongeren in 2016. In 2015 was dat 5,5 en in 2014 5,6. Dat betekent dat het Credo huis nagenoeg volledig bezet is. De bezetting kent de afgelopen drie jaren geen specifieke dal- of piekmomenten. Begin 2017 zien ze dat de aanmeldingen wat minder zijn. Waar dit aan te wijten valt, kunnen ze niet aangeven. In 2014 zijn elf jongeren opgenomen/geholpen gedurende het jaar; in 2015 waren dat vijftien jongeren en in 2016 waren dat elf jongeren.

In 2016 zijn zes jongeren doorgestroomd nadat ze het programma hebben 'afgerond'. Vijf jongeren hebben eerder het huis verlaten tegen het advies van het Credo huis in. Deze jongeren zijn hun eigen weg gegaan door bijv. te gaan samenwonen met hun partner.

De gemiddelde verblijfsduur betreft 7,5 maanden in 2014, 4,5 maanden in 2015 en 5,2 maanden in 2016.

Kenmerken jongeren

1. Verdeling jongens-meisjes

- 2014: 2 meisjes en 9 jongens
- 2015: 8 meisjes en 7 jongens
- 2016: 6 meisjes en 5 jongens

2. Leeftijd

In het gehele verblijf in de 3 jaren is de jongste 17 jaar en de oudste 24 jaar. Voorheen werden ook jongeren onder de 18 opgenomen. Nu werken zij enkel met jongeren van 18 tot 25 jaar. De gemiddelde leeftijd van de hele groep jongeren is 18,5 jaar.

3. Doorstroming

Binnen het Credo Huis zijn er twee casussen geweest die ook weer in het Credo Huis voor een tweede verblijf hebben gezeten. Vier jongeren zijn doorgestroomd naar een andere stichting voor een vervolgtraject. Dit wel volgens een zogenaamde 'warme overdracht'.

“Jongeren welke bij ons terecht komen zijn altijd thuisloos. Dit houdt in dat de relatie met ouders vaak problematisch is. Het Credo Huis werkt in principe niet met (te)zware contra-indicaties. Wel is het zo dat we in het Credo Huis wel eens jongeren met Borderline problematiek geholpen hebben alsook ADHD. Verslavingsproblematiek is ook wel eens aan de orde geweest. Op moment van spreken is de intakeprocedure iets strikter geworden daar we nu ook Beschermd Wonen-licht zijn en geen Basis.”

3.1.3 Kamers met kansen – Jongeren Foyer Maris Stella

Kamers met kansen biedt tien opvangplekken. Deze tien kamers worden verhuurd door Servatius. Het betreft in principe geen crisisopvang. Vanaf begin 2016 is één plek permanent beschikbaar voor een jongere die zich (en waarvan zij denken dat het een goede kandidaat is) acute nood heeft. Deze plek wordt gehuurd door Trajekt en is een soort crisiskamer voor jongeren die zeker in het profiel lijken te passen maar die de intakeprocedure nog niet hebben afgerond.

De opzet is dat jongeren na minimaal één jaar en binnen twee jaar uitstromen naar zelfstandige woonruimte als zij hun traject positief hebben afgerond.

Cijfers

Van juli 2009 tot en met december 2013 zijn 171 jongeren aangemeld bij Kamer met kansen/ de Foyer. Daarvan zijn er 34 daadwerkelijk opgevangen (gedurende vier jaar en vijf maanden). Hiermee zit het huis niet vol. Gemiddeld melden zich 35 jongeren per jaar; daarvan worden gemiddeld zes jongeren opgevangen. Het aantal afhakers is groot. Gemiddeld verblijven jongeren anderhalf jaar in de Foyer.

In 2016 zijn meerdere kamers voor langere tijd niet verhuurd. Naar eigen schatting zijn in 2016 gemiddeld genomen zes kamers in gebruik.

In 2014 en 2015 is de bezetting 11 jongeren (9 jongerens, 2 meisjes in 2014 en 8 jongens en 3 meisjes in 2015)) en in 2016 12 jongeren (7 jongens en 5 meisjes). Dit betekent dat er gemiddeld in 2016 maar 6 van de 10 kamers in gebruik zijn genomen. Dat het aantal personen het aantal kamers overstijgt, heeft te maken met door- of uitstroom gedurende het jaar.

In 2015 hebben zich 44 jongeren aangemeld (14 meisjes en 30 jongens, voornamelijk 18-19 jaar), waarvan er vier doorgestroomd zijn naar de Foyer. Er waren tien jongeren van de 44 die de volledige procedure hebben doorlopen. De andere zes bleken nog niet te voldoen en zijn in portefeuille gehouden.

In 2015 zijn vijf jongeren (vier jongens, één meisje) uitgestroomd: één naar een woning van Radar met continuering van ambulante begeleiding, één jongere is doorgeleid naar Jekerzicht, twee zijn er

uitgestroomd naar een kamer of woning zonder bemiddeling van woningbouwverenigingen en één jongere is doorgestroomd naar een appartement van een woningbouwvereniging.

Eind 2015 concludeert de Foyer dat regelmatig jongeren, die de hele procedure (positief) hebben doorlopen, toch afhaken omdat ze niet aan de basisvoorwaarden voldoen. Zo moet een jongere een huurcontract ondertekenen bij Servatius en meteen de huur pinnen. Als een jongere dat niet kan op dat moment zoekt hij verder en raakt hij of zij soms uit beeld.

In 2016 start men met het huren van een kamer door Trajekt. Deze kamer kan dan gebruikt worden voor de eerste opvang terwijl de jongere samen met de wooncoaches werkt aan het oplossen van de belemmeringen waardoor reguliere doorstroom binnen het project mogelijk is. Soms zijn er jongeren die aan voorwaarden als inkomen en dagbesteding voldoen, maar zij staan niet open voor het krijgen van begeleiding van een externe partij. Bijvoorbeeld van Mondriaan bij verslavingsproblematiek. Dat kan een reden kan zijn dat er niet gestart wordt met het traject bij kamers met kansen.

In 2016 hebben 47 jongeren zich aangemeld waarvan 41 jongeren een rondleiding kregen. Hierna hebben 30 jongeren een afspraak gemaakt voor een intakegesprek.

“Jongeren moeten zelf een afspraak voor een intakegesprek maken, dus als ze geen contact meer opnemen dan nemen we aan dat ze geen interesse meer hebben. We hebben verder ook geen gegevens over deze jongeren.”

Er zijn elf jongeren afgefallen voor het eerste intakegesprek. Soms omdat de jongere geen inkomen heeft. Wij attenderen jongeren op andere vormen van opvang in stad. In sommige gevallen verwijzen wij actief door naar deze instanties of naar jongeren(maatschappelijk) werk. In 2016 is één jongere doorgestroomd naar studentenhuisvesting, één jongere is doorgestroomd naar een eigen woning via een woningbouwvereniging en twee jongeren zijn uitgestroomd zonder het traject te hebben afgerond.

Kenmerken jongeren

De meeste jongeren zijn 19 of 20 jaar. Een gemiddelde zou iets hoger zijn dan 19. Alle *uitstromende jongeren* zijn jongens. Over het geheel genomen was de jongste jongere 17,5 jaar en de oudste 26 jaar bij uitstroom.

- 2014: de jongste 18 jaar en de oudste 24 jaar
- 2015: de jongste 17,5 jaar en de oudste 25 jaar
- 2016: de jongste 18 jaar en de oudste 24 jaar

Voor de meeste jongeren is dit de eerste keer dat ze in opvang komen bij Kamers met kansen. Een aantal jongeren komt uit een andere opvang: verslavingszorg, psychiatrie en gevangenis. *‘Wij hebben ook jongeren die zijn doorgeleid vanuit credo-huis of Jekerzicht’*, aldus Kamers met kansen.

Van alle jongeren die van 2014-2015-2016 bij Kamers met kansen gewoond hebben, hebben vier jongeren eerder bij Jekerzicht gewoond, één eerder bij het Credo huis, één in een opvang voor minderjarige asielzoekers bij Xonar en één in een jeugdgevangenis.

Kamers met kansen geeft aan dat meer en meer jongeren een verstandelijke beperking en/of gedragsproblemen hebben al dan niet met een onderliggende diagnose: pdd-nos, autisme spectrum stoornis, depressie, licht verstandelijke beperking, borderline. Daardoor hebben meer jongeren naast het wonen externe ambulante begeleiding. In de afgelopen drie jaren is meer dan de helft van de jongeren gekenmerkt door het hebben van een of andere beperking.

“Soms wordt die extra begeleiding door ons in gang gezet, omdat we weten dat als ze uitstromen, ze het niet gaan redden. Ze zijn niet weerbaar en weten niet waar ze met moeilijke post heen moeten; ze zijn niet in staat om gezond te leven (denk aan hygiëne maar ook aan wat ze eten).”

“Wat opvalt is dat er regelmatig jongeren bij ons aankloppen die speciaal onderwijs gevolgd hebben.”

Externe begeleiders komen van Radar en van Radar in uitvoering. De Gemeente subsidieert Trajekt voor de coördinatie van Kamers met Kansen (Jongerenfoyer) en Xonar voor de ambulante begeleiding op basis van de werkelijk ingezette begeleidingsuren. Verder geeft Kamers met kansen aan dat jongeren vaak uit een gebroken gezin komen. In die gevallen is er vrijwel altijd sprake van spanning tussen de nieuwe partner van de ouder en de jongere. De meeste jongeren zijn autochtoon. Voor meer informatie over Kamers met kansen, zie bijlage 1.

3.1.4 Pension Jekerzicht van Koraal Groep / Gastenhof

Cijfers

In **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** staan de gegevens over aantallen jongeren dat verblijft bij pension Jekerzicht van Koraal Groep / Gastenhof, gebaseerd op de cijferoverzichten van pension Jekerzicht van 2012 tot en met 2016. Het gaat om informatie over aantallen aanmeldingen, opnames, doorplaatsingen en ontslagen, en over informatie over verblijfsduur, gemiddelde begeleidingstijd en begeleidingsduur e.d.. Jekerzicht neemt jongeren op, maar biedt ook ambulante begeleiding, ondersteuning bij Begeleid Zelfstandig Wonen (BZW) groepsbegeleiding en individuele trajectbegeleiding (richting school, opleiding, werk, wonen, etc.).

Tabel 1. cijfers Pension Jekerzicht 2012-2015

	2012	2013	2014	2015	2016
Aanmeldingen	75	87	73	53	49
Afmeldingen	36	38	40	28	35
Wachlijst per 1 januari betreffend jaar	3	2	5	5	7
Wachlijst per 1 januari volgend jaar	2	5	5	7	3
Opnames*	40	46	33	23	18
<i>Pension Jekerzicht</i>	34	41	24	17	14
<i>Ambulant/ BZW</i>	6	5	9	6	4
Jongen/ meisje opname Jekerzicht	22/12	29/12	13/11	13/4	10/4
Interne doorplaatsingen**	2	6	2	4	3

Ontslagen	16	26	16	17	14
<i>Positieve beëindiging traject</i>	<i>n.b.</i>	19	14	11	7
<i>Negatieve beëindiging traject</i>	<i>n.b.</i>	7	2	6	7
Verblijfsduur gemiddeld (dagen)	139	110	179	262	259
Verblijf korter dan half jaar (%)	78%	79%	53%	51%	40%
Gemiddelde bedbezetting (jongeren)	13	13	16	16	12
Gemiddelde duur begeleiding (dagen)	199	222	280	356	354
Gemiddelde begeleidingstijd (uren)	84	84	86	75	68

* Een opname kan intern binnen Pension Jekerzicht zijn, of ambulante/BZW (Begeleid Zelfstandig Wonen).

** Een interne doorplaatsing is een overplaatsing van een jongere vanuit de ambulante begeleiding naar opname in het pension of naar Begeleid Zelfstandig Wonen, of vanuit BZW naar ambulante of het pension, of vice versa. In deze tabel gaat het om alle doorplaatsingen die resulteren in een opname in het Pension.

Uit **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** blijkt dat meer jongeren in de afgelopen jaren voor langere tijd in Pension Jekerzicht verblijven. Het aandeel jongeren dat binnen zes maanden weer uitstroomt, neemt af van 78-79% in 2012 en 2013 naar 40% in 2016. Dat betekent dat 60% van de jongeren langer dan zes maanden in het pension verblijft en niet uit-/doorstroomt.

De gemiddelde duur van de begeleiding neemt toe van 199 dagen naar 356 dagen in 2015 en 354 in 2016. Dat betekent dat in 2015 en 2016 jongeren gemiddeld gezien vrijwel het hele jaar opgenomen zijn geweest. En ook de gemiddelde verblijfsduur in dagen en de gemiddelde bedbezetting nemen toe in 2015. De periode die jongeren blijven lijkt dus steeds langer worden, terwijl de uitstroom lijkt te stagneren. In 2016 blijft de verblijfsduur ongeveer gelijk aan 2015, maar neemt de gemiddelde bedbezetting weer iets af tot 12 jongeren gemiddeld. Op dit moment (2017) zegt Gastenhof vol te zitten bij Jekerzicht. Dat wil zeggen dat alle 20 plekken/kamers zijn bezet. Er verblijven meer jongens dan meisjes in pension Jekerzicht en de begeleidingstijd in uren neemt in de laatste twee jaren af.

Kenmerken jongeren

In 2016 is de jongste jongere 18 jaar en de oudste 24 jaar. De gemiddelde leeftijd van alle jongeren in Pension Jekerzicht in 2016 is 20 jaar. Van de jongeren heeft 90% de Nederlands nationaliteit. De overige jongeren hebben de Turkse of Somalische nationaliteit. Over bijkomende (verstandelijke) beperkingen heeft Jekerzicht geen informatie. In 2016 zijn twee jongeren twee keer opgenomen in Pension Jekerzicht.

3.2 Gesprekken

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven uit alle interviews met jongeren, ervaringsdeskundigen, ouders en begeleiders. In de beschrijving is ervoor gekozen om zo transparant mogelijk te rapporteren². De resultaten zijn beschreven per subdoelgroep. Dus de jongeren zijn per instelling beschreven, de ouders en de professionals apart. Dat heeft ermee te maken dat de problematiek en situaties van de jongeren per instelling behoorlijk wisselt. Verder zijn de situaties van de jongeren redelijk uitgebreid beschreven in paragraaf 3.2.3 tot en met 3.2.6. Dit geeft een goed beeld van de aanloop naar de hulpverlening, de (hulpverlening)geschiedenis van de jongeren. Achtereenvolgens wordt in dit onderzoek ingegaan op de verschillende instellingen die bij het onderzoek betrokken zijn (paragraaf 3.2.1), de situaties waarin jongeren verkeren (paragraaf 3.2.2), de ondersteuning aan jongeren (paragraaf 3.2.3), het toekomstperspectief van de jongeren (paragraaf 3.2.4) en de ouders die aan het woord zijn (paragraaf 3.2.5). De doelgroep en haar kenmerken zijn in de voorgaande sectie al beschreven.

3.2.1 De verschillende instellingen

Aan het onderzoek hebben zes verschillende instellingen meegedaan:

- ❖ Pension Jekerzicht: daar zijn vier jongeren geïnterviewd en drie begeleiders doen mee aan de focusgroep. Pension Jekerzicht biedt jongeren praktische hulp in de vorm van een slaapplek, dagbesteding en eten. Er is groepsbegeleiding (op tijd opstaan, hygiëne, op tijd slapen, etc.) en individuele trajectbegeleiding waarbij iedere jongere richting school, opleiding of werk wordt begeleid. Veel jongeren binnen pension Jekerzicht gebruiken – tegen de huisregels in – drugs en hebben geen dagbesteding in de vorm van school of werk. Jekerzicht biedt zelf dagbestedingsmodules aan (sporten, klussen, winkeltje etc.).
- ❖ Credohuis: daar zijn twee jongeren geïnterviewd. Twee andere jongeren komen niet opdagen tijdens het interview. Dit is opvangen door bij pension Jekerzicht een extra jongere te interviewen. Het Credohuis is een kleinschalige opvang met zes plaatsen vanuit een christelijke instelling. Er werken vier fulltime begeleiders. Ten tijde van het onderzoek wonen er maar twee jongeren. Belangrijk zijn ‘liefde, tijd en aandacht’ en dat is ook wat het pand uitstraalt: het is net een normaal woonhuis.
- ❖ Kamers met Kansen: daar zijn drie jongeren geïnterviewd, twee (pleeg)vaders van jongeren en twee begeleiders doen mee aan de focusgroep. Er wonen tien jongeren die onder begeleiding leren om zelfstandig te wonen. De jongeren die hier wonen moeten op zichzelf kunnen staan en een dagbesteding hebben.
- ❖ Ambulant team Levanto jongeren: een begeleider doet mee aan de focusgroep. Zij bieden ambulante begeleiding aan jongeren. Bestaat sinds kort.
- ❖ In2yourplace (onderdeel van Levanto): daar zijn twee jongeren en twee ervaringsdeskundigen geïnterviewd en één ervaringsdeskundige doet mee aan de focusgroep. Bij In2yourplace helpen dak- en thuisloze jongeren elkaar weer overeind.

² Deze sectie –inclusief conclusies en aanbevelingen– is een integrale weergave van de rapportage van Marion Matthijssen. Eventuele nuanceringen en/of aanpassingen door O&S zijn opgenomen in voetnoten.

- ❖ 0800-HOME: de oprichtster van deze stichting doet mee aan de focusgroep. Het is een hulplijn voor jongeren met eerste hulpvragen. Ze werken vanuit de Stichting Feel Good Connected. Er werken tussen de 25 – 50 vrijwilligers. Veel van deze mensen worden ingezet op straat of gaan met de jongeren aan tafel zitten. Ze zijn in 2009 gestart en hebben ongeveer 570 jongeren (ook niet-zwerfjongeren) geadviseerd, geholpen en doorgestuurd. De stichting is momenteel bezig met een kantoor en het regelen van vier crisisbedden die ‘drempelvrij’ zijn.

3.2.2 Situatie van de jongeren

Er is geprobeerd om zicht te krijgen op de situatie van de jongeren. Dit is zowel gevraagd aan jongeren, ouders, begeleiders en ervaringsdeskundigen. Gevraagd is naar de huidige situatie van jongeren (hoe ziet hun leven eruit?), de aanloop naar de opvang, het sociaal netwerk van de jongeren en de gezondheid van jongeren. Eerst wordt hieronder de situatie geschetst van de jongeren en de ervaringsdeskundigen waarmee is gesproken.

Jongeren Jekerzicht

Eén 23-jarig meisje is 2½ jaar geleden bij Jekerzicht terecht gekomen en woont nu in het begeleid wonen traject van Jekerzicht waar ze in totaal 1 jaar mag wonen. Daarna is het de bedoeling dat ze geheel zelfstandig gaat wonen. Zij heeft momenteel geen werk, omdat ze in een transgenderproces zit (van man naar vrouw). In juli gaat ze beginnen met hormonen. In de toekomst wil ze graag een opleiding tot kapster volgen. In de afgelopen jaren is ze vooral bezig geweest met het afbetalen van haar schulden. De andere drie jongeren (twee jongens en een meisje) wonen pas een aantal maanden bij Jekerzicht. Het 19-jarig meisje werkt 32 uur per week in de horeca en doet vrijwilligerswerk bij Jekerzicht. De twee jongens zijn bezig met het regelen van een inkomen. De 19-jarige jongen wil een uitkering regelen. Om in aanmerking te komen voor een uitkering moeten ze bij Jekerzicht verplicht meedoen aan dagbesteding. Hij doet bij de dagbesteding alleen ‘computeren of gamen’. Voor hem heeft deze dagbesteding geen meerwaarde, maar hij doet het omdat het moet. *‘In het begin moet je wat dingen geregeld krijgen, dus dan zie ik het nut er nog wel van in. Maar nu kom ik hier en dan zitten we eigenlijk heel de dag een beetje te playstationnen en te wachten tot het 14.30u is’*. De 22-jarige jongen wil een baantje regelen om aan geld te komen. Hij heeft daarnaast ook een identiteitskaart en zorgverzekering nodig. Zijn plan is om daarna samen te gaan wonen met zijn vriendin en de politie-opleiding te gaan doen.

Jongeren Credohuis

Een 18-jarig meisje woont sinds een maand bij het Credohuis en daarvoor bij haar moeder. Ze is lange tijd heen en weer verhuisd tussen het pleeggezin in Emmeloord en haar moeder in Maastricht. Ze is twee tot drie maanden niet naar school geweest, maar gaat na de meivakantie weer terug naar school. Ze doet een opleiding mediavormgeving. In de tussentijd heeft ze geprobeerd om *‘een beetje tot mezelf te komen’*.

Een 23-jarig meisje is sinds maart 2017 weg uit het Credohuis en woont sinds anderhalve maand zelfstandig op kamers in Maastricht. Ze werkt veel als voedingsassistente in het ziekenhuis en wil in de toekomst haar opleiding tot verzorgende IG afmaken.

Jongeren Kamers met Kansen

Een 19-jarig meisje woont er sinds januari. Dat meisje studeert voor assistent-accountant. Ze wil graag zelfstandig wonen, maar dat gaat vanwege persoonlijke omstandigheden nog niet. Ze ziet haar vader regelmatig en gaat soms naar haar moeder die in de buurt van Amsterdam woont.

Een 20-jarig meisje woont er ruim een jaar, leert bij Kamers met Kansen om op eigen benen te staan. Ze heeft vooral hulp nodig bij koken en budgetteren. Nu wordt het tijd om door te stromen naar zelfstandig wonen. Ze werkt zo'n 45 uur per week bij Vodafone en heeft geen opleiding afgemaakt. In het weekend gaat ze naar haar vader in Sittard.

Een 23-jarige jongen woont er ook ruim een jaar en werkt fulltime bij Mc Donalds als hoofd Lobby. Daar is hij bezig met een opleiding tot gastheer. Hij wil binnen Kamers met Kansen graag nog doorstromen naar een meer zelfstandige unit, voordat hij echt zelfstandig gaat wonen.

Jongeren Daklozenopvang

Een 19-jarig meisje woont sinds kort in de nachtopvang van het Leger des Heils, op de Singel. Ze mag voordat ze in de nachtopvang komt eerst zes dagen in een studio van het Leger des Heils verblijven om 'tot rust te komen'. Daar wil ze vervolgens niet meer uit. Bij het Leger des Heils hebben ze acht plaatsen in de nachtopvang voor vrouwen vanaf 23 jaar. Voor dit meisje is een uitzondering gemaakt. *'Wat op die locatie zit, is het ergste van het ergste. Dan ben je op jonge leeftijd eigenlijk een prooi.'* Ze (de ervaringsdeskundigen die haar even hebben opgevangen) zijn ook bij andere instellingen geweest. Bij Jekerzicht is aangegeven dat ze niet in de groep past. Dat komt door haar problematisch gedrag: ze is agressief, heeft een laag IQ en gebruikt veel medicatie. Ze kan wel naar het Credohuis, maar daar wil ze niet heen omdat ze 'instellingsmoe' is.

Een 21-jarige jongen woont sinds kort in een flat van het Leger des Heils, Wijckerpoort.

Een ander 21-jarig meisje woont sinds vier weken in de daklozenopvang van MOVEOO in Sittard. Ze is dakloos geworden omdat ze (volgens haar vals) beschuldigd is van diefstal. Volgens het meisje is het 'jongeren afschuiven omdat ze niet meer geholpen kunnen worden'. Ze slaapt ongeveer twee nachten per week in de nachtopvang en vertelt huilend *'ik slaap daar terwijl iemand naast me gewoon zijn methadon ligt te gebruiken of een joint ligt te roken, terwijl ik daar slaap, terwijl ik de volgende dag een examen heb voor school, ik doe HAVO 5 volwassenonderwijs'*.

3.2.2.1 Problematiek van jongeren volgens professionals

De problematiek van de jongeren is uiteenlopend. Door de professionals is onder andere genoemd: geen dagbesteding (school, werk), een slecht sociaal netwerk, verslavingsproblematiek, psychiatrische problematiek, gedragsproblemen, schuldenproblematiek, geen inkomen, geen ID, geen zorgverzekering en een slechte thuissituatie.

Vanuit Jekerzicht wordt aangegeven dat veel jongeren binnenkomen met 'bijna niets': geen school, werk, inkomen, diploma's en een gezond sociaal netwerk. Ze bevinden zich vaak in een vrij uitzichtloze situatie. Sommige jongeren zijn heel gemotiveerd. De uitdaging voor de begeleiders ligt vooral bij jongeren die snel terugzakken in hun oude patroon. Ze zoeken zoveel mogelijk naar passende begeleiding en proberen te zorgen voor een klik tussen de jongere en de begeleider.

Kamers met Kansen heeft een andere doelgroep. Deze jongeren hebben allemaal een daginvulling. Vanuit Kamers met Kansen wordt aangegeven dat het jongeren vaak ontbreekt aan probleemoplossend vermogen. *‘Als je dat van huis uit niet meekrijgt en je ouders zeggen ‘we hebben schulden, dus we nemen een wietplantage’, dan kan je moeilijk van zo’n jongere verwachten dat die wel problemen kan oplossen’.* Ook dat ze weinig worden uitgedaagd *‘wie durft de lat nog eens hoog te leggen voor deze jongeren?’*. Daarnaast merken ze op dat veel jongeren op speciaal onderwijs hebben gezeten, dat ze vaak gedragsproblemen hebben, een laag IQ. Het lijkt erop dat steeds meer van die jongeren de rest van hun leven ambulante hulp nodig hebben, omdat ze het zelfstandig niet kunnen en geen gezond sociaal netwerk hebben. Verder is er nog de groep gehospitaliseerde jongeren die vanuit instellingen (zoals jeugdzorg, detentie) komen en totaal niet zelfstandig zijn. Deze jongeren ontsporen vrij snel.

Opvallend is dat er weinig Marokkaanse jongeren in beeld zijn, terwijl van deze doelgroep wel bekend is dat ze vaak in de problemen zitten. Het idee is dat zij het vooral binnen eigen netwerken oplossen.

De jongeren bij Levanto worden ambulante begeleid. Deze jongeren kampen vaak met verslavingsproblematiek en gebrek aan perspectief, waardoor ze weinig gemotiveerd zijn om de verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven. Vanuit Levanto wordt aangegeven dat jongeren met een indicatie 3 niet meer intramuraal kunnen wonen. Dat kan alleen nog met een indicatie 4 en 5. Deze jongeren met deze hogere indicaties hebben veelal te maken met een licht verstandelijke beperking en/of bijkomende problematiek (kunnen niet of moeilijk rekenen en klok kijken, ze hebben schulden). Aan deze jongeren is niet te zien dat zij deze beperkingen en moeilijkheden hebben. De jongeren ontvangen een beperkt aantal uur ambulante hulp per week. Dit lijkt onvoldoende te zijn volgens Levanto.

Vanuit In2yourplace wordt aangegeven dat eenzaamheid een veelvoorkomend probleem is en het feit dat veel jongeren overschat worden. Veel jongeren zijn verbaal heel sterk, maar achteraf blijkt dat de jongeren de gemaakte afspraken niet (kunnen) nakomen; dat ze niet (alles) begrepen hebben.

3.2.2.2 Aanloop naar de opvang

Alle jongeren die geïnterviewd zijn hebben al langere tijd problemen, veelal al in de thuissituatie. De achtergrond van de verhalen is verschillend.

Professionals

Het is niet altijd duidelijk hoe jongeren uiteindelijk in de opvang komen. *‘Iedere casus is uniek op zichzelf. Er is niet een vast straatje van ‘je bent een zwerfjongere, dus zo ziet dat eruit’. En daar ligt ook de moeilijkheidsfactor’.*

In de focusgroep is een aantal zaken naar voren gekomen:

- ❖ Er is geen duidelijke ‘routing’ voor jongeren;
- ❖ Welzijnsorganisatie Trajekt gaat met een ‘omgebouwde SRV-bus’ op pad om jongeren die hulp nodig hebben te traceren en voor te lichten. In deze bus worden de mogelijkheden voor deze jongeren duidelijk gemaakt (hulpverlening, opleiding, gemeente etc.);

- ❖ 0800-HOME heeft een nummer dat jongeren kunnen bellen. Zij pikken jongeren van de straat op en kennen 90% van de jongeren die buiten rondlopen en voorzien ze van voedselpakketten. Op dit moment hebben zij vier jongeren die ze niet geplaatst krijgen mits ze kiezen voor het Leger des Heils. Deze opvang is eigenlijk pas vanaf 23 jaar, maar door nood zitten er nu ook jongeren vanaf 18 jaar.
- ❖ Volgens 0800-HOME zijn er zo'n 100 á 150 jongeren op jaarbasis die niet in de opvang zitten, of door regiobinding worden teruggestuurd naar waar ze vandaan komen.
- ❖ Kamers met Kansen ziet elke week een aantal jongeren voor gesprekken, maar uiteindelijk hebben ze maar 10 kamers en matcht het niet altijd goed. De jongeren raken ook weer uit beeld;
- ❖ Coffeeshops zijn vindplaatsen van jongeren. De ervaringsdeskundige wordt aangesproken door coffeeshopmedewerkers: zij signaleren dat er veel jongeren overdag in de coffeeshop zitten. Deze coffeeshopmedewerkers voelen zich nu vaak niet serieus genomen door de gemeente³ geeft hij aan, maar zijn wel een zeer belangrijke vindplaats. De ervaringsdeskundige zoekt de jongeren daar op en spreekt ze aan. *'Ik heb in één week tijd al met drie jongeren contact gehad die 's avond niet naar huis gaan, maar bij vrienden slapen. Het gaat dan om thuisloze jongeren'.*

Jongeren van Jekerzicht

Het meisje dat in haar transgenderfase zit, heeft al veel problemen thuis gehad. Vier jaar terug is ze met haar vader en stiefmoeder dakloos geraakt en heeft ze negen maanden op een camping in België gewoond in een gewone caravan *'dat was hel voor mij'*. In de winter zijn ze bij haar zus gaan wonen, waar ze al staan ingeschreven vanwege een postadres. Maar daar is ze uiteindelijk gevlucht voor haar vader en stiefmoeder, omdat ze vertelt dat ze transgender is. Ze heeft toen even bij haar oom gewoond en is vervolgens bij Jekerzicht terecht gekomen via haar zus die daar ook heeft gewoond.

Een meisje geeft aan vanaf haar 12^e jaar al problemen te hebben thuis. Vanaf die tijd woont ze soms ook al elders, zoals in internaat. Onderzoeken wijzen aanvankelijk uit dat er niets aan de hand is, maar later is ze gediagnosticeerd voor borderline. Ze geeft zelf aan dat deze late diagnose ervoor heeft gezorgd dat ze niet meer thuis woont. Daardoor is het allemaal uit de hand gelopen. Toen ze zich als minderjarige heeft aangemeld bij het Jongerenloket van de gemeente, is ze doorverwezen naar het Leger des Heils. Maar dat lijkt haar geen goede oplossing, aangezien ze nogal beïnvloedbaar is. Via een vriendin komt ze bij Jekerzicht terecht.

Een jongen heeft op zijn 18^e jaar een jaar lang geprobeerd geprobeerd een bestaan vanuit België op te bouwen in Amsterdam: hij wil daar de politie-opleiding doen. Maar dit is niet gelukt. Terug in België gaat hij samen met zijn vader in een fabriek werken, maar er ontstaan problemen thuis. Hij komt door uitgaan in aanraking met drank, drugs en meisjes, wat zijn vader afkeurt. Hij werkt nog

³ Dit is informatie vanuit de ervaringsdeskundige, er hebben echter nooit gesprekken plaatsgevonden tussen de coffeeshops en gemeente over dit onderwerp.

even door in de fabriek en woont in België samen met zijn vriendin, maar het werk wordt hem teveel. Hij gaat vervolgens zijn vriendin achterna naar Maastricht die in een studentenhuus op een kamertje woont. Hij woont daar stiekem en is de hele dag binnen omdat de huisbaas het niet mag weten. Hij heeft op dat moment geen adres, geen ID, geen inkomen. Hij wil niet naar het Leger des Heils, omdat je je kamer moet delen en omdat er veel junkies wonen. Via een vriend is hij vervolgens bij Jekerzicht terecht gekomen.

Een jongen zit zijn hele jeugd al veel in gesloten groepen, heeft nooit 'in het gareel gelopen', is opgenomen in een afkickkliniek voor wietverslaving en heeft al eerder in Jekerzicht gewoond. Uit het gesprek blijkt dat zijn moeder zo 'haar eigen problemen heeft'. De voorgaande keer in Jekerzicht moet hij weg omdat hij zijn afspraken niet na komt. Vervolgens slaapt hij negen maanden bij zijn vriendin, maar hij heeft geen werk, geen inkomen en de schulden stapelen zich op. Om zijn zaken weer op orde te krijgen gaat hij weer terug naar Jekerzicht *'om ff een inkomen te krijgen en ff een kamertje te regelen'*.

Jongeren van Credohuis

De moeder van het ene meisje heeft borderline en is soms agressief, de vader is niet in beeld. Ook blijkt er, toen ze 2 jaar was, sprake te zijn geweest van seksueel misbruik. Vanaf jonge leeftijd heeft het meisje daarom in een pleeggezin gewoond in Emmeloord bij een christelijk gezin. Vanaf haar 12^e jaar heeft ze weer bij haar moeder in Maastricht gewoond, maar ze is tussen haar 12 en 18 jaar zeven keer heen en weer verhuisd tussen haar moeder en het pleeggezin. *'En ja uiteindelijk kwam ik erachter dat het allemaal niet werkte enzo en dat ik voor mezelf moest gaan kiezen en zo ben ik via via hier terecht gekomen'*. Op haar 12^e jaar moest ze zelf kiezen van de jeugdrechter, wat achteraf een lastige keuze blijkt op je 12^e jaar. Haar pleeggezin is altijd haar thuis geweest, bij haar moeder niet. Haar moeder kende ze tot haar 12^e jaar alleen als de vrouw die altijd cadeautjes voor haar kocht. Uiteindelijk blijkt het bij haar moeder niet meer te gaan, omdat ze vaak ruzie hebben en de moeder onvoorspelbaar is. *'Ze is het ene moment heel lief voor je en koopt ze dingen voor je en ben ik haar allerliefste dochter enzo en het volgende moment staat ze voor me met een borstel in haar hand om me helemaal gewoon kapot te kloppen weet je wel'*. Haar moeder weet ondertussen wel waar het meisje verblijft, want het meisje wil toch contact houden met haar moeder.

Het andere meisje dat in het Credohuis heeft gewoond komt uit Slowakije en is van zigeuner komaf. Haar ouders hebben haar in Slowakije in een weeshuis ondergebracht en op haar 11^e jaar hebben haar opa en oma haar naar Nederland gehaald samen met haar broer die ze voorheen nog niet kent. Bij haar grootouders is het leven 'een hel' en is ze mishandeld. Op een gegeven moment is het opgemerkt op school en is Jeugdzorg ingeschakeld. Ze heeft toen in negen verschillende pleeggezinnen gewoond. Op haar 19^e is ze bij Jekerzicht terecht gekomen, waar ze een half jaar woont. Vanwege bedreigingen van een mede-bewoner, waar de begeleiding niets aan doet, gaat ze naar het Credohuis. *'Het Credohuis biedt veiligheid en rust. Elke jongere zou ik hier naartoe verplaatsen.'* Na 10 maanden krijgt ze een eigen woning en doet ze de opleiding Verzorgende IG. Wanneer ze de opleiding net niet haalt stort alles in elkaar: de studiebeurs stopt, ze raakt zwanger, isoleert zichzelf en de schulden bouwen op. Ze heeft uiteindelijk het Credohuis gebeld, maar die mogen haar niet opvangen omdat ze zwanger is. Voor het vrouwenopvanghuis Xonar Vrouwenopvang & Hulpverlening is ze op haar 22^e jaar net te oud: daar mogen zwangere vrouwen tot en met 21 jaar wonen. *'De keuze om ergens binnen te komen is dan je kindje weg laten halen. Dat is zo moeilijk, want ik wou het kindje houden..'* Het Credohuis probeert haar zwanger op te nemen,

maar dat blijkt niet mogelijk. Ze heeft toen het kindje weg laten halen om wederom in het Credohuis te kunnen wonen. En tijdens haar verblijf raakt een ander meisje in het Credohuis zwanger en heeft haar kindje daar kunnen krijgen, wat uiteraard voor haar zeer confronterend is.

Jongeren van Kamers met Kansen

Eén van de meisjes woont eerst bij haar moeder in de buurt van Amsterdam. Het gaat niet goed thuis volgens het meisje vanwege fysieke mishandeling door de moeder. Ze wordt opgenomen in diverse crisisopvangcentra en volgt gezinstherapie in Leiden. In 2016 is het meisje bij haar vader in Maastricht gaan wonen, maar dat gaat niet goed omdat ze eigenlijk haar eigen ding wil doen. Uiteindelijk –na een zoektocht– zijn ze uitgekomen bij Kamers met Kansen.

Het andere meisje heeft tot haar 17^e jaar thuis gewoond en toen problemen gekregen met haar moeder en de vriend van haar moeder. Die heeft haar een keer ‘bij de keel gepakt’ en de moeder kiest partij voor haar vriend. Haar moeder is ondertussen verhuisd en het meisje weet niet waar ze woont. Ze drinkt alleen af en toe koffie met haar op ‘neutrale grond’. Haar moeder brengt haar naar pension Jekerzicht, waar het meisje niet gelukkig mee is. Ze heeft daar een traject doorlopen. Maar het meisje geeft aan dat ze eigenlijk weinig voor je doen, behalve een uitkering aanvragen. *‘In principe heb je er eigenlijk niets aan als je zelf iets wilt. Er wordt totaal niet aan je problemen gewerkt’*. Vervolgens heeft ze zich ingeschreven bij Kamers met Kansen.

De jongen komt uit een zwak sociaal gezin met vier kinderen, die allemaal uit huis zijn geplaatst. De jongen is vanaf 1½ jaar bij zijn oom en tante opgegroeid die zelf ook nog twee zoons hebben. Volgens zijn pleegvader was de vader van de jongen *‘een combinatie van agressief, asociaal en debiel en dat is een redelijk gevaarlijke mix’*. De biologische moeder van de jongen is overleden toen hij 9 jaar was en de biologische vader toen hij 18 jaar was. Met zijn biologische twee zussen en broer heeft hij nog wel contact. Hij is nooit echt thuisloos geweest, maar heeft wel ‘vluchtneigingen’ gehad in zijn jeugd. Hij wil altijd graag weg bij zijn pleeggezin en met vrienden op pad. Op een gegeven moment heeft hij antikraak gewoond op drie plaatsen, maar gezien zijn ADHD blijkt dat niet te lukken. Wanneer hij teruggaat naar zijn pleegouders is het daar voor hem *‘een structurele hel’*. Hij blout en gebruikt speed en zijn leefstijl blijkt niet meer te combineren met de gezinsstructuur. Hij is gaan blowen om rustig in zijn hoofd te worden en omdat hij geen Retalin meer wilde gebruiken. Via een vriendin komt hij terecht bij Kamers met Kansen.

Jongeren van Daklozenopvang

Het meisje dat bij het Leger des Heils verblijft is eerst opgevangen bij mensen die een B&B hebben en zelf dakloos zijn geweest. Zij denken het meisje wel te kunnen helpen. Dat heeft een maand geduurd en toen is ze daar weggevloden. Ze hebben haar terug gevonden in de bossen bij Cadier en Keer, waar ze op dat moment lijkt te verblijven. Voordat ze bij de mensen van de B&B komt, is ze door haar zwaar verslaafde vriend van 50 jaar op straat gezet. Met deze man heeft ze sinds haar 11^e jaar een relatie. Het meisje heeft een IQ van 56 *‘ze heeft het verstandelijk vermogen van een kind van 1½ jaar’*. Verder is ze heel manipulatief, agressief, dwingend en seksueel ongeremd. Ze is geboren uit een zwaar verslaafde moeder en was een FAS-baby: na haar geboorte moet ze meteen afkicken en daarom heeft ze ook een verstandelijke beperking. Haar moeder is uit de ouderlijke macht gezet en haar vader is niet in beeld. Vanaf jonge leeftijd heeft ze in instellingen gezeten. Als kind is ze seksueel misbruikt. Op 13-jarige leeftijd zijn er al vermoedens van zwangerschap.

De jongen die in een studio van het Leger des Heils woont geeft aan dat hij een probleemjongere is: hij heeft ADHD en ODD (een agressiestoornis). Hij is geboren uit een tienermoeder, zijn vader had losse handjes. Zijn moeder is weggegaan bij hem en draaide een tijdje joints om aan geld te komen. Op een bepaald moment gaat het mis omdat hij iemand met een stroomstootwapen te lijf gaat. Zijn ouders besluiten hem op zijn kamer op te sluiten. Hij besluit dan zelf kamertraining bij het RIBW te gaan doen en te laten zien dat hij zelfstandig kan wonen. Maar uiteindelijk gaat het mis en raakt hij betrokken bij helingpraktijken. Hij is er toen bij het RIBW uitgezet. Heeft vervolgens nog een tijd bij zijn biologische vader gewoond, maar 'dat was een hel'. Uiteindelijk is hij terecht gekomen bij Jekerzicht waar hij anderhalf jaar heeft gewoond. Ook daar is hij er 'uit gegooid'. Hij deed niet zijn best, kon niet met Jekerzicht samenwerken en zijn uitkering is toen stopgezet. Vervolgens heeft hij vier maanden op straat geleefd. Het was in de winter en hij heeft veel buiten geslapen als hij niet bij vrienden terecht kon: op het station, in het stadspark, de St. Pietersberg. Hij doet niet altijd 'de goede dingen' om aan geld te komen. *'Ik heb een maand geleefd van de kebabzaak ernaast, want je hebt geen geld en niets te eten'*. Maar dat was uiteindelijk ook te duur. Hij heeft toen aangeklopt bij het Leger des Heils, waar hij aanvankelijk niet terecht kon omdat hij te jong is. Hij heeft daar drie weken geslapen en toen heeft jekerzicht hem terug genomen. Maar daar is het opnieuw geëscaleerd en hij vormt een bedreiging voor de begeleiding. Hij mag ter overbrugging naar het Leger des Heils blijven. Eerst woont hij daar bij de 'blauwe huizen' (soort loods van het Leger des Heils ook met groepskamers) en nu in een studio. Hij werkt bij In2yourplace en vangt ondertussen zelf wat jongeren op zijn bank op die in de problemen zitten.

Het meisje dat bij MOVEOO verblijft is op 20 april beschuldigd van diefstal bij het RIBW, waar ze in een begeleid kamer traject zit. Ze beweert zelf dat ze niets gedaan heeft en het blijkt ook niet bewezen. Maar feit is dat ze op straat staat en wellicht al haar spullen kwijtraakt. Haar ouders zijn Pools en spreken geen Nederlands. Van kleins af aan heeft ze alles vertaald en alles geregeld (werk, administratie ed.) voor haar ouders. Haar ouders hebben moeite met werk vinden en door 'fouten in de administratie' die ze als klein meisje maakt, is het gezin in de schulden gekomen. Toen het meisje op haar 14^e een ongeluk krijgt waardoor ze twee maanden in het ziekenhuis ligt, draaien de rollen om en moeten haar ouders voor haar zorgen. Vanaf daar is het volledig mis gegaan en is het gezin op straat beland. Nu is ze 21 jaar en al 21 keer van huis gewisseld in haar leven. Ze verteld huilend *'Ik zat mijn eigen leven te leiden en dat van mijn ouders als kind. En wie houdt mij vast vanaf mijn 6^e? Niemand!'*. Momenteel slaapt het meisje twee nachten bij MOVEOO en vijf nachten bij een vriend. Ze heeft haar postadres bij MOVEOO, daar heeft ze een week op moeten wachten. Ze geeft aan dat wanneer je je niet direct aanmeld bij MOVEOO, dat alles dan vervalt, ook je zorgverzekering.

3.2.2.3 Sociaal netwerk

Professionals

Veel jongeren hebben een 'ongezond' sociaal netwerk: vrienden en kennissen die niet goed zijn voor de jongeren. Of het sociaal netwerk is heel klein. Vrienden zijn veelal op één hand te tellen. Veel jongeren komen uit gebroken gezinnen, waardoor ze kansen kunnen missen en er dingen in de ontwikkeling mis kunnen gaan. Het behoeft volgens de professionals actieve aandacht.

Jongeren van Jekerzicht

De jongeren van Jekerzicht hebben allemaal een klein sociaal netwerk. Een meisje geeft aan dat het door haar transgender moeilijk is om nieuwe vrienden te maken. Ze ervaart wel dat ze qua steun een groot netwerk heeft. Met haar moeder en zus heeft ze nog contact. Een meisje heeft nog contact met haar ouders. Verder is haar oude sociaal netwerk verwaterd vanwege haar problematiek. Wel beschouwt ze medebewoners van Jekerzicht als haar vrienden. Een andere jongere ziet alleen zijn moeder nog. Hij geeft aan dat zijn vader uit beeld is sinds zijn ouders gescheiden zijn en zijn twee broers dealen allebei cocaine. De rest van zijn vrienden waren niet goed voor hem. Opvallend is dat deze jongen het geïnterviewde meisje als zijn vriendin beschouwd, terwijl zij daar niets over heeft verteld. De derde jongere heeft contact met zijn moeder, zijn vriendin die elders woont en heeft een beste vriend. Ook deze jongere beschouwt medebewoners van Jekerzicht als onderdeel van zijn sociale netwerk.

Jongeren van Credohuis

Het sociale netwerk van het ene meisje bestaat alleen uit haar vriend. En het andere meisje geeft aan genoeg mensen om zich heen te hebben. Haar netwerk voelt ook verrijkend vanwege haar geloof, de steun die ze van Jezus ontvangt en het contact dat ze nog heeft met het Credohuis.

Jongeren van Kamers met Kansen

De drie jongeren bij Kamers met Kansen hebben allemaal contact met familie (ouder(s), broers, zussen, oma) en ze hebben vrienden waar ze regelmatig mee afspreken. De jongen geeft aan dat hij eerst 'verkeerde' vrienden had, maar nu al een tijdje een vaste vriendengroep heeft.

Jongeren van de daklozenopvang

Het meisje dat bij het Leger des Heils woont heeft geen gezond sociaal netwerk, eigenlijk alleen de mensen die haar helpen. Verder haar zwaar-verslaafde ex-vriend en zijn (verslaafde) vrienden. De jongen die bij het Leger des Heils woont kent vooral andere jongeren die in soortgelijke situaties verkeren. En het meisje dat bij MOVEOO woont geeft aan wel vrienden te hebben die haar helpen.

3.2.2.4 Leven van de jongeren en gevoel van thuis

Aan de jongeren is gevraagd hoe hun leven eruit ziet en of ze zich momenteel of voorheen ergens thuis voelen. Grofweg gezegd kan gesteld worden dat het thuisgevoel verschilt per opvangplek. In de daklozenopvang voelen jongeren zich niet thuis, bij Jekerzicht of het Credohuis soms wel en soms niet, bij Kamers met Kansen voelen jongeren zich overwegend wel thuis.

Jongeren van Jekerzicht

Eén van de drie jongeren voelt zich thuis bij Jekerzicht. Maar zij heeft er weinig gevoel bij vanwege haar borderline problematiek, denkt ze. Ze gaat af en toe ook bij haar ouders op bezoek of slaapt daar in het weekend. Een van de andere jongeren geeft aan zich bij Jekerzicht wel op zijn gemak, maar niet thuis te voelen. Dat komt omdat alle jongeren ongeveer in dezelfde positie zitten en elkaar helpen. Bij zijn moeder en zijn vriendin voelt hij zich wel thuis, daar slaapt hij in weekenden. De andere jongere voelde zich op alle voorgaande plekken (bij zijn ouders, vriendin en in Amsterdam) wel thuis, maar niet bij Jekerzicht. *'Het leven ziet er nu niet goed uit'*, zo geeft hij zelf aan.

Jongeren van Credohuis

Een van de meisjes heeft al lange tijd geen thuisgevoel en denkt dat ze dat uiteindelijk zelf moet gaan creëren. In haar pleeggezin voelde ze zich wel altijd thuis, bij haar moeder niet. Er is daar geen sprake van een moeder-dochterband. Het andere meisje geeft aan overall sterker uit gekomen te zijn en ze denkt dat ze met haar verhaal en ervaring mensen kan inspireren. *'Als ik hen niet had en mijn lieve vriend Jezus, dan zou ik het echt niet weten, ik zou niet zonder Jezus kunnen.'*

Jongeren van Kamers met Kansen

De twee meisjes voelen zich bij Kamers met Kansen wel thuis. Beiden hebben ook een leuk ingerichte kamer en er hun eigen plek van gemaakt. Het ene meisje wil graag beter met geld leren omgaan en dat leert ze bij Kamers met Kansen. Het andere meisje wil graag verder gaan studeren: in ieder geval HAVO/VWO.

De jongen voelt zich soms wel, soms niet thuis. Zijn kamer voelt wel als zijn persoonlijke ruimte, daar heeft hij privacy. Maar er kan altijd iemand van de begeleiding aankloppen en dat voelt niet als privacy. Hij heeft aanvankelijk nog wel moeite met alle regels, de begeleiding is wat meer op hem aangepast in de loop van de tijd geeft hij aan. Met geld omgaan is wel een punt van aandacht, want dat moet hij ook kunnen als hij uitstroomt: daar houden ze streng toezicht op. Hij zou uiteindelijk graag beneden in het pand willen wonen: daar zitten twee ruimtes die ingericht kunnen worden als studio's, waar jongeren wat meer los van Kamers met Kansen kunnen wonen. Daar kunnen jongeren 'bewijzen' dat ze echt zelfstandig kunnen wonen. Hij staat ook ingeschreven bij de woningbouwvereniging.

Jongeren van de daklozenopvang

Voor alle drie de jongeren geldt dat ze momenteel niet op een plek zitten die goed voor hen is.

3.2.2.5 Gezondheid

Aan de jongeren en aan de professionals is gevraagd hoe het staat met de gezondheid. Veel van de jongeren gebruiken alcohol en/of (soft)drugs en roken. Voor veel jongeren is dit geen reden om zich ongezond te voelen. Verder is er bij veel jongeren sprake van psychiatrische of psychische problematiek. De meeste jongeren beschouwen zichzelf als gezond. Overigens kennen de jongeren die echt dakloos zijn (geweest) wel echt de gevolgen voor hun gezondheid: overmatige stress, honger hebben en daardoor gewicht verliezen, drugsgebruik.

Professionals

Het gebruik van alcohol of (soft)drugs verschilt per instelling. Bij het Credohuis en Kamers met Kansen mogen jongeren niet binnen gebruiken. Bij het Credohuis vinden er ook urinecontroles plaats om eventueel gebruik te achterhalen. Bij Kamers met Kansen mogen jongeren wel buiten gebruiken. Bij Jekerzicht gebruiken minimaal 15 van de 20 jongeren iets van een middel. En jongeren die nog niet gebruiken, gaan er vaak in mee. Onder invloed mogen ze eigenlijk het pension niet in, *'maar dan heb je het pension leeg'*, zo wordt door de begeleiding aangegeven.

Er is veel sprake van psychische problematiek onder de doelgroep. Aangegeven wordt dat het lijkt alsof de problematiek van jongeren steeds complexer wordt. Dat wordt door iedereen herkend en het is niet helemaal duidelijk hoe dat komt. De volgende redenen worden genoemd:

- ❖ misschien heeft het te maken met het voordeuroverleg (waardoor ze andere jongeren in de instelling krijgen);
- ❖ criteria die zijn aangescherpt: bijvoorbeeld jongeren met een IQ van 75 die gewoon moeten gaan werken, maar vroeger voor een uitkering in aanmerking kwamen;
- ❖ wanneer jongeren een uitkering aanvragen terwijl ze bij hun ouders wonen die ook in de bijstand zitten, wordt de kostendelersnorm toegepast. Dit zorgt er dan voor dat jongeren gedwongen op zichzelf moeten gaan, terwijl er weinig woningaanbod is en ze daar eigenlijk niet toe in staat zijn;
- ❖ het lijkt erop dat ze binnen de psychische hulpverlening er niet altijd op gericht zijn om cliënten echt vooruit te helpen.

Jongeren van Jekerzicht

Een meisje heeft vooral psychische, depressieve klachten, wat met haar transgender te maken heeft. *'je hebt stabiliteit nodig om fatsoenlijk te kunnen functioneren als mens. Als die stabiliteit dan wegvalt is het moeilijk om op je pootjes terecht te komen.'* Nu ze een eigen kamer heeft en ze wat verder is in de transgenderprocedure, is er wat meer stabiliteit gekomen. Ze heeft geen verslavingsproblematiek, want als transgender mag je sowieso niets gebruiken.

De andere drie jongeren roken allemaal wiet en sigaretten. Eén jongen is verslaafd aan wiet en rookt nu zo'n 5 joints per dag. Toch vindt hij zijn gezondheid prima, ondervindt hij geen psychische problemen en wil hij niets aan het blowen veranderen. Hij blowt uit verveling, om de dag door te komen. Hij heeft geen idee wat hij zou moeten doen als hij niet gaat blowen. Hij wil niet naar school of werken, hij wil gewoon een uitkering en wat stabiliteit creëren voor zichzelf. *'Weet je wat het is, het enigste wat mijn probleem was vroeger, ik wou meer geld, snap je? Mijn probleem ligt niet bij blowen, maar mijn probleem ligt bij geld. Dat is hoe ik erover denk.'*

De andere jongen die blowt, drinkt en rookt daarnaast ook veel. Hij wil er wel mee stoppen, maar hoeft er geen hulp bij. Hij geeft aan wel altijd trillende handen te hebben en een trillende buik van binnen. *'Misschien word ik depressief door de mensen hier..'* Hij wil eigenlijk naar de huisarts, ook om zijn psychische gesteldheid te laten onderzoeken, maar heeft nog geen zorgverzekering.

Het meisje met borderlineproblematiek vindt zichzelf ondanks haar psychiatrische probleem en het roken gezond.

Jongeren van Credohuis

Beide meisjes vinden dat ze gezond zijn. Wel geeft een van de meisjes aan verslavingsgevoelig te zijn en te roken. Ze denkt dat dit komt omdat haar moeder 'van alles gebruikte' tijdens haar zwangerschap. Ze heeft zelf ook een tijdje veel geblowd en met harddrugs geëxperimenteerd. Verder heeft ze de laatste maanden een depressief gevoel, waarschijnlijk wel door 'de vele beschadigingen' die ze heeft opgelopen en waardoor ze ook veel vrienden is kwijt geraakt.

Jongeren van Kamers met Kansen

De meisjes geven beide aan hun gezondheid goed te vinden. Het ene meisje rookt en drinkt niet en sport dagelijks. Het andere meisje rookt wel, maar voelt zich goed, ook psychisch. De jongen vindt zijn gezondheid goed. Hij blowt wel dagelijks, alhoewel het een stuk minder is dan voorheen. Dat doet hij vooral om rustig te blijven en beter te slapen. *'Om die trommel in mijn hoofd even te laten zwijgen en rust te hebben..'*

Jongeren van de daklozenopvang

Het meisje dat bij het Leger des Heils woont is erg ongezond: ze heeft een hele medicatielijst, maar die neemt ze niet meer. Ze is eigenlijk brildragend, maar die draagt ze niet. Ze gebruikt drugs, leeft al anderhalf jaar op beschuit met jam en heeft psychische problemen (vooral agressie en manipulatief).

De jongen zorgt wat beter voor zichzelf dan voorheen. Toen hij op straat leefde was hij snel 8 kilo afgevallen. Het meisje dat bij MOVEOO woont heeft honger, ze heeft weinig te eten. Ze leeft soms op koekjes, maar kan door alle stress weinig eten. Ze oogt inderdaad ook erg mager. Ze heeft in het verleden harddrugs gebruikt en in een afkickkliniek gezeten. Ze is nu anderhalf jaar clean. Maar ze geeft aan dat MOVEOO niet zo'n goede plek is. *'Stel je voor dat er bij MOVEOO iemand komt die niet sterk in de schoenen staat, dan ben je zo verslaafd. Dan mag je mij vragen wie van de 10 jongeren daar dan overleeft en niet aan de heroïne gaat..'* Verder rookt en blowt ze.

3.2.3 Zorg en ondersteuning voor jongeren

Aan de jongeren, ouders, ervaringsdeskundigen en professionals is gevraagd wat voor steun de jongeren ontvangen (hebben) en waar de ondersteuningsbehoeften van de jongeren liggen.

3.2.3.1 Ontvangen steun

Bij alle jongeren komt naar voren dat ze voorafgaand aan de periode dat ze thuis- en/of dakloos worden al veel hulp en ondersteuning hebben ontvangen. Veelal gaan er in de thuissituatie of in de ontwikkeling van jongeren al veel mis, waardoor deze hulp/ondersteuning noodzakelijk is.

Vanuit instellingen

Bij Jekerzicht wordt er direct een plan van aanpak opgesteld samen met de jongere. De begeleider en jongere gaan in gesprek over wat de jongere zelf wil. En dan kijkt Jekerzicht hoe ze daarin kunnen ondersteunen. Daarin wordt ook dagbesteding meegenomen. Jekerzicht heeft interne dagbesteding. Maar externe dagbesteding is veelal niet zo gemakkelijk geregeld. Levanto geeft aan dat Maastricht in vergelijking met Kerkrade veel meer mogelijkheden te bieden heeft als het gaat om dagbesteding voor jongeren in een uitkeringssituatie. Kamers met Kansen is vooral gericht op leren opstaan 's morgens en een daginvulling hebben.

Jongeren van Jekerzicht

Eén van de meisjes heeft vanaf haar 18^e jaar hulp nodig. Ze geeft aan dat ze vanaf dat moment van haar ouders voor zichzelf moet gaan zorgen omdat ze volwassen is en daar is ze op haar 18^e jaar niet op voorbereid: alles zelf betalen door middel van een bijbaantje, zoals school, zorgverzekering, WA. Ze heeft hulp vanuit Jekerzicht ontvangen van een trajectbegeleider, een coach en nu nog steeds ambulante begeleiding sinds ze in een begeleid wonen traject van Jekerzicht zit. Die helpt ook met het transgender-deel, het psychische stuk.

Het meisje met borderline is in haar leven al bij veel instanties geweest omdat ze zoveel gedragsproblemen vertoont. Op haar 18^e jaar is ze uit huis geplaatst en pas sinds kort is duidelijk dat het borderline is en daarvoor volgt ze nu groepstherapie. Verder heeft ze een psycholoog in het ziekenhuis van Sittard, waar ze zich fijn bij voelt. De twee andere jongeren ontvangen momenteel alleen hulp vanuit Jekerzicht van een coach en trajectbegeleider. Eén van deze jongeren geeft wel aan voorheen een hulpverlener (een soort buddy) vanuit Talent te hebben gehad, waar hij veel aan heeft gehad. Daar kun je met vragen terecht en het contact is gelijkwaardig en vriendschappelijk. Maar helaas stopt deze hulp toen hij 18 jaar werd.

Jongeren van Credohuis

Een van de meisjes ontvangt van jongs af aan veel hulp: veel psychologen en altijd een voogd gehad. Ze heeft training gehad in het verwerken van gevoelens omtrent seksueel misbruik, maar ze geeft aan er verder nooit last van gehad te hebben. Ze heeft niet het gevoel dat ze iets aan de psychologen heeft gehad. Toen ze bij haar moeder woonde, kwam er een maatschappelijk werkster langs. *'Ik heb altijd iemand gehad die gewoon verslagen over mij schreef, altijd, maar nooit echt iemand die aan me vroeg 'hoe gaat het nou met jou?'.'* De laatste maanden is ze heel open, heeft ze een switch gemaakt en realiseert ze zich dat de hulp pas aanslaat als ze over dingen gaat praten.

Het andere meisje heeft te maken gehad met Jeugdzorg sinds ze bij haar grootouders is weg gelopen. Ze heeft in negen pleeggezinnen gewoond en vooral veel gehad aan haar laatste pleeggezin waar ze drie jaar gewoond heeft en het Credohuis.

Jongeren van Kamers met Kansen

Een meisje geeft aan dat ze heel veel hulp heeft gehad sinds 2015. Dat heeft volgens haar met name met de transitie te maken: sinds de gemeente verantwoordelijk is en die geen idee hebben wat ze met sommigen casussen aan moeten. In twee jaar tijd heeft ze in totaal negen hulpverlenende instanties bezocht, maar dat was met name in Amsterdam: bijvoorbeeld Veilig Thuis, jeugdbescherming, gezinstherapie, gezinsvoogd & RIAGG. Bij Kamers met Kansen krijgt ze met name hulp bij haar financiën. Ook werkt ze aan het volhouden van baantjes en aan haar zelfbeeld.

Het andere meisje ontvangt hulp vanuit Jekerzicht vanaf haar 17^e jaar, terwijl het eigenlijk pas vanaf 18 jaar is. Ze hebben een indicatie LVG 2 aangevraagd, zodat ze daar toch kan verblijven. Ze hoeft dan geen huur te betalen, maar een eigen bijdrage. Dat levert haar bij weggaan een factuur van € 4.000,- op. De stempel LVG blijft echter wel altijd achter haar naam staan, wel met een extra notitie erbij dat deze stempel onterecht is.

De jongen heeft van jongs af aan ambulante begeleiding gehad vanwege zijn ADHD-problematiek. Verder heeft hij op specialistisch, middelbaar onderwijs gezeten. Hij heeft altijd een persoonlijke begeleider gehad. De begeleiding nu komt vanuit Levanto. Tijdens zijn antikraak periode heeft hij geen begeleiding gehad, maar dat blijkt achteraf niet handig te zijn geweest.

Jongeren van daklozenopvang

Het meisje dat bij het Leger des Heils woont heeft nooit de juiste ondersteuning gekregen. Tussen haar 2½ en 4 jaar heeft ze in een pleeggezin gezeten: dat ging niet omdat ze agressief was. Toen kwam ze onder Jeugdzorg, in die tijd is ze misbruikt. Vervolgens heeft ze tot haar 18 jaar in een instelling gewoond.

De jongen die de unit bij het Leger des Heils huurt heeft hulp vanuit RIAGG gehad, kamertraining bij het RIBW gedaan, bij Jekerzicht gewoond, bij Leger des Heils gewoond, weer bij Jekerzicht gewoond als overbrugging, bij de blauwe huizen van Leger des Heils gewoond en nu in een studio van het Leger des Heils. Hij zet zich nu in voor andere jongeren via In2yourplace.

Het meisje dat bij MOVEOO slaapt heeft maatschappelijk werk zelf ingeschakeld, crisisopvang vanuit Jeugdzorg gehad (toen ze nog met haar ouders was), in een afkickkliniek gezeten, bij het RIBW kamertraining gedaan met een vaste begeleider en zit nu dus bij MOVEOO. Ze komt ook vaak bij In2yourplace.

3.2.3.2 Mening over ontvangen steun

Eigenlijk zijn de geïnterviewde jongeren die verblijven bij Jekerzicht, het Credohuis en Kamers met Kansen allemaal wel tevreden over de steun die ze daar ontvangen. Met betrekking tot Jekerzicht is er wel een aantal verbeterpunten genoemd, zoals verbetering van het pand en betere begeleiding die jongeren verder vooruit helpt. Voor de jongeren die in de daklozenopvang verblijven is dat anders. Het is duidelijk dat het hier echt gaat over 'een dak boven je hoofd', maar verder ontbreekt elke vorm van begeleiding en lijkt het niet wenselijk dat daar jongeren onder de 23 jaar verblijven.

Jongeren van Jekerzicht

Over de begeleiding bij Jekerzicht zijn alle vier de jongeren tevreden. Eén van de jongeren geeft aan dat niet alle jongeren binnen Jekerzicht dat zijn, maar zegt zelf *'Je moet eens weten hoe blij je mag zijn met wat je hebt!'* Volgens haar redt Jekerzicht juist levens. Sommige jongeren benoemen hierbij dat ze een trajectbegeleider hebben die het traject met ze uitstippelt en een coach waarbij je kunt aankloppen voor extra hulp. Zo wordt aangegeven dat ze vaste begeleiders hebben, dat ze *'volwassen met je omgaan'*, dat ze ondersteunen indien dat nodig is (bijvoorbeeld meegaan naar een afspraak), dat ze bij aanvang een plan maken, dat ze respectvol met je omgaan en dat ze je echt willen helpen. Eén van de jongeren merkt met betrekking tot de begeleiding wel op dat ze wat meer zouden moeten kijken naar de individuele jongere en dat wat meer maatwerk gewenst is. Wel worden er opmerkingen gemaakt over het pension zelf. De douches zijn heel vies, het pand is aan renovatie toe, het tapijt is heel vies in de kamers en het eten is niet echt goed. *'Er hebben hier zoveel jongeren gewoond. De TV-kabels zijn losgerukt, je kunt niet eens TV kijken..'*

Er wordt veel eten weggegooid en een meisje geeft aan dat ze het beter zouden moeten regelen voor wat betreft zelf koken door jongeren. Dat kan nu alleen in het weekend en wanneer de jongeren dan niet komen opdagen is er geen eten. Dit meisje geeft verder aan dat ze niet tevreden is over haar overplaatsing naar het Credohuis. Dat is besloten in het voordeuroverleg en daarmee is ze het zelf helemaal niet eens. De regels daar zijn veel strenger: ze mag niet blowen en de eerste 4 weken niet bij haar ouders slapen. Bovendien heeft ze het bij Jekerzicht naar haar zin. Voor haar is volstrekt onduidelijk waarom ze wordt overgeplaatst.

Jongeren van Credohuis

Het meisje is tevreden over de steun vanuit het Credohuis. De begeleiding vertelt veel over zichzelf en proberen op die manier vertrouwen te winnen. Daardoor is ze inderdaad wel meer gaan praten. De huiselijke sfeer en het feit dat het een gewoon woonhuis is, voelt prettig. Haar pleegouders zijn ook altijd een grote steun voor haar geweest, ze zou daar nog steeds naartoe kunnen.

Ook het andere meisje is tevreden over het Credohuis en benoemt met name het gevoel dat je er niet alleen voor staat en dat de begeleiding oprecht in je geïnteresseerd is.

Jongeren van Kamers met Kansen

Het meisje dat hulp vanuit negen verschillende instellingen heeft gehad, heeft het meeste gehad aan de jeugdbescherming in Amsterdam en de gezinsvoogd die ze daar heeft. *'Ze gaf me zoveel aandacht dat het leek alsof ik haar enige cliënt was'*. Ook heeft ze veel baat bij de hulp vanuit het RIAGG in Maastricht, alhoewel ze er het liefst minder naartoe wil. Verder vindt ze de begeleiding van Kamers met Kansen ook goed: zij zijn doordeweeks altijd een aantal uur in de middag aanwezig en je kunt ze 's avonds altijd bellen of appen. De begeleiding is persoonlijk *'ze komen ook naar je toe voor een kopje thee'*. Het meisje geeft aan dat er best weinig organisaties zijn die jongeren opvangen of voor jongeren die toe zijn aan zelfstandigheid, maar nog wat ondersteuning nodig hebben.

Het andere meisje heeft vooral veel steun gehad aan haar vriend, haar vader en Kamers met Kansen. Die hebben haar vooral geholpen met budgetteren. Haar moeder –die zich schuldig voelt achteraf– helpt haar met een advocaat omdat ze in de financiële problemen is gekomen vanwege het feit dat haar moeder haar bij Jekerzicht heeft gebracht.

De jongen geeft aan vooral zijn pleegouders enorm dankbaar te zijn, die hebben het meest voor hem gedaan en betekend. Dankzij hen heeft hij zijn diploma ook behaald.

Jongeren van de daklozenopvang

Het meisje dat bij MOVEOO slaapt heeft veel waardering voor de ervaringsdeskundige van In2yourplace: *'Gelukkig dat M. Er is, die ons met gezonde, relativiserende gesprekken op de been houdt. Hij draait er niet omheen. Hij wijst je er ook op als je bijvoorbeeld gebruikt hebt en gaat dan met je in gesprek. Hij kan daar echt iets in betekenen, sowieso een luisterend oor, respect en waardering geven'*. Wat dit meisje heel duidelijk benadrukt is dat jongeren zoals zij behoefte hebben aan iemand die ze begrijpt en die echt luistert. En niet iemand die werkt vanuit kaders en plannen en verder niet naar de persoon kijkt. Ze heeft in het verleden heel vaak haar verhaal verteld en dan is ze alsnog niet geholpen. Daarmee neemt het vertrouwen af. *'Dat doet pijn, want dan heb je je hele verhaal gedaan en puntje bij paaltje kom je erachter dat iemand zich aan casussen moet vasthouden en 'professioneel' moet blijven'*. Verder geeft ze aan dat het fijn zou zijn dat de gemeente een soort van casemanager zou hebben die de hulp in de gaten houdt.

De jongen die nu bij het Leger des Heils woont geeft aan dat de begeleiding bij Jekerzicht te gemakkelijk is, hij kon ze beliegen en zijn eigen ding doen. Tussen de begeleiders zit wel verschil, de tweede keer heeft hij betere begeleiding die bij hem past. Maar hij geeft aan dat de begeleiding vooral praktisch is en dat hij niet het gevoel heeft gehad dat hij daar verder is geholpen. Hij heeft daar het meest gehad aan onderdak en het feit dat de uitkering geregeld is, alhoewel het aanvragen daarvan wel lang duurt (zo'n 4 weken). De coachende gesprekken bij Jekerzicht vindt hij wel heel goed. Via het Leger des Heils is onderdak regelen wel snel gegaan, maar je moet wel overal zelf achteraan gaan anders gebeurt er niets.

3.2.3.3 Ondersteuningsbehoefte

Jongeren hebben ondersteuning nodig op verschillende leefgebieden. Het gaat veelal om praktische hulp:

- regelen van een inkomen (werk of uitkering)
- regelen van ID
- zorgverzekering aanvragen
- hulp bij spulletjes regelen voor het huis
- hulp bij het oplossen van schulden
- hulp bij vinden van zelfstandige woonruimte
- hulp bij het opruimen van de kamer, het zelfstandig kunnen wonen
- hulp bij het onderhouden van sociale contacten.

Professionals

Veel jongeren kennen de sociale kaart van Maastricht niet. Ze hebben veelal weinig (opvoeding) mee gekregen van thuis en hebben het allemaal zelf moeten uitzoeken. De ervaringsdeskundige van In2yourplace traceert veel jongeren op straat en in coffeeshops en verwijst ze door. Bij de gemeente is de ervaring dat de jongeren niet goed geholpen worden en dat ze daar ook niet goed op de hoogte

zijn van de sociale kaart. Maar ook de instellingen zelf zijn niet allemaal bekend met elkaar. Zo heeft Jekerzicht onlangs pas van 0800-Home gehoord.

Jongeren van Jekerzicht

Het meisje dat begeleid woont bij Jekerzicht heeft vooral behoefte aan praktische hulp in de vorm van spullen voor haar huis. Ze heeft een redelijk inkomen en komt niet in aanmerking voor het kansfonds. Verder heeft ze veel kosten omdat ze elke maand naar Amsterdam moet vanwege haar transgender procedure. Daardoor blijft er weinig geld over om haar huis in te richten.

Het andere meisje heeft schulden waar ze hulp bij nodig heeft. Verder heeft ze nog wel begeleiding nodig vanwege haar borderline, omdat het anders 'nog wel mis kan gaan'. Verder geeft ze aan dat ze steun nodig heeft in verband met haar verhuizing richting het Credohuis, waar alles veel meer volgens de regels verloopt. Zo geeft ze aan dat ze daar bijvoorbeeld urinecontroles uitvoeren om te checken of je iets gebruikt hebt. Dat gebeurt in Jekerzicht niet.

Eén van de jongens heeft nog wat hulp nodig bij het regelen van zijn ID en zorgverzekering, het zoeken van een opleiding en daarna het zoeken van eigen woonruimte. Verder is hij zelf bezig met het zoeken van een baantje. Hij kan gebruik maken van de computers in Jekerzicht voor zijn sollicitatieactiviteiten.

De andere jongen zou wel graag een gelijkwaardige begeleider willen, die begrijpt wat je nodig hebt en die dingen over zichzelf vertelt. Verder vindt hij dat hij momenteel niet echt hulp nodig heeft. *'Ja, die verslaving zou ik vanaf moeten in principe. Maar dat vind ik zelf niet, dus ik kan niet echt iets bedenken'*. Hij is er vooral mee bezig dat hij niet opnieuw uit Jekerzicht wordt gezet, wat al eerder is gebeurd.

Jongeren van Credohuis

Een van de meisjes zou graag een vaste woonplek willen, maar ze heeft alleen een uitwonende beurs wat niet voldoende is. Verder heeft ze nog wel behoefte aan zorg nu, in haar eentje vergeet ze bijvoorbeeld wel eens te eten. Ze heeft nu een persoonlijke begeleider en wordt nu getraind in het ontwikkelen van een vast ritme.

Het andere meisje heeft nog ambulante zorg vanuit het Credohuis. Die houden haar nog wat in de gaten en helpen haar met haar financiën omdat ze nog schulden heeft.

Jongeren van Kamers met Kansen

Een van de meisjes krijgt nog hulp vanuit Kamers met Kansen met betrekking tot haar financiën, het houden van werk en opbouwen van sociale contacten. Ze werkt met haar vaste begeleider aan het bereiken van haar doelen. Verder krijgt ze therapie vanuit het RIAGG voor omgaan met angst.

Het andere meisje vindt dat ze wel voldoende hulp heeft ontvangen. Wel praat ze eens in de paar weken met haar vaste begeleider bij Kamers met Kansen. Ze zou alleen nog wat hulp kunnen gebruiken bij opruimen. Verder hoopt ze dat haar financiële situatie in orde komt met behulp van de advocaat.

De jongen geeft aan dat de begeleiders van Kamers met Kansen, de begeleidster van Levanto en zijn pleegouders eens in de zes weken overleg met elkaar hebben. Als Kamers met Kansen wegvalt denkt hij dat de begeleiding van Levanto voldoende is. Momenteel dient hij binnen Kamers met Kansen als

voorbeeld voor andere jongeren die er net wonen. Dat ervaart hij nog wel eens als stressvol, maar hij is er ook dankbaar voor.

Jongeren van de daklozenopvang

Het meisje dat nu bij het Leger des Heils woont zou eigenlijk in een gesloten inrichting moeten wonen, denken de mensen die haar hebben opgevangen. Het is een meisje dat door haar beperkingen levenslang afhankelijk zal blijven van hulp en bijvoorbeeld nooit zelf haar financiën zal kunnen regelen.

Het meisje dat bij MOVEOO slaapt geeft aan dat er een nachtopvang/crisisopvang moet zijn voor jongeren tussen de 17-14 jaar *'MOVEOO Young ofzo'*. Verder heeft ze behoefte aan een woning *'en zo snel mogelijk aub!'*. Verder geeft dit meisje aan dat ze evenals de jongen die bij het Leger des Heils woont, een soort van buddies zijn van andere jongeren. Ze hebben veel meegemaakt, kunnen goed relativeren en jongeren vertrouwen hen. Ze zou daar best graag een certificaat voor willen halen én ze denkt dat ze preventief veel kunnen betekenen.

3.2.4 Toekomst jongeren

Aan de jongeren is gevraagd wat ze graag zouden willen in de toekomst. Vaak gaat het de jongeren om het opbouwen van een normaal leven: een diploma halen, werk vinden, een woning vinden, eventueel een relatie en kinderen.

Jongeren van Jekerzicht

De meeste jongeren willen voor de toekomst graag een diploma halen, een baan zoeken en een eigen huis. *'Een rustig leven, geen speciale dingen eigenlijk, gewoon wat een ieder ander mens zou willen'*. Eén jongen heeft wat andere plannen: hij wil vooral veel geld, misschien een of meerdere kebabzaken openen en iets met aandelen doen.

Jongeren van Credohuis

Het ene meisje wil uiteindelijk graag op zichzelf wonen en naar school gaan en voor de verdere toekomst een baan, twee kindjes en een lieve man erbij. *'Gewoon werk vinden enzo, gewoon een beetje alles op de rit krijgen toch, zoals een normaal iemand die dat allemaal gefixed krijgt.. ja, dat wil ik ook.'* Het andere meisje wil een stichting opzetten voor zwangere vrouwen die niet weten waar ze heen moeten. Deze stichting is voor vrouwen vanaf 21 jaar die niet in de vrouwenopvang terecht kunnen. Dat wil ze samen met God doen.

Jongeren van Kamers met Kansen

De jongeren willen alle drie graag een zelfstandige woonruimte. Eén van de meisjes heeft verder plannen om nog HBO-rechten te gaan doen en ooit rechter te worden. Het liefst woont ze dan in Amsterdam zuidoost en start ze een gezin. De jongen geeft aan *'ik ben een echt huisje, boompje, beestje mens'*. En het hoeft geen luxe auto, groot huis of enorme luxe te zijn, als hij maar in zijn primaire behoeften voorzien wordt.

Jongeren van de daklozenopvang

Het meisje bij het Leger des Heils zal levenslang goede ondersteuning nodig hebben. De andere twee jongeren hopen snel op woonruimte en willen in de toekomst graag een 'normaal leven' opbouwen.

3.2.5 Twee ouders aan het woord

3.2.5.1 Inleiding

Na het uitvoeren van de interviews blijkt dat veel van de problemen voortkomen uit de thuissituatie. Dat een deel van de jongeren geen contact meer heeft met de ouders, dat er sprake is geweest van huiselijk geweld, dat ouders zelf psychische of verslavingsproblematiek hebben. Het is wel gelukt om twee vaders te interviewen van twee jongeren die verblijven bij Kamers met Kansen. In deze paragraaf wordt beschreven hoe zij tegen de situatie van hun (pleeg)kind aankijken en hoe zij de hulp en ondersteuning ervaren.

3.2.5.2 Situatie van de jongeren

Gesproken is met de pleegvader van de 23-jarige jongen die bij Kamers met Kansen woont. Hij heeft de jongen met anderhalf jaar in zijn gezin opgenomen omdat hij uit een zwaar problematisch gezin komt. De pleegvader beschrijft de jongen als een kwetsbare jongen, met wel *‘wat capaciteiten, maar niet teveel, een echte VMBO-er’*. Hij heeft moeite om structuur in zijn leven aan te brengen. Hij heeft ADHD en denkt voornamelijk op korte termijn. Dat blijkt ook uit zijn relaties: het is lastig om goede lange termijn relaties te onderhouden. Dat komt ook omdat hij veel en lang praat, wat voor veel mensen vermoeiend is. Toch heeft de jongen wel een vaste vriendengroep die hij al langer kent en erg belangrijk voor hem is. De jongen houdt minimaal contact met zijn familie. Het contact komt vooral vanuit de pleegouders, zij halen hem regelmatig op. De jongen kan moeizaam leren en heeft moeite om zijn baantjes aan te houden *‘hij is al wel tien keer ontslagen en van zes verschillende opleidingen af gestuurd’*. Op een gegeven moment groeide hij thuis niet meer en hebben ze besloten dat hij op zichzelf, antikraak, zou gaan wonen. Maar dat blijkt niet te lukken, hij heeft de neiging om te verwaarlozen. Vervolgens is hij weer thuis gaan wonen, maar dat werkt niet meer. Zijn pleegouders zijn best lang op zoek gegaan naar een geschikte woonplek voor hem. RIBW blijkt niet geschikt voor de jongen, het is volgens de pleegvader voor psychiatrische patiënten. Kamers met Kansen is nauwelijks bekend, daar zijn ze per toeval (via een vriendin van de jongen) achter gekomen. Vervolgens wordt de jongen aanvankelijk niet toegelaten bij Kamers met Kansen *‘Het is een enorm gevecht geweest om hem hier te krijgen. In de gesprekken kwam naar voren dat T. niet in de groep zou passen. Toen heb ik echt een paar keer met mijn vuist op tafel geslagen hier, omdat ik daar grote moeite mee had’*.

Gesproken is ook met de vader van het 19-jarige meisje dat bij Kamers met Kansen woont. De problemen van het meisje zijn begonnen bij haar moeder, er zou sprake zijn van mishandeling. Dat is volgens de vader nooit bewezen, maar ook nooit ontkracht. Hierdoor is het meisje uit huis geplaatst en in een ‘blijf van mijn lijf huis’ in Amsterdam terecht gekomen. Daar is ze weggelopen en weer op een andere groep geplaatst. Vervolgens is ze weer overgegaan naar Jeugdzorg Amsterdam, waar ze een tijdje heeft gewoond. Ondertussen krijgt ze ook begeleiding vanuit De Waag in Leiden. Ze heeft nog even in een beschermde woonvorm gewoond en ondertussen blijkt uit onderzoek dat ze borderline heeft. Jeugdzorg heeft met de vader contact opgenomen en afgesproken dat het meisje bij hem komt wonen in Maastricht. Ze krijgt dan ook begeleiding vanuit RIAGG. Op school spijbelt ze en de relatie met vader en stiefmoeder is gespannen. Na lang zoeken zijn ze bij Kamers met Kansen terecht gekomen.

3.2.5.3 Hulp, ondersteuning aan jongeren

De jongen heeft zijn hele leven ondersteuning nodig gehad. Eerst jeugdzorg (ambulante zorg),

ondersteuning vanuit het Franciscusoord (ambulante begeleiding thuis), speciaal onderwijs, nu Kamers met Kansen en ambulante begeleiding vanuit het RIBW. En door de pleegzorg zijn er altijd voldoende financiële middelen geweest voor de opvoeding van de jongen. De pleegvader benoemt wel dat dit stopt bij 18 jaar, terwijl de problemen gewoon doorgaan. *'Het is dan eigenlijk de bedoeling dat je een koffertje geeft en zegt 'hartelijk gefeliciteerd' en hem naar buiten trapt. Ik vind dat verschrikkelijk.'* De jongen is ook na zijn 18^e bij zijn pleegouders blijven wonen. De vader vindt Kamers met Kansen ideaal voor de jongen: het sluit naadloos aan op zijn behoeften omdat hij echt op kamers woont, maar toch met een stukje controle, steun en regie op gezonde afstand. De pleegouders worden veel betrokken bij de begeleiding van hun pleegzoon. De pleegvader benoemt dat hij het raar vindt dat het zo onbekend is en dat er niet meer van dit soort plaatsen zijn. Hij denkt dat Kamers met Kansen een relatief goedkope oplossing is die ervoor kan zorgen dat jongeren niet op straat gaan zwerven. Hij geeft aan het raar te vinden dat er regelmatig kamers leeg staan bij Kamers met Kansen, terwijl er aan de andere kant jongeren op straat rondzwerven. De vader geeft aan dat wanneer de jongen niet bij Kamers met Kansen terecht was gekomen dat hij dan waarschijnlijk een 'zwerfjongere' was geworden. *'Ik denk dat dit een preventiemiddel voor jongeren kan zijn, als je ze op tijd oppakt'*. Voor de toekomst denkt de pleegvader dat de jongen zelfstandig kan gaan wonen, maar wel met ambulante begeleiding. Wel maakt de pleegvader zich zorgen om het werk van de jongen. De jongen heeft werk nodig vanwege de structuur die het hem biedt. Maar de pleegvader vraagt zich af of er wel altijd geschikt werk voor hem is. De jongen bluft ook nog steeds en dat levert volgens de pleegvader wel de nodige problemen op. Verder geeft hij aan dat zij er als pleegouders altijd voor de jongen zullen blijven.

Het meisje heeft veel hulp ontvangen en heeft in verschillende crisisopvangplekken gezeten. In november 2015 is de diagnose borderline gesteld. Het plan is om een traject op te starten met begeleid wonen en therapie, maar dit komt niet van de grond omdat er niet direct plaats is. Jeugdzorg heeft vervolgens de vader gevraagd of het meisje bij hem kan wonen en dan wordt de hulp vanuit Maastricht opgestart. Het RIAGG heeft de vader wel afgeraden om het meisje in huis te nemen *'want het is nogal wat als je zo iemand in huis haalt, zeiden ze bij het RIAGG'*. Pas na een half jaar accepteert het meisje de steun vanuit haar vader en kiest ze voor Maastricht in plaats van Amsterdam. Ondertussen woont het meisje een klein half jaar bij Kamers met Kansen en gaat het goed met haar. Ze zit weer op school, sport veel, leert met geld omgaan. Haar vader is heel nauw betrokken bij de hulp en krijgt zelf ook begeleiding vanuit RIAGG om met zijn dochter om te gaan. Verder ondersteunt hij zijn dochter een beetje financieel en gaat hij wekelijks met haar sporten. Hij benoemt nog expliciet dat de begeleidster vanuit Jeugdzorg in Amsterdam heel goed was *'mijn petje af voor die dame'*. Dankzij haar is alles op de rit gekomen. Die heeft zich een half jaar met het meisje bemoeid en er onzettend veel tijd en energie in gestoken. Ze ging meerdere malen mee van Amsterdam naar Maastricht om de overgang goed te laten verlopen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Aantallen en kenmerken zwerfjongeren in Maastricht

De volgende twee onderzoeksvragen worden beantwoord in dit deel:

1. Hoeveel zwerfjongeren maken jaarlijks gebruik van (één van) de bovengenoemde opvangplekken in Maastricht?
2. Welke kenmerken zijn bekend over deze jongeren die gebruik maken van de opvangplekken?

Kijken we naar de cijfers van het meest recente jaar waarover van alle drie de opvanglocaties cijfers bekend zijn (2016), dan zien we het volgende: elf jongeren zijn opgevangen in het Credohuis, twaalf jongeren in de Jongerenfoyer Maris Stella en 28 verschillende jongeren (twee van hen verbleven twee keer in het pension) intern in Pension Jekerzicht. Dat is een totaal van 51 jongeren. Het aantal aanmeldingen ligt fors hoger. Bij het Credohuis is niet bekend hoeveel aanmeldingen er zijn geweest in 2016. Bij Kamers met Kansen meldden zich initieel 47 jongeren en bij Jekerzicht 49. Dit maakt het aantal aanmeldingen ten minste dubbel zo groot als het daadwerkelijke aantal opnames. Veruit de meeste jongeren die gebruik maken van de drie opvanglocaties hebben de Nederlandse nationaliteit. Afgaande op Limburgse cijfers (zwerfjongeren: 4 op de 10.000 inwoners) zou Maastricht zo'n 50 zwerfjongeren tellen. Volgens schattingen van Credo huis zou Maastricht meer dan 200 zwerfjongeren tellen.

De cijfers van pension Jekerzicht geven aanleiding om te concluderen dat de zwaarte van de problematiek toeneemt. Het percentage jongeren dat binnen een half jaar weer uitstroomt neemt met de helft af van 80% naar 40%. Dat betekent dat meer jongeren langere tijd binnen het pension (moeten) worden opgevangen. Daarbij is te zien dat het aandeel jongeren waarvan het traject negatief beëindigd wordt de laatste twee jaren is toegenomen. Kamers met kansen geeft aan dat meer en meer jongeren een verstandelijke beperking en/of gedragsproblemen hebben al dan niet met een onderliggende diagnose: pdd-nos, autisme spectrum stoornis, depressie, licht verstandelijke beperking, borderline. In de afgelopen drie jaren is meer dan de helft van de jongeren gekenmerkt door het hebben van een of andere beperking, aldus Kamers met Kansen.

Het merendeel van de zwerfjongeren betreft jongens.

4.2 Problematiek leefgebieden en ondersteuningsbehoeften van zwerfjongeren in Maastricht

De volgende twee onderzoeksvragen worden beantwoord:

- Op welke leefgebieden hebben deze jongeren ondersteuningsbehoeften?
 - Waar hebben de zwerfjongeren behoefte aan wat betreft hulpverlening, opvang en interventies?
- ❖ *Leefgebieden waarop jongeren ondersteuningsbehoeften hebben*
Met de Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM)⁴ in het achterhoofd zijn er gesprekken gevoerd met jongeren. In de ZRM komen elf leefgebieden naar voren, namelijk:

Ondersteuningsbehoefte per leefgebied	
Financiën	Ja
Dagbesteding	Soms
Huisvesting	Ja
Huiselijke relaties	Nee, pas in later stadium
Geestelijke gezondheid	Soms
Lichamelijke gezondheid	Niet genoemd, wel nodig
Verslaving	Niet genoemd, wel nodig
Activiteiten dagelijks leven	Nee, pas in later stadium
Sociaal netwerk	Soms

⁴ Lauriks, Buster, Van de Weerd, Tigchelaar & Fasseart, *Zelfredzaamheidsmatrix*, 2013

Maatschappelijke participatie	Nee, pas in later stadium
Justitie	Nee

Uit het onderzoek is jongeren expliciet gevraagd naar hun ondersteuningsbehoeften. Daaruit blijkt dat het uitmaakt per instelling waar jongeren behoefte aan hebben. De jongeren die in de daklozenopvang zitten, willen uiteraard zo snel mogelijk op een andere plek wonen. Het liefst in een normale woonruimte: het gaat dan om leefgebied 3, huisvesting. Maar bij één van de jongeren in dit onderzoek, die nu bij het Leger des Heils verblijft, zal dit nooit te realiseren zijn vanwege haar psychische problematiek, verslavingsproblematiek en haar lage IQ. De jongeren bij pension Jekerzicht hebben veelal behoefte aan een dagbesteding (leefgebied 2), een inkomen in de vorm van een uitkering of werk (leefgebied 1), hulp bij het oplossen van schulden (leefgebied 1) en hulp bij het regelen van een ID en zorgverzekering. Verder zou op de langere termijn ondersteuning op andere leefgebieden ook wenselijk lijken, zoals huisvesting, geestelijke en lichamelijke gezondheid, verslaving, sociaal netwerk en maatschappelijke participatie. Maar dat wordt door de jongeren zelf niet aangegeven. Veelal worden ze nog heel erg in beslag genomen door het feit dat ze geen inkomen, verzekering, ID of dagbesteding hebben. Zolang dat niet geregeld is, kunnen ze ook geen verdere stappen ondernemen. De jongeren vanuit het Credohuis willen graag ondersteuning bij het zoeken naar een vaste woonplek (leefgebied 3) en het oplossen van schulden (leefgebied 1). En de jongeren van Kamers met Kansen willen ook graag doorstromen naar een vaste woonplek (leefgebied 3), hulp bij het zelfstandig kunnen wonen en hulp bij het onderhouden van sociale contacten (leefgebied 9). De jongeren uit het Credohuis en bij Kamers met Kansen hebben vaak wel hun inkomen en dagbesteding op orde. Veelal gaan ze naar school of werken ze. Zij hebben duidelijk hun leven alweer wat verder op de rit.

❖ *Behoeften voor wat betreft hulpverlening, opvang en interventies*

Uit dit onderzoek zijn vanuit verschillende invalshoeken (jongeren, ouders, professionals en ervaringsdeskundigen) veel behoeften naar voren gekomen voor wat betreft de hulpverlening, opvang en interventies. De beantwoording van de tweede onderzoeksvraag leidt automatisch tot de aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek. Die staan verderop in dit hoofdstuk verder uitgewerkt. De volgende behoeften zijn in dit onderzoek naar voren gekomen:

- Er is behoefte aan een vaste routing en een vast aanspreekpunt/persoon voor jongeren, zodat ze weten waar ze aan toe zijn. De gemeente mag voor de jongeren wat laagdrempeliger worden dan het nu is;
- Er is behoefte aan zaken wat gemakkelijker kunnen regelen. Het gaat dan bijvoorbeeld om een vereenvoudiging van het ‘papierwerk’ wat jongeren moeten invullen. Ook is aangegeven dat het vroeger mogelijk was om naar het Leger des Heils te gaan om post op te halen en zaken te regelen. Tegenwoordig moeten jongeren naar Werkplein voor een slaaplijst en een postadres, dat is allemaal wat ingewikkelder geworden. En voor de jongeren die afhankelijk zijn van een Wajong of uitkering is het moeilijk om aan een huis te komen;

- Er is behoefte aan mensen die ‘out of the box’ kunnen denken en maatwerk kunnen leveren voor specifieke casussen die buiten de normale kaders vallen;
- Jongeren hebben soms heel snel behoefte aan een inkomen omdat ze anders binnen rap tempo schulden opbouwen. Een versnellingsprocedure voor voorschotten/uitkering is wenselijk;
- Er is behoefte bij zowel de jongeren als bij de instellingen aan een betere doorstroom zodat jongeren kunnen uitstromen naar begeleid zelfstandig wonen of echt zelfstandig wonen. Daardoor ontstaat er weer ruimte binnen de instellingen;
- Jongeren hebben heel veel aan een echt luisterend oor, iemand die ze begrijpt. De ervaringsdeskundigen zijn heel belangrijk voor deze jongeren. Er is behoefte aan meer ambulante begeleiding, ook door mensen die wellicht niet op HBO-niveau geschoold zijn, maar wel geschikt voor het werk. Er mag veel meer aandacht zijn vanuit begeleiding voor eenzaamheid van jongeren, aangezien dat veel voorkomt bij deze doelgroep;
- Er is behoefte aan crisisopvang voor jongeren onder de 23 jaar, zodat ze niet bij het Leger des Heils of MOVEOO hoeven te slapen;
- Er is behoefte aan gedragsdeskundigen die samenwerken met jeugdwerkers, omdat veel jongeren kampen met psychische of psychiatrische problematiek;
- Er is behoefte aan een systeem waarin gegevens van jongeren geregistreerd worden, zodat alle instellingen van de situaties op de hoogte zijn en jongeren niet zelf met hun dossiers hoeven rond te lopen;
- Er is behoefte aan een opvang voor zwangere vrouwen die ouder zijn dan 21 jaar en nu niet bij de vrouwenopvang terecht kunnen⁵;
- Er is zowel vanuit jongeren als professionals behoefte aan samenwerking tussen partijen, zodat het traject voor jongeren soepeler kan verlopen, de doorstroom gemakkelijker gaat, de gemeente toegankelijker wordt etc.;
- Er is behoefte aan preventief werken: voorkomen dat jongeren echt op straat komen te staan.

4.2.1 Verdere conclusies

Er zijn nog een aantal andere belangrijke zaken uit dit onderzoek naar voren gekomen. Hieronder is te lezen welke dit zijn.

- *Blij met Plan van Aanpak*⁶
Vanuit de professionals wordt aangegeven dat ze blij zijn met het Plan van Aanpak: daardoor

⁵ Vanuit de gemeente wordt aangegeven dat de vrouwenopvang organisatie in Maastricht er niet alleen is voor slachtoffers van huiselijk geweld, maar ook voor jonge (a.s.) moeders in de leeftijd tot 23 jaar die opvang nodig hebben. De gemeente is derhalve van mening dat een dergelijke opvang er reeds is.

is 0800-HOME (dat al vanaf 2010 bestaat) nu bijvoorbeeld erkend. Ook vanuit Jekerzicht wordt aangegeven dat ze steeds meer bereidheid vanuit de gemeente proeven om mee te denken. Het voordeuroverleg, waaraan ook de gemeente deelneemt, is daar een voorbeeld van.

o *Bedenk heel goed wie tot de doelgroep behoort!*

Hoeveel 'zwerfjongeren' er precies zijn ligt aan de wijze waarop het gedefinieerd wordt. Want wat is eigenlijk een zwerfjongere? Sommige jongeren gaan vanuit een instelling weer terug naar huis en nemen daar de situatie op de koop toe. Ook zijn er heel veel jongeren die wel een dak boven hun hoofd hebben omdat ze bij vrienden slapen, de zogenaamde 'bankhoppers'. Eigenlijk zijn dit ook zwerfjongeren omdat ze geen stabiliteit kennen in hun woonsituatie. Ook de jongeren en de professionals kijken de onderzoeker nog weleens niet begrijpend aan, wanneer deze het onderzoeksonderwerp introduceert als 'het gaat over zwerfjongeren'. Dit omdat het eigenlijk een diffuus begrip is gebleken. Waar het om gaat is dat een bepaalde groep jongeren niet een normale overgang kan maken van thuis wonen bij (een van de) opvoeders en zelfstandig wonen. Ze vallen als het ware 'in een gat'. Zoals ook uit onderhavige onderzoek blijkt kan dat uiteenlopende oorzaken hebben. Bovendien is de situatie ook niet altijd dat jongeren meteen op straat komen te staan en dakloos zijn, maar het gaat er vaak wel om dat ze problemen thuis hebben en daardoor ergens anders gaan logeren en verblijven. Meestal is bij vrienden of kennissen niet een lang houdbare situatie. Dat gaat even goed, maar uiteindelijk moet er toch een structurele oplossing voor de jongere komen. In dit onderzoek zijn hele verschillende aantallen genoemd als het gaat om jongeren die in de problemen zitten. De jongeren geven zelf aan dat er wel 300 – 400 jongeren in dak- of thuisloze situaties zijn. De ervaringsdeskundigen schatten in dat er ongeveer tussen de 50 – 100 jongeren tot 23 jaar in een bepaald opzicht 'op straat staan'. En daarvan slaapt een deel dus bij anderen op de bank, waardoor ze geen postadres kunnen aanvragen en eigenlijk niet verder kunnen.

'Eigenlijk zijn ze al dakloos op die bank. Maar dan heeft iemand compassie met ze. Want overdag zwerven ze al de hele dag rond met hun ziel onder hun arm'.

⁶ De Gemeenteraad heeft in maart 2017 unaniem besloten om samen met de stad een Plan van Aanpak op te stellen voor de hulp aan zwerfjongeren.

4.3 Aanbevelingen

- **Vaste routing, vast aanspreekpunt/persoon voor jongeren**

Het is wenselijk wanneer er een richtlijn en vast aanspreekpunt is voor dak- en thuisloze jongeren bij Sociale Zaken. Jongeren worden nu vaak van het kastje naar de muur gestuurd. Het is afhankelijk van de medewerker hoe je behandeld wordt: de een vraagt allerlei verklaringen en documentatie (slaaplijsten, kopieën ID etc.) en de ander vraagt weinig tot niets. *‘En ik moet een ID hebben van de hoofdbewoner of een schriftelijke verklaring. Anders krijg je geen postadres en wordt je slaaplijst niet goedgekeurd.’* Vaak slapen dergelijke jongeren niet in een park, maar bij een vriend op de bank. Maar dat kunnen ze niet zeggen, want dan komt zo’n vriend ook weer in de problemen. Vaak zijn het de mensen die niets hebben die anderen helpen, zo wordt in de interviews aangegeven.

‘In principe moet dat niet mogen, dat jongeren slachtoffer worden van de structuur van de bureaucratie.’

- **Out of the box denken voor specifieke casussen**

Maatwerk en creativiteit vanuit de gemeente wordt op prijs gesteld. De doelgroep jongeren waar het hier over gaat is een zeer specifieke doelgroep en past niet direct binnen de kaders die vaak worden gebruikt door de inkomensconsulenten. Veel jongeren geven bij de instellingen aan dat ze niets bereiken bij de gemeente. Dit heeft veel effect op de jongeren. Soms grijpen de instellingen in om zaken voor de jongeren te regelen. Maar de ervaring van de ervaringsdeskundigen (die met de jongeren meegaan naar de gemeente) is dat zij ook niet altijd serieus worden genomen.

- **Vereenvoudig bepaalde zaken**

Jongeren die aan de balie van de gemeente komen, moeten heel veel papieren invullen en zijn daar veelal niet tegen opgewassen. *‘Ze zijn wereldvreemd als het gaat om instanties of de gemeente, of met geld omgaan.’* Het zou de jongeren helpen als zaken daar wat meer vereenvoudigd kunnen worden.

- **Versnellingsprocedure voor voorschotten/uitkering**

Er is behoefte aan een versnellingsprocedure of het verstrekken van voorschotten voor deze doelgroep wanneer het gaat om uitkeringen. Jongeren ontvangen vaak pas een uitkering na drie maanden en in de tussentijd lopen de schulden op. Bij Jekerzicht mogen de jongeren dan later hun bijdrage betalen. Maar met zorgverzekeraars krijgen ze het niet voor elkaar om jongeren later hun premie te laten betalen. Jongeren bouwen daar schulden op en de zorgverzekeraars blijven daar achteraan gaan. Aangegeven wordt dat er wel gemeenten zijn die afspraken maken met zorgverzekeraars om dergelijke problemen te ondervangen. Als jongeren onverzekerd rondlopen, levert het weer € 5.000,- ‘valse start’ op. 0800-HOME stuurt jongeren vaak door naar Sociale Financiële Stabiliteit, een netwerk van mensen die aan de slag gaan met financiële problemen voordat bewind aan de slag gaat.

- **Organiseer ook een ‘achterdeuroverleg’**

Naast een voordeuroverleg (waar verschillende instellingen en de gemeente aan het begin van het traject met elkaar in overleg gaan) zou er ook een ‘achterdeuroverleg’ moeten zijn. Er kan dan besproken worden waar jongeren heen kunnen wanneer ze in principe klaar zijn binnen de instelling. Ze kunnen nu dus vaak nergens heen en er vindt ook geen overleg plaats over dergelijke jongeren.

- **Meer samenwerking tussen gemeenten**

Er moet kritisch gekeken worden naar de regiogemeenten en regiobinding.

- **Neem de ervaringsdeskundigen serieus**

Uit het onderzoek blijkt duidelijk dat de ervaringsdeskundigen een hele belangrijke rol spelen voor deze doelgroep. Jongeren vertrouwen hen, er is wederzijds begrip en respect. De ‘normale’ professional kan dat lang niet altijd bereiken bij de jongeren, zo wordt door jongeren zelf aangegeven. De gemeente zou eens kunnen kijken naar de bijdragen die de ervaringsdeskundigen leveren om de zwerfjongeren te helpen. Zij hebben de ervaring, de contacten en zijn in staat om bruggen te slaan en jongeren kracht te geven. Ga in gesprek met ervaringsdeskundigen over hun rol en over hun behoefte aan ondersteuning. Ga na over mogelijkheden tot opleiding en certificering van ‘buddies’.

- **Meer goede begeleiding voor de jongeren**

Tijdens verschillende interviews is naar voren gekomen dat de begeleiding richting jongeren nog verder geoptimaliseerd kan worden.

- Bijvoorbeeld vanuit Levanto is ten aanzien van de begeleiding aangegeven dat deze tussen 9-17u gegeven wordt, *‘maar dan stoppen de problemen van de jongeren niet’*, zo wordt aangegeven.
- Er lijken te weinig plaatsen beschikbaar voor de ‘zwaardere doelgroep’. Een deel van de jongeren komt gewoon niet binnen bij Jekerzicht of Kamers met Kansen. *‘Onze jongeren kunnen niet aankloppen bij Kamers met Kansen. Wat denk je van de stigmatisering als je zegt dat je op de Singel verblijft?’* Een aantal van die jongeren verblijft nu ondanks hun te lage leeftijd bij het Leger des Heils. Aangegeven wordt dat deze jongeren amper buiten komen, want er is niemand die hen stimuleert. Ze zitten de hele dag achter de computer en tussen mensen waar ze niet tussen moeten zitten. Ze kunnen alleen maar naar beneden afglijden: ze komen niet verslaafd binnen, maar er is een gebruikersruimte, daar blowen ze tussen de harddrugsgebruikers. *‘Ik zit hier goed voor 2 zoveel per dag, ik heb internet en voor 1,50 een tosti en dat hoef ik pas te betalen als mijn uitkering er is, dus voor nu is het gratis..’*
- Aangegeven is dat goede ondersteuning voor jongeren met psychische problematiek ontbreekt. Er zijn veel jongeren met een laag zelfbeeld, laag IQ en die daardoor in een depressie (kunnen) raken. Het zou mooi zijn wanneer jeugdprofessionals, die jongeren als vertrouwenspersoon zien, meer samenwerken met gedragsdeskundigen. Want jongeren willen vaak niet naar een psycholoog, want ‘ze zijn toch niet gek?’. Aangegeven wordt dat bijvoorbeeld een instelling als Mondriaan aan het bezuinigen is, dat de wachtlijsten langer

worden en dat het aantal zelfmoorden stijgt onder jongeren. Het advies is dat de gemeente goed moet kijken naar wat er allemaal is aan aanbod en dat dat versterkt moet worden. Het is belangrijk om daar alle partijen bij te betrekken die zich met deze kwetsbare jongeren bezig houden, dus ook het Leger des Heils.

- **Meer ambulante begeleiding**

Er is te weinig ambulante begeleiding voor jongeren beschikbaar.

- Er is nu een HBO-opleiding nodig om ambulante begeleider te worden. Opgemerkt wordt dat ervaringsdeskundigen die mee kunnen denken veel belangrijker zijn voor de jongeren dan een diploma.

- **Wachttijden verkorten, indicaties**

- De wachttijden voor jongeren zijn erg lang. Er is een wachtlijst voor crisisbedden, voor intramurale begeleiding, voor Impuls anderhalf jaar (opvangcentrum), voor Radar twee jaar (ondersteuning voor mensen met een beperking). Ook bij Jekerzicht hebben ze continu een wachtlijst. Sinds ze meedoen aan het voordeuroverleg krijgen ze meer verzoeken. Op dit moment zijn de crisisbedden bij Jekerzicht in gebruik door 'niet-crisis'-jongeren. Jekerzicht streeft ernaar om jongeren een half jaar te laten wonen, maar dat is veelal niet haalbaar. Bij het Credohuis worden indicatiebesluiten afgegeven voor maximaal een half jaar en dan moeten jongeren weg. Het is opmerkelijk dat het overal anders is.
- Bij Kamers met Kansen en het Credohuis is soms wel plek, maar dan kan er blijkbaar niet de juiste match gemaakt worden. Bij Kamers met Kansen moeten jongeren al een bepaalde mate van zelfstandigheid hebben en bij het Credohuis kan de christelijke uitstraling wellicht tegenwerken. Ook zit Kamers met Kansen niet bij het voordeuroverleg en is het Credohuis daar niet altijd bij aanwezig. Aanbeveling is om hier eens goed naar te kijken.

- **Goede communicatie tussen instellingen**

Een betere communicatie tussen de instellingen is van belang. Verder dat ze elkaar allemaal kennen, zodat ze goed naar elkaar kunnen doorverwijzen indien nodig. Een systeem waarin alle jongeren geregistreerd staan, lijkt handig. Bijvoorbeeld een meldcode, waarin gegevens ingevoerd kunnen worden en zichtbaar is welke professionals de jongere allemaal kennen. Niet alle professionals kennen dit systeem: Jekerzicht kan bijvoorbeeld wel inzien of jongeren ergens bekend zijn en 0800-HOME weer niet. Wel wordt er gewerkt met de verwijsindex, een samenwerkingsverband van meerdere gemeenten en (hulpverlenende) instanties voor (risico)jongeren. Op dit moment hebben jongeren vaak zelf hun papieren bij zich op straat. Het zou beter zijn wanneer dat allemaal digitaal staat.

- **Meer (tussen)voorzieningen, betere doorstroom**

Op basis van de gesprekken die gevoerd zijn voor dit onderzoek lijkt het dat er enerzijds te weinig opvangvoorzieningen zijn voor zwerfjongeren en anderzijds te weinig voorzieningen om de

doorstroom van jongeren naar een kamer of woning goed te laten verlopen. Door verschillende instellingen is een aantal oplossingen/aanbevelingen aangedragen.

- De aanbeveling is dat de gemeente gaat praten met Ad Hoc of Maximus om te kijken of er mogelijkheden zijn voor jongeren om tijdelijk te huren of goedkoop antikraak te wonen. Er kan dan gekeken worden of jongeren daar kunnen wonen met ambulante begeleiding. Zodat er in de voorzieningen weer ruimte komt.
- Ander idee dat geopperd wordt, is om de jongeren te koppelen aan een project waar bejaarden wonen. Jongeren zouden dan onder begeleiding activiteiten met bejaarden kunnen doen.
- Vanuit het Credohuis wordt aangegeven dat het ideaal zou zijn wanneer er na het Credohuis nog een vervolg is waarin jongeren 'begeleid zelfstandig wonen' (BZW), voordat ze echt zelfstandig wonen. Nu vallen jongeren regelmatig in een gat wanneer ze klaar zijn in het Credohuis. Soms gaan ze terug naar huis, maar dat kan niet altijd. Jongeren krijgen de laatste tijd meestal een beschikking voor een half jaar voor het Credohuis. Deze kan niet zomaar verlengd worden totdat jongeren een kamer hebben of een goed vervolg vinden op het Credohuis. In een keer iets langduriger hulp verlenen zou wellicht veel meer kunnen opleveren, eventueel ook in samenwerking met woningbouwverenigingen die woonruimte beschikbaar kunnen stellen. Het Credohuis biedt nog wel ambulante hulp en ze laten een jongere nu meteen inschrijven bij een woningbouwvereniging. Sommige jongeren hebben een woningblokkade bij een woningbouwvereniging, omdat ze schulden hebben. En urgentie geldt alleen in bijzondere gevallen. Ze zijn dus in het Credohuis vanaf het begin al bezig met 'wat wil je hierna?' *'Sommigen kunnen 1 minuut al niet overzien, laat staan met overzien waar ze volgend jaar zullen wonen'. 'Dingen aanleren dat gaat, maar dingen afleren is heel moeilijk. Je kunt niet in een half jaar jongeren opnieuw opvoeden en je bent vaak weer opvoeder nummer zoveel.'*
- Vanuit de ervaringsdeskundigen met hun eigen B&B⁷ voorziening wordt aangegeven dat ze zelf bezig zijn met een initiatief in overleg met de gemeente en Jekerzicht. Zij willen een voorziening creëren voor jongeren die bijvoorbeeld klaar zijn bij Jekerzicht en bijna klaar zijn om zelfstandig te gaan wonen. Het gaat dan om een stukje extra begeleiding en het bijbrengen van extra zelfredzaamheid voordat ze doorstromen naar hun eigen plek. En dan komen er ondertussen weer plekken vrij in Jekerzicht voor jongeren die het nodig hebben. Momenteel blijven er jongeren in Jekerzicht zitten om te sparen, omdat de huur particulier te hoog is óf omdat ze wachten totdat ze een woning aangeboden krijgen. Bekijk serieus of een dergelijke tussenvoorziening voor oplossingen kan zorgen.
- Zorg dat de crisisbedden die er zijn beschikbaar zijn voor crisissituaties. Ga daarnaast in gesprek met ervaringsdeskundigen over hun ideeën en suggesties.

⁷ Op het moment van schrijven is de toekomst van de B&B – en dus de voorgenomen plannen- door omstandigheden op losse schroeven komen te staan.

- **Aandacht voor preventie**

Vanuit de gemeente wordt (een bepaalde mate van) zelfredzaamheid verwacht, ook van deze jongeren. Maar het gaat hier vaak om jongeren die een verstandelijke beperking hebben (wat niet zichtbaar is). Veel jongeren worden behoorlijk overschat, zo wordt aangegeven door ervaringsdeskundigen. Er zou meer aandacht moeten zijn voor preventie: voorkomen dat jongeren gaan zwerven. Nu is het vaak wachten tot jongeren echt heel erg in de problemen zitten. Maar het zou beter zijn om in de fase daarvoor al in te grijpen (bijvoorbeeld op het moment dat jongeren dagelijks in de coffeeshop hun tijd aan het verdoen zijn). Vroeger deed het 'oude straathoekwerk' dit. Die is er niet meer. In het Plan van Aanpak wordt veel aandacht besteed aan preventie. Nu worden preventie activiteiten voor jongeren uitgevoerd door Trajekt en zijn er de Sociale teams, Jeugdteams, het Jongerenloket, et cetera.

- **Partijen verbinden**

Er gebeurt al best veel voor deze doelgroep. Maar de verbinding tussen verschillende partijen kan nog veel meer gemaakt worden: gemeente, woningbouwcorporaties, instellingen. Een voorbeeld tijdens dit onderzoek dat deze verbinding niet optimaal is: vanuit verschillende partijen wordt er gesproken over crisisbedden (0800-HOME en die ervaringsdeskundigen), maar ze weten het niet van elkaar. Ook is er een overleg over jongeren die 18 jaar worden en 'in een gat dreigen te vallen', maar daar is weer niet iedereen van op de hoogte. Men moet goed met elkaar in overleg blijven en het netwerk kennen. En voor de jongeren zou er idealiter één routing (zie ander punt van aanbeveling) moeten komen.

Aanbeveling is om een regulier overleg in te schakelen waarbij alle relevante partijen betrokken worden. En dan moet van tevoren goed geïnventariseerd worden wie daar allemaal bij horen, zodat er geen belangrijke partijen buiten vallen en men elkaar allemaal leert kennen.

- **Opvang voor jonge, zwangere vrouwen vanaf 22 jaar**

Uit dit onderzoek komt naar voren dat een zwanger meisje van 22 jaar niet werd toe gelaten in de vrouwenopvang⁸. Voor haar is de keuze zwanger op straat komen te staan óf een abortus laten plegen om toch in aanmerking te komen voor de jongerenopvang. Aanbeveling is te zorgen voor voldoende opvang voor vrouwen in een soortgelijke situatie.

- **Zorg ervoor dat de bedden allemaal gevuld zijn**

In de periode dat het onderzoek loopt, blijken er in het Credohuis twee van de zes bedden gevuld te zijn. Ook Kamers met Kansen zit vaak niet helemaal vol, zo wordt aangegeven. Aan de andere kant zijn er wel jongeren die bij de daklozenopvang slapen. Het Credohuis zou veel jongeren afschrikken vanwege de christelijke instelling en de strenge regels, zo geven andere instellingen aan. Jongeren mogen hier niet gebruiken en er worden urinecontroles uitgevoerd.

- Ga de redenen na waarom bepaalde voorzieningen niet volledig bezet zijn;

⁸ Xonar Vrouwenopvang is er voornamelijk voor vrouwen (tot 100 jaar in principe) die te maken hebben met huiselijk geweld (GIA). Een beperkt deel van de 32 appartementen in de Putepeel (3) zijn bedoeld voor jonge ouders (18-23 jaar) die opvang nodig hebben.

- Ga na hoe een betere doorstroom tussen de voorzieningen gerealiseerd kan worden;
- Onderneem op basis hiervan actie om de beschreven situatie te voorkomen.

5 Bijlagen

5.1 Lijst met geïnterviewden

Tabel 1 Individuele interviews met jongeren

Respondent	Opvang
Meisje, 19 jaar	Jekerzicht sinds maart 2017
Meisje, 23 jaar	Jekerzicht sinds oktober 2014
Jongen, 19 jaar	Jekerzicht sinds 18 ^e , eruit gezet en weer opnieuw bij Jekerzicht
Jongen, 22 jaar	Jekerzicht sinds maart 2017
Meisje, 18 jaar	Credohuis sinds april 2017
Meisje, 23 jaar	Sinds half maart uit Credohuis, nu zelfstandig
Jongen, 23 jaar	Kamers met Kansen sinds april 2016
Meisje, 20 jaar	Kamers met Kansen sinds april 2016
Meisje, 19 jaar	Kamers met Kansen sinds januari 2017
Jongen, 21 jaar	Leger des Heils, sinds kort in een unit, voorheen daklozenopvang
Meisje, 21 jaar	MOVEOO, daklozenopvang, sinds 20 april 2017
Meisje, 19 jaar	Leger des Heils sinds begin mei 2017. Informatie over haar is verteld via de twee ervaringsdeskundigen die haar een maand in huis hebben gehad

Tabel 2 Individuele interviews met ouders

Respondent	Korte beschrijving
Man	Pleegvader van 23-jarige jongen die bij Kamers met Kansen woont, is 58-jaar, getrouwd, heeft nog twee zoons en woont in Eckelrade. Pleegzoon is de neef van zijn vrouw.
Man	Vader van 19-jarig meisje die bij Kamers met Kansen woont, is 48 jaar. Woont samen met zijn 2 ^e vrouw, 19 jaar geleden gescheiden en heeft nog twee zoons uit eerste huwelijk.

Tabel 3 Individuele interviews met ervaringsdeskundigen

Respondent	Korte beschrijving	Extra info
Man	Dakloos geweest en 15 jaar verslaafd geweest aan cocaïne. Werkt als ervaringsdeskundige bij In2yourplace. Kent veel van de jongeren en verwijst veel jongeren door naar hulpverlening.	Nam ook deel aan de focusgroep
Vrouw	Dakloos geweest op haar 25 ^e met een kind.	Samen een B&B begonnen. Onlangs een dakloos meisje
Man	Twee keer dakloos geweest: op jonge leeftijd en geleden nog een keer wegens echtscheiding.	opgevangen die nergens terecht kan.

Tabel 4 Deelnemers focusgroep

Respondent	Opvang
Man, wooncoach bij Kamers met Kansen sinds 1/12/16 en jeugdzorgwerker bij Xonar, eigen bedrijf in assesment en coaching	Kamers met Kansen
Vrouw, projectcoördinator sinds 2009 bij Kamers met Kansen	Kamers met Kansen
Vrouw, zelf jarenlang zwerfjongere geweest, 0800-HOME opgezet, doet ze vanuit Stichting Feel Good Connected	0800-HOME
Vrouw, trajectbegeleider Jekerzicht sinds 2014, daarvoor bij St. Zwerfjongeren sinds 2005	Pension Jekerzicht
Vrouw, stagiaire bij Jekerzicht in de functie van trajectbegeleider sinds september '16	Pension Jekerzicht
Vrouw, pensionmedewerker bij Jekerzicht sinds mei '16	Pension Jekerzicht
Man, werkt in ambulante team Levanto, bestaat sinds maart/april '17. Werkt al	Levanto

jaren met de doelgroep	
Man, ervaringsdeskundige, werkt aantal jaar als jongerenwerker bij In2yourplace van Levanto	In2yourplace
Afwezig	Credohuis

5.2 Gesprekshandleiding

Jongeren

Gesprekshandleiding zwerfjongeren

April 2017

Toelichting op het gesprek

Gemeente Maastricht wil weten:

- welke problemen zwerfjongeren hebben – wat hun situatie is.
- welke vragen en wensen zwerfjongeren hebben voor hulp, ondersteuning en opvang

Daarom gaan we in gesprek met zwerfjongeren in Maastricht. Om dit van hen zelf te horen.

Je blijft anoniem. Dat wil zeggen dat wij jouw naam nergens zullen noemen. Fijn dat jij met ons wil praten. Dank je wel daarvoor. Het gesprek zal ongeveer een half uur duren.

Voor de interviewer

Gebruik indien nodig de leefgebieden van de ZRM om te bekijken of je alle relevante onderwerpen hebt besproken.

1. Financiën
2. Dagbesteding
3. Huisvesting
4. Huiselijke relaties
5. Geestelijke gezondheid
6. Lichamelijke gezondheid
7. Verslaving
8. Activiteiten dagelijks leven
9. Sociaal netwerk
10. Maatschappelijke participatie
11. Justitie

Vragen

Voorstellen

1. Ik zou graag willen weten wie je bent. Kun je me vertellen hoe je heet en hoe oud je bent?

Situatie van de jongere

2. Zou je me iets kunnen vertellen over je huidige situatie?
Spontaan laten antwoorden en anders doorvragen op:
 - Zit een jongere op school?
 - Heeft hij/zij een dagbesteding/werk?
 - Wat doet de jongere in het dagelijks leven?
 - Is er contact met ouders of andere familie en/of verzorgers?
 - Hoe ziet het sociale netwerk van de jongere eruit?
3. Je zit momenteel in deze opvang. Kun je vertellen hoe je terecht bent gekomen in deze opvang?
 - Is er vroeger iets gebeurd? Wat gebeurde er?
 - Is er later iets gebeurd? Wat gebeurde er?
 - Waarom liep het zo?
4. Hoe ziet je leven er nu uit?
 - Probeer bij deze vraag helder te krijgen wat eerst 'thuis' betekende voor de jongere
 - in vergelijking met toen je nog 'thuis' woonde?
 - In vergelijking met de periode voor de opvang (tussen thuis wonen en de opvang)
5. Wat vind je daarvan?
6. Wat zou je graag anders willen?
7. Wat vind je van je gezondheid?
 - Vind je jezelf gezond? Waar wel/niet?
 - Ben je verslaafd aan alcohol/tabak of drugs? Wat vind je daarvan?
 - Hoe voel je je (psychisch)?

Vragen en wensen voor zorg en ondersteuning

8. We gaan even terugdenken vanaf de periode dat je voor het eerst hulp of steun nodig had. Op welke leeftijd was dat?
9. Welke steun heb je vanaf die periode ontvangen en/of ontvang je nu?
10. Wat vind je goed aan deze ontvangen hulp/steun?
11. Wat vind je er niet goed aan?
12. Aan welke zorg/steun heb je tot nu toe het meeste gehad? Waarom?
13. Waar zou jij op dit moment het meest mee geholpen of gesteund zijn?
Jongere eerst open laten antwoorden (meerdere antwoorden mogelijk).
Denk bijvoorbeeld aan:
 - Vinden van vaste woonplek
 - Schulden oplossen/ leren omgaan met geld
 - Opleiding zoeken of volgen
 - Vinden en houden van werk
 - Stoppen of minderen met alcohol of drugs
 - Leren omgaan met / verminderen van angst of agressie
 - Opvoeden van je kind
 - Loskomen van mensen die jou slecht behandelen
 - Op het rechte pad blijven
 - Aanpakken van medische en/of psychische zaken/problemen
14. Hoe zou die hulp of steun er voor jou het beste uit zien?
Dit kunnen meerdere dingen tegelijk zijn.
 - Persoonlijke coach – maatje (vast iemand)
 - Groepsgesprekken met een deskundige
 - Opvang / opname: waar?
 - Goede informatie

Laatste vraag

15. Wat zou je het liefste willen voor de toekomst?

Voor de interviewer: Wat we weten over zwerfjongeren

Meerdere problemen tegelijk die met elkaar samenhangen:

- Geen vast woon- verblijfplaats
- Verleden van moeilijke gezinssituatie met bijvoorbeeld mishandeling, misbruik, agressie, verwaarlozing, uithuisplaatsing, verslaafde ouders
- Schulden
- Geen werk of opleiding
- Psychische problemen (40%)
- (licht) verstandelijke beperking (25%)
- Middelengebruik
- Beperkte zelfredzaamheid
- Laag opleidingsniveau
- Aanraking met politie of justitie
- Negatief zelfbeeld
- Klein sociaal netwerk

Vooraf behoefte aan:

- Krijgen van een baan
- Opleiding
- Vinden van vast onderdak
- Krijgen van uitkering
- Regelen van schulden
- Betere nachtopvang

Brede aanpak van preventie, opvang, herstel en aparte voorzieningen zijn nodig die aansluiten op de behoeften en situatie van de jongere. Nazorg hoort daar ook bij. Zes schakels in de hulpverlening zijn nodig:

1. Preventie
2. Signalering
3. Screening
4. Planning
5. Uitvoering hulpaanbod
6. Nazorg

Bronnen

Factsheet zwerfjongeren Nederland. SZN. <http://zwerfjongeren.nl/>,2014.

Heineke, D. (2007). Zwerfjongeren; vraag, aanbod en beleid op een rij. Utrecht: Movisie.

Jeeninga, W. (2010). Zwerfjongeren, omvang, kenmerken en zorgbehoeften. Een literatuurstudie in het kader van het project 'Kennismakelaar', Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Brabant.

Kolstein, M. (2013). Zwerfjongeren aan het woord gemeente Assen. Groningen: Onderzoek en Statistiek Groningen.

Ouders

Gesprekshandleiding ouders zwerfjongeren

April 2017

Toelichting op het gesprek

Gemeente Maastricht wil weten:

- welke problemen zwerfjongeren hebben – wat hun situatie is.
- welke vragen en wensen zwerfjongeren hebben voor hulp, ondersteuning en opvang

Daarom gaan we in gesprek met zwerfjongeren, begeleiders en een paar ouders van zwerfjongeren in Maastricht. Het gesprek is anoniem. Fijn dat u met ons wil praten. Dank je wel daarvoor. Het gesprek zal ongeveer een half uur duren.

Vragen

Voorstellen

1. Ik zou graag willen weten wie u bent. Naam, leeftijd, gezinssituatie.

Situatie van de jongere

Ik heb gesproken met uw zoon/dochter. We hebben het gehad over de situatie waarin hij/zij verkeert en welke vragen of wensen er zijn met betrekking tot hulpverlening/ondersteuning. Graag zou ik daarover ook een aantal vragen aan u stellen.

2. Kunt u me iets vertellen over de huidige situatie van uw zoon/dochter?
Spontaan laten antwoorden en anders doorvragen op:

- *Zit een jongere op school?*
- *Heeft hij/zij een dagbesteding/werk?*
- *Wat doet de jongere in het dagelijks leven?*
- *Is er contact met ouders of andere familie en/of verzorgers?*
- *Hoe ziet het sociale netwerk van de jongere eruit?*
- *Hoe staat het met de gezondheid van de jongere?*

3. *Als het nog niet aan de orde is geweest*
Heeft u (momenteel) contact met uw zoon/dochter?
Zo ja, hoe vaak ongeveer?

4. Kunt u me vertellen hoe uw zoon/dochter terecht is gekomen in de opvang? Hoe oud was uw zoon/dochter toen?
 - *Wanneer is het mis gegaan?*
 - *Is er vroeger iets gebeurd? Wat gebeurde er?*
 - *Is er later iets gebeurd? Wat gebeurde er?*
 - *Waarom liep het zo?*

5. Wat had er volgens u anders moeten lopen om deze situatie te voorkomen?
 - *Wat had de gemeente anders kunnen doen?*
 - *Wat had de hulpverlening anders kunnen doen?*
 - *Wat hadden de ouders/sociaal netwerk anders kunnen doen?*
 - *Wat had school/werk anders kunnen doen?*

Ondersteuning/zorg/hulp

6. Welke steun heeft uw zoon/dochter tot nu toe ontvangen?
 - *Wat vindt u daarvan?*
7. Wordt u als ouder betrokken bij de hulp die uw zoon/dochter krijgt?
 - *Wat vindt u daarvan?*
8. Aan welke zorg/steun heeft uw zoon/dochter het meeste gehad? Waarom?
9. Waar zou uw zoon/dochter op dit moment het meest mee geholpen of gesteund zijn?
Denk bijvoorbeeld aan:
 - *Vinden van vaste woonplek*
 - *Schulden oplossen/ leren omgaan met geld*
 - *Opleiding zoeken of volgen*
 - *Vinden en houden van werk*
 - *Stoppen of minderen met alcohol of drugs*
 - *Leren omgaan met / verminderen van angst of agressie*
 - *Opvoeden van je kind*
 - *Loskomen van mensen die jou slecht behandelen*
 - *Op het rechte pad blijven*
 - *Aanpakken van medische en/of psychische zaken/problemen*

Rol ouders

10. Ziet u nog een bepaalde rol voor u als ouder weggelegd?
11. Op welke wijze kunt u steun bieden?
12. Hoe zou u betrokken willen worden?
13. Wat vindt u van uw rol tot nu toe?

Focusgroep

Gesprekshandleiding focusgroep begeleiders

April 2017

Toelichting op het gesprek

Gemeente Maastricht wil weten:

- welke problemen zwerfjongeren hebben – wat hun situatie is.
- welke vragen en wensen zwerfjongeren hebben voor hulp, ondersteuning en opvang

Daarom zijn we in gesprek gegaan met negen zwerfjongeren in Maastricht. Om dit van hen zelf te horen. Daarnaast gaan we vandaag met jullie in gesprek. Jullie kunnen vanuit jullie rol als begeleider en ervaringsdeskundige andere informatie geven over de problematiek van zwerfjongeren en datgene wat ze nodig hebben.

Uitleg focusgroep (spelregels).

Het gesprek zal twee uur duren. Graag wil ik het gesprek opnemen, zodat ik er een verslag van kan maken. Zijn er nog vragen?

Vragen

Voorstellen

1. Naam, functie, instelling, aantal jaar werkzaam met zwerfjongeren.

Situatie van de jongere

In de interviews met de jongeren heb ik ze gevraagd naar hun situatie. Graag zou ik ook van jullie willen weten hoe jullie tegen de situatie van jongeren aankijken. Vervolgens wil ik daarna nog wat verder inzoomen op de problematiek waar deze jongeren mee te kampen hebben.

2. Hoe komen jongeren veelal terecht in de opvang?
3. Hoe ziet het leven van de jongeren eruit?
Oa. dagbesteding, school, werk
4. Hoe ziet het sociaal netwerk van jongeren eruit?
5. Hoe staat het met de gezondheid van de jongeren?

Kernproblematiek jongeren

Graag wil ik meer zicht krijgen op de belangrijkste problemen waarmee zwerfjongeren te kampen hebben. Ik ga daarover graag met jullie in gesprek aan de hand van een aantal vragen.

6. Hebben jullie het idee dat jullie goed zicht hebt op de (kern)problematiek van jongeren ten behoeve/in functie van de hulpverlening?
7. Zo ja, wat zijn de belangrijkste problemen waar de zwerfjongeren mee te kampen hebben?
8. Kunnen jullie daarbij onderscheid maken naar type jongeren
(jongen/meisje, (etnische) afkomst, verlegen/mondig, wellicht LVB-problematiek)
9. Verschilt deze kernproblematiek per opvanglocatie? Hoe komt dat?
10. Is deze problematiek in de afgelopen jaren veranderd?
 - Wat is er precies veranderd?

- Voorzien ze veranderingen in de problematiek in de toekomst?
 - Wat gaat er dan nog veranderen?
11. Indien men geen goed zicht heeft op de kernproblematiek: hoe komt het dat ze daar weinig zicht op hebben?

Begeleiding jongeren: zorg/ondersteuning/hulpverlening

Ik wil ook graag meer inzicht krijgen in de begeleiding die jullie geven aan de jongeren.

12. *Welke begeleiding bieden jullie aan de jongeren (alleen basics of diepgaander, individueel of groepsgericht etc.)*
13. Hoe verloopt de begeleiding aan zwerfjongeren?
Wat gaat goed/niet goed?
14. Wat ontbreekt er volgens jullie (nog) aan hulpverlening, waar loopt het vast?
15. Wat is er nodig om de jongeren sneller/beter te helpen en/of bv de doorstroming te verbeteren?

Rol gemeente

Ik wil ook nog inzoomen op de rol van de gemeente.

16. Welke ondersteuning zien jullie vanuit de gemeente?
17. Welke ervaringen hebben jullie met de gemeente?
Open laten antwoorden en doorvragen op:
- *Samenwerking*
 - *(Juiste keuzes voor) beleid, projecten*
 - *Goede initiatieven*
 - *Zaken die wellicht wegbezuinigd zijn (ook: is er bv wel genoeg personeel/begeleiding ?)*
 - *Consistentie in de ondersteuning en financiering vanuit gemeente*
18. Welke rol kan de gemeente spelen?

Toekomst

19. Hoe zien de begeleiders de toekomst voor zwerfjongeren in Maastricht
Positiever dan de laatste jaren of negatiever (& waarom)?

Tot slot

Deze vraag leg ik graag aan ieder van jullie voor:

20. Wat is voor jou het meest positieve in de aanpak/ondersteuning van zwerfjongeren?

Bankhoppers Maastricht

najaar '17



Gemeente Maastricht

Datum	5 februari 2018
Opdrachtgever	Gemeente Maastricht Team Welzijn, Zorg, Gezondheid en Zelfsturing Joan Beemer T 043 350 5426 Email: joan.beemer@maastricht.nl
Opdrachtnemer	Gemeente Maastricht Team Onderzoek en Statistiek Olga van Belle T 043 350 5675 E-mail: olga.van.belle@maastricht.nl Marion Matthijssen T: 06 - 226 46 988 E: info@marionmatthijssen.nl

o Samenvatting

In het onderzoek zijn de volgende vier onderzoeksvragen beantwoord:

1. Hoeveel thuisloze jongeren / bankhoppers zijn er in en rondom Maastricht. Het gaat daarbij om twee subgroepen:
 - a. jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis (bij ouders/opvoeders) wonen, maar voor langere tijd bij familie, vrienden, kennissen of zelfs vreemden verblijven (thuisloze jongeren of 'bankhoppers');
 - b. alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers)¹ en degenen die in 2017 zonder verblijfstitel 18 jaar zijn geworden.
2. Welke specifieke problematiek onder de thuisloze jongeren/jong volwassenen worden genoemd onder 1 A en B.
3. Inzicht in de door deze thuisloze jongeren/jong volwassenen (genoemd onder 1 A en B) gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden.
4. Inzicht in effectieve interventies voor thuisloze jongeren/jong volwassenen genoemd onder 1 A en B.

Over de aantallen is geen eenduidig aantal te geven, schattingen lopen uiteen van 50 tot meer dan 150. Op basis van wat professionals aangeven, mag er in ieder geval van worden uitgegaan dat het aantal thuisloze jongeren tussen de 16-23 jaar ruim meer dan 50 jongeren bedraagt, zeker gezien het feit dat een aantal groepen niet in beeld komen. Het aantal AMV'ers (asielzoekers onder de 18 jaar) was in november jl. 87. Hoeveel ongedocumenteerde jongeren (18+) er in Maastricht verblijven is onbekend, maar geschat wordt dat het er enkele tientallen zijn.

Specifieke problemen waar jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) tegenaan lopen zijn er op het gebied van geestelijke gezondheid, verslaving, huisvesting, dagbesteding, sociaal netwerk en financiën. Alles bij elkaar genomen kan er worden gesproken van duidelijke multiproblematiek. De alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers) hebben met name problemen op het gebied van financiën, dagbesteding en geestelijke gezondheid.

Gewenste interventies voor de eerste groep zijn onder meer betere informatievoorziening op verschillende niveaus en in verschillende stadia, een centraal aanspreekpunt in de uitvoering, meer mogelijkheden wat betreft huisvesting, outreachende hulpverleners en een passende (crisis)opvang. Voor de AMV'ers zijn gewenste interventies het verkrijgen van een verblijfsvergunning en hulp bij het vinden van een zinvolle dagbesteding.

Effectieve interventies voor de jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) zijn onder meer hulp van ervaringsdeskundigen en persoonlijke coaches/begeleiders.

Effectieve interventies voor de AMV'ers komen vanuit het Vlotteam (onderdeel Leger des Heils) dat helpt bij de basisbehoeften, huisvesting en dagbesteding en eventueel juridische ondersteuning bij de procedures.

De aanbevelingen die op basis van het onderzoek gedaan kunnen worden zijn in lijn met de behoeften. Aanbevelingen richten zich onder meer op preventie, huisvesting, hulpverleningsaanbod

en het creëren van een centraal aanspreekpunt in de uitvoering. Specifiek voor de AMV'ers zijn er aanbevelingen omtrent de dagbesteding en de overgang van minder- en meerderjarig wat betreft opvang en ondersteuning.

Inhoudsopgave

0	Samenvatting.....	8
1	Inleiding.....	9
	1.1 Achtergrondinformatie	9
	1.2 Onderzoeksvragen	9
	1.3 Leeswijzer	10
2	Werkwijze	11
	2.1 Deskresearch en gesprekken.....	11
	2.2 Deskresearch	11
	2.3 Gesprekken	12
3	Resultaten.....	14
	3.1 Aantallen en kenmerken zwerfjongeren.....	14
	3.1.1 Algemeen	14
	3.1.2 Credo huis – Stichting Credo Ministeries	14
	Cijfers	14
	3.1.3 Kamers met kansen – Jongeren Foyer Maris Stella	15
	Cijfers	15
	3.1.4 Pension Jekerzicht van Koraal Groep / Gastenhof.....	17
	Cijfers	17
	Kenmerken jongeren	18
	3.2 Gesprekken	19
	3.2.1 De verschillende instellingen	19
	3.2.2 Situatie van de jongeren	20
	3.2.3 Zorg en ondersteuning voor jongeren.....	31
	3.2.4 Toekomst jongeren	37
	3.2.5 Twee ouders aan het woord	38
4	Conclusies en aanbevelingen.....	40
	4.1 Aantallen en kenmerken zwerfjongeren in Maastricht	40
	4.2 Problematiek leefgebieden en ondersteuningsbehoeften van zwerfjongeren in Maastricht	41
	4.3 Aanbevelingen	45
5	Bijlagen	51
	5.1 Lijst met geïnterviewden	51
	5.2 Gesprekshandleiding	53
	Jongeren	53

	Voorstellen	53
	Situatie van de jongere	54
	Vragen en wensen voor zorg en ondersteuning	54
	Laatste vraag	55
	Ouders	56
	Voorstellen	56
	Situatie van de jongere	56
	Ondersteuning/zorg/hulp	57
	Rol ouders	57
	Focusgroep	58
	Voorstellen	58
	Situatie van de jongere	58
	Kernproblematiek jongeren	58
	Begeleiding jongeren: zorg/ondersteuning/hulpverlening	59
	Rol gemeente	59
	Toekomst	59
	Tot slot	59
o	Samenvatting	64
	Inhoudsopgave	66
1	Inleiding	70
	1.2 Onderzoeksvragen	70
	1.3 Leeswijzer	70
2	Werkwijze	72
3	Situering	73
	3.1 Inleiding	73
	3.2 Definities	73
	3.3 De Maastrichtse situatie	74
4	Omvangschatting bankhoppers	76
	4.1 Inleiding	76
	4.2 Voortijdige schoolverlaters	76
	Aantal onderwijsdeelnemers 12-23 jaar	76
	Aantal vsv-ers 12-23 jaar	76
	Percentage vsv-ers	76
	4.3 Omvangschatting thuisloze jongeren	76
	4.4 Omvangschatting aantal AMV's en jongeren zonder verblijfstitel	78

5	Resultaten uit interviews	80
5.1	Inleiding.....	80
5.2	Doelgroep onderzoek	80
5.3	Voorgeschiedenis	80
5.4	Situatie van de jongeren	82
5.4.1	Dagbesteding.....	82
5.4.2	Sociaal netwerk	83
5.4.3	Woonsituatie	85
5.4.4	Problemen	87
5.4.5	Gezondheid.....	88
5.5	Zorg en ondersteuning.....	92
5.6	Toekomst	93
5.7	Aandachtspunten voor de gemeente.....	94
6	Conclusies	96
6.1	Inleiding.....	96
6.2	Beantwoording onderzoeksvragen.....	97
7	Aanbevelingen	101
7.1	Specifiek voor de thuisloze jongeren / bankhoppers	101
7.2	Specifiek voor de ongedocumenteerde jongeren	102
	Literatuur.....	104
	Bijlage 1. Medewerking personen.....	105
1.	Jongeren die hebben meegewerkt aan het onderzoek	105
	Geslacht en herkomst	105
	Leeftijd	105
	Belangrijkste kenmerken van leefsituatie	105
16.	Professionals die hebben meegewerkt aan het onderzoek	106
	Naam	106
	Organisatie.....	106
	Bijlage 2. Medewerking instellingen	107
	Instelling	107
	Soort hulp	107
	Aantal jongeren	107
	Bijlage 3. Gesprekshandleiding	108
	Ouders	111

Voorstellen	111
Situatie van de jongere	111
Ondersteuning/zorg/hulp.....	112
Rol ouders	112
Focusgroep	113
Voorstellen	113
Situatie van de jongere	113
Kernproblematiek jongeren	113
Begeleiding jongeren: zorg/ondersteuning/hulpverlening	114
Rol gemeente	114
Toekomst.....	114
Tot slot	114

1 Inleiding

In het voorjaar van 2017 is onderzoek gedaan naar zwerfjongeren in en rondom Maastricht. Naar aanleiding van dat onderzoek is er de wens om ook de jongeren in kaart te brengen die nog niet dakloos zijn, maar wel zwervend zijn. Deze zogenaamde ‘bankhoppers’ zijn thuisloze jongeren tot 23 jaar in Maastricht zonder vast verblijf – die bij familie, vrienden of zelfs bij vreemden slapen - en die kampen met meervoudige problemen. Veel van deze jongeren hebben een achtergrond in de jeugdzorg.

Ten behoeve van het onderzoek wordt de definitie als volgt toegespitst:

“Jongeren in Maastricht van 16 tot 23 jaar die op meer dan één leefgebied van de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM)⁹ een probleem hebben en die structureel niet thuis wonen (bij hun ouders of opvoeders) of niet zelfstandig wonen.”

Om te weten hoe deze jongeren het beste geholpen kunnen worden en voorkomen kan worden dat zij uiteindelijk aankloppen bij de daklozenopvang, is in de eerste plaats een inventarisatie nodig van deze groep. Zowel de omvang van deze groep, als (een aantal) specifieke kenmerken dient in kaart gebracht te worden, alsmede de behoeften van en interventiemogelijkheden bij deze groep.

1.2 Onderzoeksvragen

De gemeente Maastricht wil graag inzicht in het aantal ‘bankhoppers’ en inzicht krijgen in hun specifieke problematiek, de door hen gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden en de effectieve interventies. Het gaat dus om het achterhalen van vier zaken:

1. Inzicht in het aantal thuisloze jongeren / bankhoppers. Het gaat daarbij om twee subgroepen:
 - a. jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis (bij ouders/opvoeders) wonen, maar voor langere tijd bij familie, vrienden, kennissen of zelfs vreemden verblijven (thuisloze jongeren of ‘bankhoppers’);
 - b. alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers)¹ en degenen die in 2017 zonder verblijfstitel 18 jaar zijn geworden.
2. Inzicht in de specifieke problematiek onder de thuisloze jongeren/jong volwassenen genoemd onder 1 A en B.
3. Inzicht in de door deze thuisloze jongeren/jong volwassenen (genoemd onder 1 A en B) gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden.
4. Inzicht in effectieve interventies voor thuisloze jongeren/jong volwassenen genoemd onder 1 A en B.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt kort de werkwijze toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt de context van het onderzoek geschetst en wordt nader ingegaan op de definiëring. Hoofdstuk 4 bevat een schatting van het aantal bankhoppers en in hoofdstuk 5 worden de resultaten uit de interviews besproken. Tot slot bestaat hoofdstuk 6 de conclusie waar de onderzoeksvragen beantwoord worden en worden in

⁹ Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) is hét instrument waarmee behandelaars, beleidsmakers en onderzoekers in de gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening en gerelateerde werkvelden, de mate van zelfredzaamheid van hun cliënten eenvoudig en volledig kunnen beoordelen. <https://www.movisie.nl/tools/zelfredzaamheid-matrix-zrm>.

hoofdstuk 7 de aanbevelingen besproken die voortkomen uit het kwalitatieve onderzoek en de conclusies. De bijlagen bevatten overzichten met geïnterviewde personen en instellingen, en de gebruikte gesprekshandleiding.

2 Werkwijze

In de periode tussen september en december 2017 is door onderzoekster Marion Matthijssen - in opdracht van de gemeente Maastricht- gesproken met vijftien jongeren in de leeftijd van 17-36 jaar vanuit verschillende instellingen en/of nachtopvang en acht professionals/hulpverleners. Daarnaast is er nog met een aantal personen uit diverse richtingen (gemeente, opvangplekken e.d.) telefonisch contact geweest.

In de gesprekken zijn de jongeren bevraagd over onder meer hun problematiek, ondersteuningsbehoeften en de effectiviteit van interventies. Het doel is om inzicht te krijgen in de specifieke problematiek, de door hen gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden en de effectieve interventies. In de bijlagen zijn overzichten opgenomen van alle geïnterviewde personen en betrokken instanties. Ter voorbereiding op de gesprekken is een gesprekshandleiding opgesteld. Zie de bijlagen. De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van deze gesprekshandleiding. De interviews zijn naderhand door Marion Matthijssen uitgewerkt en ter verificatie teruggekoppeld aan de geïnterviewden. Alle gespreksverslagen vormen de basis voor de resultaatbeschrijving in het volgende hoofdstuk.

Vanaf hoofdstuk drie volgt een integrale weergave van de door M. Matthijssen opgestelde rapportage ter beantwoording van de onderzoeksvragen. Dit rapport is ten behoeve van de leesbaarheid door team Onderzoek & Statistiek geredigeerd, er zijn hierbij geen inhoudelijke wijzigingen aangebracht.

3 Situering

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de context van het onderzoek geschetst. Het is van belang om te kijken waar het precies over gaat wanneer gesproken wordt over bankhoppers. Wat is er bekend vanuit andere onderzoeken en hoe kunnen we de doelgroep beschrijven specifiek in Maastricht?

Voordat met het echte veldwerk is gestart (het interviewen van bankhoppers) hebben allereerst verkennende gesprekken plaatsgevonden met een aantal professionals in Maastricht die meer zicht hebben op de doelgroep bankhoppers. De medewerking van deze professionals was nodig bij het traceren van de jongeren. In bijlage 1 staat een overzicht van de professionals waarmee verkennende gesprekken hebben plaatsgevonden. Dat heeft geleid tot meer zicht op de doelgroep bankhoppers in Maastricht, welke in veel opzichten een onherkenbare en lastig te bereiken doelgroep is.

3.2 Definities

In de literatuur is een aantal termen in omloop wanneer het gaat om jongeren zonder vaste woon- en verblijfplaats, zoals daklozen, thuislozen, zwerfjongeren en/of bankhoppers. Wanneer het gaat om *daklozen*, dan gaat het om jongeren die letterlijk geen dak boven hun hoofd hebben, de zogenaamde feitelijke daklozen. Onder *zwerfjongeren* wordt verstaan ‘*feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen*’ (Rouvoet, 2010). Daaronder vallen de feitelijk dakloze jongeren, de residentieel dakloze jongeren in specifieke voorzieningen voor zwerfjongeren of in volwassenen voorzieningen (MO). De meeste zwerfjongeren zijn thuisloos en niet dakloos. Ze slapen niet letterlijk op straat, maar zwerven heen en weer tussen logeeradressen en slaapplekken bij instanties. De Telling Zwerfjongeren (Brummelhuis & Drouven, 2011) geeft het meest recente aantal in Nederland: 9.000 op jaarbasis. De meest actuele schatting van het aantal zwerfjongeren van het CBS (2016) ligt iets hoger, namelijk 12.400. Zij hanteren echter een wat ruimere leeftijdsgrens:, namelijk jongeren van 18-30 jaar.

Naast de groep zwerfjongeren is er een bredere groep *thuisloze* jongeren. Dit zijn jongeren zonder eigen adres die wel onder een dak slapen – bij vrienden of familieleden of in de (crisis)opvang. Deze jongeren worden ook wel *bankhoppers* genoemd. Bankhoppers zijn eigenlijk zwerfjongeren en die slapen niet altijd op straat of verblijven niet altijd in de opvang. Vaak begint het met wisselende slaapplekken, bij familie, vrienden of zelfs bij vreemden. Het aantal thuisloze jongeren in Nederland is overigens niet bekend. Dat komt omdat deze jongeren op allerlei verschillende locaties kunnen verblijven en daardoor moeilijk te traceren zijn. Alles bij elkaar genomen kan het als volgt worden weergegeven:

Dakloze jongeren		<ul style="list-style-type: none"> ○ Verblijven op straat
Zwerfjongeren		<ul style="list-style-type: none"> ○ Verblijven op straat ○ Verblijven in een instelling ○ Verblijven in de (crisis)opvang
Thuisloze jongeren Bankhoppers		<ul style="list-style-type: none"> ○ Verblijven in de (crisis)opvang ○ Verblijven bij vrienden, kennissen, familie, vreemden

In Maastricht wordt voor de doelgroep ‘bankhoppers’ de volgende definitie gehanteerd:

‘Bankhoppers’ zijn thuisloze jongeren tot 23 jaar in Maastricht zonder vast verblijf – die bij familie, vrienden of zelfs bij vreemden slapen - en die kampen met meervoudige problemen.’

Ten behoeve van dit onderzoek wordt de definitie als volgt toegespitst:

‘Jongeren/jong volwassenen in Maastricht van 16 tot 23 jaar die op meer dan één leefgebied van de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) een probleem hebben en die structureel niet thuis wonen (bij hun ouders of opvoeders) of niet zelfstandig wonen.’

3.3 De Maastrichtse situatie

De bankhoppers/thuisloze jongeren blijken zoals gezegd lastig te vinden. In oriënterende gesprekken is aan professionals gevraagd waar Maastrichtse bankhoppers zich kunnen bevinden. Hieruit is duidelijk naar voren gekomen dat de groep bankhoppers bestaat uit hele verschillende subgroepen. Dit is geen uitputtende lijst, maar het geeft wel aan dat er een grote diversiteit aan bankhoppers is. In dit onderzoek is een aantal groepen in beeld gekomen, welke hieronder zijn weergegeven. Na deze opsomming volgt een korte toelichting op twee specifieke groepen, te weten de illegale jongeren en krakers.

1. Jongeren die op de wachtlijst bij een instelling staan en in beeld zijn van deze instellingen. Zij slapen vaak op verschillende plaatsen voorafgaand aan residentieel wonen;
2. Jongeren die op de bank/in een bed slapen bij vrienden, kennissen of familie en geen eigen plek hebben;
3. Jongeren die bij het Leger des Heils belanden in de volwassenen opvang omdat ze verder nergens terecht kunnen. Het is onduidelijk om hoeveel jongeren het hier gaat: sommigen slapen er één nacht, anderen verblijven er voor langere tijd;
4. Illegale jongeren;
5. Jongeren die zich in kraakpanden bevinden: dat betekent niet dat alle jongeren in kraakpanden bankhoppers zijn, voor veel van deze jongeren is het een bewuste keuze;
6. Dakloze jongeren die op de bank slapen bij ex-dakloze jongeren.

Daarnaast zijn er door professionals ook nog andere (redelijk ongrijpbare) groepen jongeren genoemd:

7. Meisjes die in de prostitutie zijn beland/gegaan: die 'hoppen' van club naar club. Of meisjes die onderdak hebben bij drugsrunners die uit Rotterdam en omgeving komen. Dit is een ongrijpbare groep;
8. Marokkaanse jongeren die elkaar opvangen als ze thuisloos zijn. Deze jongeren huren vaak net over de grens een woning en zijn redelijk buiten beeld;
9. Drugsverslaafden: sommige jongeren bewegen zich ook in het drugsmilieu;
10. Zorgmijders: deze jongeren zijn niet echt in beeld;
11. Criminele jongeren: een deel is in beeld van justitie of in afwachting van een geschikte behandelplek, een ander deel is echter niet in beeld.

Illegale jongeren

Illegale jongeren zitten in een hele andere situatie dan andere thuisloze jongeren. Zij hebben een verleden van een onveilige situatie in hun thuisland waarvoor ze gevlucht zijn, traumatische ervaringen, een opvanggeschiedenis en weinig mogelijkheden (onder andere qua werk, scholing) omdat ze geen verblijfsstatus hebben. Vaak hebben ze na de opvangperiode wanneer ze 18 jaar worden en geen verblijfsstatus hebben een thuisloze periode (gekend). Ze verblijven illegaal in Nederland en hebben grote onzekerheid over de toekomst. Uit onderzoek (Staring, 2010) blijkt dat de groep voormalig AMV's zonder verblijfsstatus kiest voor een van de twee overlevingsstrategieën: terugtrekken of ondernemen. De jongeren die zich terugtrekken hebben minimale sociale contacten, ondernemen weinig activiteiten buiten de deur en laten zich leiden door angst (niet zelfredzamen). Op de omvang van deze doelgroep wordt dieper ingegaan in paragraaf 4.4 **Omvangschatting aantal AMV's en jongeren zonder verblijfstitel**

In dit onderzoek zijn er twee van dergelijke jongeren geïnterviewd. De groep ondernemende jongeren heeft een groot en divers netwerk, ontplooit veel activiteiten buiten de deur en laat zich niet tegenhouden door angst voor aanhouding of uitzetting (zelfredzamen). Eén van de jongens in dit onderzoek behoort eigenlijk meer tot deze groep omdat hij zich dankzij zijn vriendin en instelling goed kan redden en bijna een normaal leven lijkt te hebben.

Krakers

De inschatting is dat er in Maastricht zo'n 25 á 50 jongeren verspreid over drie kraakpanden wonen. Deze inschatting is lastig te maken omdat groepen soms weer afsplitsen en hervormen. Deze kraakpanden kennen allemaal hun eigen type bewoner. Bijvoorbeeld Landbouwbelang is een gekraakt terrein dat meer gezien kan worden als culturele en creatieve broedplaats met krakers. In en om het kraakpand bij het tuincentrum daarentegen wonen vooral jongeren en staan twee gepassioneerde krakers aan het hoofd.

Uit de interviews blijkt duidelijk dat er een verschil is tussen het officiële aantal bewoners en het werkelijke aantal. Het kraakpand bij het tuincentrum kent bijvoorbeeld zes officiële bewoners en ongeveer vier bewoners die daar regelmatig 'op de bank slapen'. Voor sommige krakers zal het zeker niet voelen alsof ze thuisloos zijn: het is 'a way of life'. Anderen wonen juist in een kraakpand omdat ze anders dakloos zijn. Maar de scheidingslijn tussen de thuisloze kraker en de bewuste kraker lijkt dun. De krakers die aan dit onderzoek hebben meegedaan zitten niet echt in een comfortabele positie (al klagen ze daar zelf niet over). Eén van hen woont met een aantal honden in een oude caravan. Deze caravan staat onder een zeil dat daarover heen gespannen is omdat de caravan lek is. De andere kraker woont in een koepeltent in de kas (van het voormalig tuincentrum). Ze wonen dus wel ergens, maar de een ervaart dit als thuis en de ander niet.

4 Omvangschatting bankhoppers

4.1 Inleiding

De gemeente Maastricht wil graag inzicht in het aantal thuisloze jongeren/bankhoppers: jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis wonen, maar voor langere tijd elders verblijven. Daarnaast wil de gemeente Maastricht inzicht in het aantal alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) en degenen zonder verblijfstitel die in 2017 18 jaar zijn geworden.

Het idee was om cijfers op te vragen bij het Jongerenloket van de gemeente Maastricht. Het zou dan gaan om het aantal aanmeldingen en persoonskenmerken van degenen die zich melden/worden aangemeld als voortijdige schoolverlater (VSV) bij het Jongerenloket in Maastricht en die daadwerkelijk zijn uitgeschreven van school. Via de administratie bij het Jongerenloket kon dan worden nagegaan wie van hen nog thuis woont, zelfstandig woont of (tijdelijk) elders verblijft. De thuisloze jongeren zijn dan de groep jongeren die (tijdelijk) elders verblijft (dus niet thuis/ zelfstandig woont). Om een aantal redenen blijkt het niet mogelijk om op deze wijze het aantal thuisloze jongeren te inventariseren, waaronder de volgende:

- Het Jongerenloket registreert niet of iemand niet meer thuis/zelfstandig woont. Om erachter te komen of iemand dus thuisloos is, zouden alle dossiers nagegaan moeten worden. Dat is lastig aangezien het om ongeveer 300 á 400 dossiers gaat. Bovendien komt de privacy van de jongeren dan in het geding;
- Er zijn ook thuisloze jongeren die gewoon op school zitten en niet op deze wijze bekend zijn bij het Jongerenloket.

4.2 Voortijdige schoolverlaters

Gekeken naar het aantal vsv-ers in Maastricht, dan blijkt dit aantal binnen de gemeente aanzienlijk hoger te liggen dan in andere G32-gemeenten (www.onderwijsincijfers.nl, 2017). Het gaat hier om aantallen vsv'ers: jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo-diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal voortijdige schoolverlater als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan. In Maastricht is het percentage 3,04% en landelijk 1,7%. In onderstaande tabel staan de cijfers weergegeven:

Tabel 1 Aantal voortijdige schoolverlater in Maastricht vergeleken met de regio en landelijk (%)

	Aantal onderwijsdeelnemers 12-23 jaar	Aantal vsv-ers 12-23 jaar	Percentage vsv-ers
Maastricht	6.122	186	3,04%
Gewest Zuid-Limburg	38.032	816	2,15%
Landelijk	1.349.882	22.948	1,7%

4.3 Omvangschatting thuisloze jongeren

Uit landelijke onderzoeken blijkt dat er geen aantallen gegeven kunnen worden wanneer het gaat om het aantal thuisloze jongeren. Dat komt omdat deze jongeren veelal geen gebruik maken van een

opvangvoorziening en omdat het een zeer gemêleerde groep is die moeilijk te traceren is (zie ook paragraaf 2.3). In dit onderzoek is er daarom voor gekozen om professionals de vraag te stellen hoeveel jongeren zij denken dat er in een thuisloze situatie zitten. Daaruit is het volgende beeld naar voren gekomen.

Vanuit Centrale Voordeur maatschappelijke opvang

Wanneer gekeken wordt naar het aantal jongeren dat in beeld komt bij het ‘voordeuroverleg’¹⁰, dan is bekend dat bij begeleid wonen/maatschappelijke opvang zo’n 170 jongeren op jaarbasis instromen. De inschatting is dat daarvan 30% tussen 18-23 jaar is. Het zou dan gaan om ongeveer 50 jongeren.

Vanuit jongerenwerk (Stichting Trajekt¹¹)

Jongerenwerk (Stichting Trajekt) heeft in totaal 28 jongeren, waarvan 23 jongeren in Maastricht, in beeld.

Eijsden, Margraten ,Gulpen &Vaals (Heuvelland zonder Valkenburg)	<ul style="list-style-type: none"> • 5 jongens van rond de 20 jaar
Maastricht	<ul style="list-style-type: none"> • 13 jongens van rond de 20 jaar • 1 jongen van 25 jaar • 5 meisjes onder de 18 jaar (waarvan 1 van 14 jaar) • 4 meisjes van rond de 20 jaar

Vanuit oud-straathoekwerker

Ook is gesproken met een voormalig straathoekwerker. Deze heeft aardig zicht op deze doelgroep en heeft een breed netwerk. Om schattingen te kunnen geven heeft hij ook gesproken met ervaringsdeskundigen. Uit zijn inschatting komt het volgende beeld naar voren:

- Aantal krakers t/m 23 jaar: tussen de 10 á 20 jongeren.
- Thuisloze Marokkaanse jongens: meer dan 10.
- Thuisloze Marokkaanse meiden: meer dan 20, maar zeer moeilijk in te schatten omdat velen een dubbelleven leiden.
- Thuisloze meisjes die in de prostitutie zijn beland: een heel kleine groep binnen de groep van thuisloze meiden.

¹⁰ De Centrale Voordeur is een samenwerking van Xonar, Koraalgroep, LEVANTOgroep en het Leger des Heils in Maastricht, met GGD, Veiligheidshuis en de gemeente Maastricht. Per 1 november 2014 zijn ze in samenwerking met de GGD en het Veiligheidshuis gestart met de Centrale Voordeur Maatschappelijke Opvang. Deze centrale voordeur zorgt voor aanmelding, indicatiestelling, zorgtoewijzing, zorgbemiddeling, wachtlijstbeheer, overdracht en crisiszorg, is laagdrempelig en te bereiken via alle opvanglocaties van de genoemde organisaties.

¹¹ Stichting Trajekt is de welzijnsorganisatie voor Maastricht en het Heuvelland. Ze streven naar een volwaardig leven voor de inwoners van de regio en werken samen met en dichtbij de mensen (jong en oud). Bij Stichting Trajekt werken professionals en zo’n 900 vrijwilligers. Eén van de onderdelen is jongerenwerk.

De thuisloze jongeren van Marokkaanse afkomst zijn heel kwetsbaar: met name deze doelgroep staat met één been in onze maatschappij en met één been in de ándere wereld (een illegaal, zwart circuit). De oud-straathoekwerker heeft geprobeerd om een of meerdere van deze jongeren bereid te vinden om deel te nemen aan het onderzoek, maar er bleek vanuit de jongeren nog onvoldoende vertrouwen om deel te willen nemen.

Vanuit Stichting Feel Good Connected / o800 HOME

Stichting Feel Good Connected/0800 HOME komt met de jongeren in aanraking die helemaal vastlopen en daadwerkelijk dakloos en/of thuisloos zijn. Zij houden zelf al zeven jaar aantallen bij van het aantal jongeren dat zij in beeld hebben. Wanneer het gaat om bankhoppers dan komt uit hun registratie het volgende beeld naar voren:

- Gemiddeld worden per jaar tussen de 100 á 150 jongeren dak/thuisloos;
- Ongeveer drie groepen jongeren wonen uit nood in kraakpanden. Het gaat om ongeveer 25 á 50 jongeren. Dit aantal is moeilijk in te schatten omdat deze groepen vaak splitsen, hervormen en weer andere thuisloze jongeren opnemen die daar (tijdelijk) kunnen verblijven;
- Er is een redelijk grote groep meisjes die onderdak krijgt bij drugsrunners en volledig afhankelijk van hen leven. Het gaat om een onzichtbare groep die volgens Feel Good Connected uit meer dan 50 meisjes zou bestaan.
- Er is een groep dakloze jongeren die door ex-dakloze jongeren wordt opgevangen. Het zou dan gaan om minimaal 15 jongeren per jaar die bij één persoon verblijven.
- Er zijn ook jongeren uit de randgemeenten van Maastricht die de weg niet weten naar hulp en zorg, dat zijn ongeveer 35 á 50 jongeren per jaar.

Het is volgens één van de medewerkster een groep met meervoudige problematiek, zoals alcohol- en drugsgebruik, ongewenste zwangerschappen, suïcidale gedachten, depressieve klachten, schulden, geen inkomen, geen sociaal netwerk en weinig tot geen contact met familie.

Vanuit een van de jongeren

Eén van de jongeren geeft aan zelf al minimaal 50 jongeren te kennen die in de afgelopen vijf jaar in een soortgelijke situatie hebben gezeten als hijzelf. Hij vertelt dat als jongeren in een thuisloze situatie terecht komen, dat ze dan vaak weer worden meegenomen naar 'een vriend van een vriend' en dat ze zo bij wisselende groepen terecht komen. Volgens hem nemen de kraakpanden sowieso altijd mensen op. Van de jongeren die hij zelf uit deze situatie kent, zijn sommigen op de rit gekomen, sommigen zijn opgenomen en sommigen blijven kraken.

4.4 Omvangschatting aantal AMV's en jongeren zonder verblijfstitel

In augustus 2017 heeft WIEP!Advies een rapport afgerond over ongedocumenteerde jongeren in Maastricht en omgeving in opdracht van het Leger des Heils. De gemeente, in de persoon van verantwoordelijk wethouder Jack Gerats, heeft hier om gevraagd om de discussie over noodzakelijke en wenselijke omvang en inhoud van deze ondersteuning en opvang zo feitelijk mogelijk te kunnen voeren. De informatie uit deze rapportage kan ook worden gebruikt voor dit onderzoek.

Schatting aantal AMV's

Alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMV's) zijn asielzoekers onder de 18 jaar die bij binnenkomst in Nederland niet worden begeleid door een ouder of een meerderjarige bloed- of aanverwant. Ze komen alleen, samen met andere kinderen en/of 'vreemde' volwassenen en vragen hier asiel aan. Voor AMV's bestaan speciale opvanglocaties:

- AMV's tot 15 jaar worden door de voogdijinstelling Nidos in een opvanggezin geplaatst, waar ze blijven tot hun 18^e.
- AMV's vanaf 15 jaar krijgen veilige opvang met begeleiding vanuit het COA. Zij vallen onder voogdij van Stichting Nidos.

In november 2017 is het aantal AMV's in Maastricht 87. Een aantal van deze AMV's gaat verhuizen naar een andere regio, aangezien de AMV locatie voor de niet statushouders gaat sluiten in Maastricht. In januari en februari 2018 zijn er ongeveer dertien AMV's die de 18 jaar zullen bereiken.

Schatting aantal ongedocumenteerde jongeren

Als een AMV'er 18 jaar wordt heeft deze geen recht meer op opvang in de speciale AMV-locatie. Veel AMV's stromen dan door naar een regulier AZC. Zij hebben een positieve beschikking gekregen op hun asielaanvraag of hun procedure is nog niet afgerond. Al jaren verdwijnen een aantal AMV's met onbekende bestemming uit de AMV-opvang. Dit zijn veelal jongeren waarvan het asielverzoek is afgewezen of jongeren die een afwijzing verwachten. Vanaf dat moment zijn het illegaal in ons land verblijvende jongeren. Het gaat hierbij veelal om mannen: zo'n 85-90% van de populatie. Ook in Maastricht zwerft een groep ongedocumenteerde jongeren rond. Uit het rapport van WIEP!Advies blijkt dat de omvang van die groep niet vast te stellen is. Wel wordt gesteld dat iedereen het erover eens is dat het om enkele tientallen gaat. Schattingen over de aanwas van de groep (AMV's die 18 gaan worden) zijn moeilijk te maken. Wel is bekend vanuit Nidos dat er in januari en februari 2018 ongeveer dertien AMV's de leeftijd van 18 jaar gaan bereiken. AMV's die besluiten te verdwijnen blijven niet allemaal in de regio Maastricht. Ook kunnen ongedocumenteerde jongeren uit andere regio's of landen naar Maastricht 'verhuizen'.

Wat wel bekend is, is dat er in augustus 2017 acht ongedocumenteerde jongeren in begeleiding zijn bij het Vlotteam¹². Verder werden er na de zomerperiode nog zo'n vijf á tien aanmeldingen verwacht. Deze jongeren zijn niet allemaal uitgeprocedeerd. Na herhaald verzoek wordt er soms alsnog een verblijfsstatus verleend (Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt). Drie van deze jongeren zijn geïnterviewd en meegenomen in deze rapportage. Zij zijn al meerdere keren afgewezen, maar blijven proberen een verblijfsstatus te krijgen.

¹² Het Vlotteam is een zelfstandige werkeenheid van het Leger des Heils. Het Vlotteam biedt onderdak en hulp aan (bijna) kansloze asielzoekers die uitgeprocedeerd en/of uitgestreden zijn. Ze proberen om met goede advocaten de misschien wel laatste procedure te starten. Als dat niet lukt kijken zij naar kansen op terugkeer.

5 Resultaten uit interviews

'Bankhoppers? Ik heb een eigen slaapplek bij mijn maat. Die jongen is zo goed voor mij!'

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de resultaten uit deze interviews. Sommige resultaten (voorgeschiedenis, dagbesteding, sociaal netwerk, wonen) zijn beschreven naar sub-doelgroepen, omdat de groepen op deze onderwerpen behoorlijk verschillen. Er is dan gerapporteerd naar de doelgroepen illegalen, krakers en de overige jongeren. Andere onderwerpen (problemen, gezondheid, zorg en ondersteuning, toekomstplannen en tips voor de gemeente) zijn wel gerapporteerd voor de totale groep. In alle gesprekken was er sprake van openhartigheid en gaandeweg het interview gingen veel respondenten steeds meer vertellen. De informatie uit de interviews geeft een goed beeld van de situatie waarin ze zich bevinden, de problematiek, voorgeschiedenis, ondersteuningsbehoeften en toekomstplannen.

5.2 Doelgroep onderzoek

Aan het begin van de veldwerkperiode bleek al snel uit gesprekken met professionals dat de doelgroep 'bankhoppers' een gemêleerde doelgroep is. Er is geprobeerd om zoveel mogelijk verschillende jongeren te betrekken bij het onderzoek om een zo breed mogelijk beeld te verkrijgen van de doelgroep. In bijlage 1 is een tabel opgenomen met de belangrijkste kenmerken van de doelgroep.

5.3 Voorgeschiedenis

Afghaanse jongens

De drie Afghaanse jongens zijn allemaal gevlucht uit Afghanistan toen ze vijftien jaar waren. Ze zijn alle drie in hun eentje gevlucht voor het regime van de Taliban. Uit de verhalen blijkt duidelijk dat deze vlucht lang heeft geduurd en dat ze tijdens de vlucht erg veel hebben meegemaakt. Ze hebben allemaal familie in Afghanistan achter gelaten. Van één man zijn de ouders vermoord toen hij twee jaar was. Hij heeft een tweelingbroer, maar daarvan weet hij niet waar hij is. De andere jongens hebben hun ouders en familie nog in Afghanistan. Het verzoek voor een verblijfsstatus is bij alle drie al meerdere keren afgewezen, soms zelfs al drie keer. Maar ze blijven het opnieuw proberen in de hoop dat ze een keer een status gaan krijgen. Ze geven alle drie aan dat het onmogelijk is om terug te gaan naar Afghanistan. Ze hebben als AMV's allemaal op meerdere plekken in Nederland in de opvang gezeten. Eén van hen noemt zelfs zeven verschillende gemeenten. Het COA stopt met begeleiden zodra deze jongeren 18 jaar worden, ook al loopt de procedure nog. Eén jongen vertelt dat hij zonder school en werk snel de verkeerde kant op ging: drinken, blowen. Toen hij illegaal werd heeft hij wel een school met vrijwillige leraren gevonden, maar daar leerde hij niets nieuws. Ook de andere twee jongens hebben een tijdje veel gebloed en gedronken omdat ze verder

"ik ben helemaal veranderd, ik ben niet meer wie ik was"

geen zinvolle dagbesteding hadden. Eén van hen heeft ook nog twee maanden in de gevangenis gezeten in Rotterdam vanwege zwartrijden.

Krakers

De twee krakers hebben allebei een heel eigen verhaal. Het meisje van 22 jaar heeft zelf voor deze leefstijl gekozen. Ze wil nooit in een normaal huis wonen omdat het te duur is. Zij wil graag van weinig geld en met weinig comfort leven. Wel wil ze graag een overeenkomst met de eigenaar zodat het kraken gedoogd wordt. In België heeft ze alleen een vooropleiding afgemaakt. De man van 36 jaar is gaan kraken omdat hij anders dakloos was. Hij is al verschillende keren dakloos geweest, voor het eerst op zijn 21^e jaar. Vanaf die periode tot nu (vijftien jaar verder) heeft hij afwisselend gekraakt, bij het Leger des Heils geslapen en af en toe voor een korte periode kamers/flatjes gehuurd.

Overige jongeren

De andere tien jongeren (zes jongens en vier meisjes) hebben allemaal problemen thuis gehad waardoor het mis is gegaan en ze allemaal thuisloos zijn of net zijn geweest.

Een jongen is op zijn 21^e op straat beland met zijn zus door hun vader die weinig geld had en van een uitkering moest rondkomen. Vanaf dat moment moest hij het zelf maar uitzoeken. Hij is samen met zijn oudere zus in een flatje gaan wonen waar het financieel snel misliep en ze schulden opbouwden.

Een meisje is op haar 18^e bij haar moeder weg gegaan waar ze een slechte band mee heeft. Haar moeder benoemde haar vaak als ‘ongewenst kind’ en het meisje heeft vanaf haar 8^e jaar voor haar moeder gezorgd vanwege een hersenbloeding bij de moeder. Ook dronk haar moeder veel, waardoor ze ook een aantal jaar bij haar oma opgroeide.

‘Daar gingen we weer hoor, tegen de leuning, tegen de kast, tegen de bank...’

Bij drie jongens en een meisje is er sprake geweest van huiselijk geweld. Een jongen is veel mishandeld door zijn stiefvader, wat op zijn twaalfde begon. Dat is een keer geëscaleerd in een steekpartij waarbij de jongen gewond raakte. Zijn moeder hielp hem niet. Voor deze jongen was het op zijn 18^e jaar de reden om weg te lopen. De andere jongen is toen hij 16 jaar was de deur uitgezet door zijn moeder die hem mishandelde. Een andere jongen is door zowel zijn stiefmoeder als vader zowel fysiek als mentaal mishandeld. Op zijn 16^e is hij van huis weggelopen en veel drugs gaan gebruiken. Op zijn 17^e heeft hij bij Levanto in Geleen gewoond. Een meisje vertelt een strenge, agressieve vader te hebben die zich moeilijk kan inleven in zijn dochter. Hij geeft haar ‘tikken’, wat wel steeds een reden was om weg te lopen. Ze werd ook regelmatig uit huis geplaatst op verzoek van haar vader. Haar moeder was juist overbezorgd voor haar. Deze vier jongeren geven allemaal aan zelf ook agressief te zijn. Twee van hen kampen bovendien ook met zware verslavingsproblematiek. Een jongen geeft aan dat het contact met zijn ouders steeds minder werd vanwege negatieve feedback van zijn ouders. Op zijn 14^e is hij daarom voor het eerst van huis weggelopen en later moest hij nog een periode bij zijn oma wonen. Vanaf zijn 18^e komt hij bijna niet meer thuis en gaat hij niet meer naar school. Zijn vader heeft hem er toen ‘uitgetrapt’ en vanaf dat moment is hij zo’n drie jaar bij mensen op de bank gaan slapen en heeft hij in kraakpanden en bij Jekerzicht gewoond.

Een 18-jarig meisje vertelt dat ze van haar moeder niet meer naar school mocht op haar 16^e jaar omdat ze volledig voor haar broertje en zusje moest zorgen, wat ze overigens al jaren deed. Het

‘wat ze allemaal naar binnen hebben geduwd qua pillen en poeders weet ik echt niet’

meisje wilde niet stoppen met haar opleiding en haar moeder heeft haar toen naar een kennis in Heerlen gestuurd. Dat gaat niet goed en na twee weken belandde ze op straat. Daar is ze vervolgens meegenomen door een jongen die haar tegen haar wil drie maanden vasthield. Ze moest gedwongen drugs gebruiken en ze weet zeker dat er veel mannen aan haar zijn gekomen, maar ook geeft ze aan daar niet zoveel meer van te weten. Omdat ze zwanger raakte is ze eruit gezet. Het meisje geeft aan dat dit ook nog zo'n vijf andere meisjes is overkomen en dat ze allemaal weg moesten zodra ze zwanger raakten. Na die periode heeft ze haar moeder gevraagd om haar op te halen, maar die wil dat niet omdat ze nog steeds boos is.

De 21-jarige jongen die in een studio van het Leger des Heils woont geeft zelf aan dat hij een probleemjongere is: hij heeft ADHD en ODD (een agressiestoornis). Hij is geboren uit een tienermoeder en zijn vader heeft 'losse handjes'. Zijn moeder is weggegaan bij zijn vader en draait een tijdje joints om aan geld te komen. Uiteindelijk ging het thuis echt mis en besloot hij zelf kamertraining bij het RIBW te gaan doen om te laten zien dat hij zelfstandig kon wonen. Maar ook daar ging het mis en raakte hij betrokken bij helingpraktijken, waarop het RIBW hem eruit zette. Vervolgens heeft hij bij zijn vader, bij Jekerzicht, op straat, bij het Leger des Heils en weer bij Jekerzicht gewoond. Momenteel woont hij in een studio van het Leger des Heils.

Het 21-jarig meisje dat bij MOVEOO verblijft is dakloos geraakt doordat ze (volgens haar onterecht) uit haar kamer van het RIBW is gezet. Haar ouders zijn Pools en spreken geen Nederlands. Van kleins af aan heeft ze alles vertaald en alles geregeld (werk, administratie ed.) voor haar ouders. Toen het meisje op haar 14^e een ongeluk kreeg waardoor ze twee maanden in het ziekenhuis lag, draaiden de rollen om en moesten haar ouders voor haar zorgen. Vanaf dat moment is het volledig mis gegaan en is het gezin op straat beland. Haar vader is ondertussen overleden en haar moeder woont in Duitsland. Nu is ze 21 jaar en al 21 keer van huis gewisseld in haar leven.

5.4 Situatie van de jongeren

5.4.1 Dagbesteding

Afghaanse jongens

Voor de drie Afghaanse jongens is het hebben van een zinvolle dagbesteding lastig. Het is duidelijk dat ze daar alle drie van balen. Het voelt *'alsof het leven al lange tijd stil staat'*, zo omschrijft één van de jongens het. Wel willen voetballen, maar je niet officieel bij een club kunnen inschrijven. Wel een opleiding willen doen of willen afmaken, maar niet mogen werken of (meer) naar school kunnen. Twee van de drie jongens hebben zich bekeerd tot het christendom en gaan wekelijks naar de kerk. Alle drie de jongens houden zich wel bezig met sporten, zoals oefeningen doen in huis en boksen. Ze hebben weinig geld (ongeveer € 80,- per 2 of 3 weken vanuit het Vlotteam), dit geld wordt vooral gebruikt om boodschappen van te doen. Het Vlotteam is wel ondersteunend in het zoeken naar activiteiten in de vorm van sport en school, maar het aanbod van school sluit niet altijd aan.

Krakers

De twee krakers hebben geen actieve dagbesteding. Het meisje wil eventueel wel werken, maar voorgaande baantjes zijn steeds mislukt. De man heeft nooit gewerkt.

Overige jongeren

Geen van de overige acht jongeren heeft een opleiding afgerond, drie van de acht jongeren werken. Eén van de jongens moet binnenkort stoppen vanwege opname in een afkickkliniek. Hij geeft aan dat hij begonnen is op de HAVO, maar teruggezakt is naar praktijkonderwijs. Hij heeft dit niet kunnen afmaken vanwege problemen thuis en de situatie die daaruit voortgekomen is (veel softdrugs gebruiken, thuisloos raken). Een andere jongen deed de HBO-opleiding Social Work, maar hij heeft geen solide thuisbasis waardoor hij niet goed kan studeren. Hij slaapt regelmatig bij zijn ouders op

‘Neem mensen gewoon een maand op proef. Ik denk dat dan veel jongeren toch gewoon een baan kunnen kriiaen’

een matrasje op de grond tussen de was omdat ze aan het verbouwen zijn. Hij wil graag weg uit Maastricht en ergens woonruimte vinden en vervolgens zijn

studie weer oppakken. Daarnaast is hij actief met toneel en muziek bezig. Weer een andere jongen is bezig met zijn BPL-opleiding, maar hij is net ontslagen bij zijn leerwerkbedrijf waardoor hij een nieuwe plek moet regelen. Deze jongen doet daarnaast veel aan sport. Vier jongeren willen hun opleiding weer oppakken als ze in een rustiger vaarwater zitten, zoals afgekickt zijn, stabiel wonen, hersteld zijn van psychische problemen. Zo vertelt een meisje dat ze nu geen opleiding kan oppakken omdat ze van alles moet regelen voor haar vriend die in de gevangenis zit. Omdat ze herstellende is van een burnout heeft ze te weinig energie om er een opleiding naast te doen. Verder zijn haar dagen gevuld door afspraken met haar psycholoog, zoeken naar woonruimte en haar kleine nichtje die ze regelmatig bezoekt. Een ander meisje doet momenteel niet zoveel, maar probeert wel aan een baan te komen. Ze merkt echter dat ze wordt afgewezen wanneer mensen merken dat ze bij Jekerzicht woont.

Een jongen vertelt dat hij net gestopt is bij een callcenter, hij probeert werk te krijgen bij een andere callcenter. Hij heeft nu geen inkomen en leeft van het inkomen van de vriend waar hij bij inwoont.

De 21-jarige jongen die in de unit van het Leger des Heils woont, werkt bij In2yourplace en vangt zelf thuisloze jongeren op. Het 21-jarige meisje dat bij MOVEOO verblijft is bezig met haar HAVO-opleiding.

5.4.2 Sociaal netwerk

Afghaanse jongens

Het sociaal netwerk van de Afghaanse jongens bestaat uit mensen van het Vlotteam en andere Afghaanse jongens in een soortgelijke situatie. Verder geven ze alle drie aan dat ze voldoende vrienden om zich heen hebben omdat ze al best lang in Nederland wonen. Twee van de drie jongens zijn actief in de kerk in Bunde/Meerssen en kennen van daaruit weer mensen. Eén van die jongens eet en slaapt vaak bij een familie met vier kinderen die hij vanuit de kerk kent. Ook met andere mensen vanuit de kerk heeft hij contact. Verder heeft hij veel contact met een Amsterdamse filmmaakster die een documentaire heeft gemaakt waarin hij een rol speelt. Eén van de jongens heeft een vaste vriendin en woont bij haar. Verder heeft hij ook nog contact met zijn familie in Afghanistan.

‘God heeft familie voor mij geregeld’

Krakers

Het meisje heeft contact met haar halfbroers, moeder en met mede-krakers. Buiten de kraakscene kent ze weinig mensen. De man heeft weer een beetje contact met zijn ouders, zijn halfzusje en een paar vrienden. Hij geeft aan dat hij in zijn woonsituatie moeilijk mensen kan ontvangen en zelf weinig mensen bezoekt.

'Ik zit vaak in de shit en ik heb niet zoveel te melden.'

Overige jongeren

Het sociale netwerk van de meeste jongeren bestaat veelal uit vrienden en in zeer beperkte mate uit familie. Vaak zijn ze ook sceptisch over de vrienden die ze hebben. De tien jongeren hebben eigenlijk allemaal geen, minimaal of slecht contact met hun ouders. Bij vijf jongeren hebben de moeders het contact volledig verbroken. Eén meisje vertelt zelfs dat haar moeder met haar broertje en zusjes is verhuisd naar Dordrecht en dat ze niet weet waar ze nu wonen. Haar broertje en zusjes mist ze heel erg. Met haar vader wil ze geen contact meer, die is zwaar drugsgebruiker en dealer. Al haar vrienden is ze kwijtgeraakt vanwege een zware depressie. Ze heeft een tijdje bij haar oom gewoond en via hem heeft ze haar huidige vriend leren kennen en nieuwe vrienden. Door alles wat ze heeft meegemaakt heeft ze veel moeite om mensen te vertrouwen.

'Ik en mijn zusje hebben zoveel meegemaakt. Dat mensen ons door de kamer gooiden om wraak te nemen op mijn vader.'

Een jongen geeft aan geen contact met zijn moeder te hebben. Met zijn vader gaat hij misschien het contact weer herstellen: ze gaan meedoen aan een verbindingsdag en ouder-zoontraject. Door zijn stiefmoeder en zijn vader is hij fysiek en mentaal mishandeld. De meeste broers zijn net als hijzelf verslaafd en daar wil hij geen contact mee. Hij heeft wel contact met zijn zusje en stiefzusje, waar hij grotendeels mee is opgegroeid, en verder nog met een oom en tante. Hij geeft verder aan veel vrienden te hebben, maar de meesten zijn geen echte vrienden. Hij heeft uiteindelijk maar drie echte vrienden die voor hem klaarstaan.

'Maar ik kijk graag achteraf want mijn vader heeft wel vaker dingen beloofd en niet waargemaakt.'

contact weer herstellen: ze gaan meedoen aan een verbindingsdag en ouder-zoontraject. Door zijn stiefmoeder en zijn vader is hij fysiek en mentaal mishandeld. De meeste broers zijn net

Een meisje heeft geen contact meer met haar moeder omdat haar moeder dat zelf niet wil. Haar vader is al uit beeld sinds haar 1^e jaar. Met haar zus heeft ze wel veel contact. Haar vriend zit in de gevangenis momenteel, heeft een vertrouwensprobleem en is ziekelijk jaloers waardoor het lastig is om vriendschappen op te bouwen en te onderhouden. Haar vriendinnen zitten de hele dag in de coffeeshop en dat wil ze zelf niet meer. Buiten de coffeeshop heeft ze maar één vriendin. Een andere jongen is door zijn moeder buiten gezet. Sindsdien heeft hij ook geen contact meer met zijn broertje, wat hij betreurt. Met zijn vader, waar hij niet bij is opgegroeid, zou hij wel graag contact herstellen. Ook met zijn zus heeft hij eigenlijk geen contact. Wel heeft hij voldoende vrienden. Eén goede vriend kent hij al sinds zijn geboorte: bij hem heeft hij ook een tijdje op de bank geslapen. Bij het meisje met de Poolse ouders is haar vader overleden en haar moeder is naar Duitsland verhuisd om daar te werken. Daar heeft ze nauwelijks contact mee. Ze heeft wel wat vrienden.

Vier jongeren hebben wel wat contact met hun ouders, al zijn de contacten nooit echt heel goed. Eén meisje geeft aan dat ze een heel beperkt netwerk heeft. Met haar moeder appt ze wel dagelijks. Haar moeder is heel bezorgd over haar. Dankzij haar vader zit ze in Jekerzicht: met hem wil ze geen contact. Met haar broer en zus heeft ze ook geen contact. Ook met haar vriendinnen wil ze geen

'Ik zou heel graag een vriendin willen die me steunt en die een positieve invloed op me heeft'

contact meer, die gebruiken veel softdrugs en gaan veel uit terwijl zij juist haar leven wil veranderen. Een jongen heeft wel contact met zijn moeder, maar hij denkt dat dit met name is omdat ze een schuldgevoel heeft naar hem toe vanwege de mishandelingen door zijn stiefvader. Met zijn stiefzussen heeft hij niets. Met zijn vader heeft hij geen goed contact: hij kon nooit bij hem terecht toen hij hem nodig had. Zijn oma heeft hem altijd geholpen en hij bezoekt haar nog heel vaak. Hij heeft genoeg vrienden, maar hij twijfelt over de waarde ervan: *'nou ja, vrienden, vrienden, vrienden...'*. Veel vrienden van hem gebruiken drugs en dat wil hij liever niet meer. De jongen waarbij hij op de bank slaapt is een goede vriend van hem.

Een jongen woont momenteel bij zijn moeder, maar wil dat niet. Met haar is het contact wel redelijk. Zijn vader ziet hij een keer per week, maar hij vindt dat contact twijfelachtig en vooral gericht op praktische zaken. Met zijn zus heeft hij niet zo'n goede band meer. Verder heeft hij voldoende vrienden.

Weer een andere jongen heeft vooral vrienden in een vergelijkbare thuisloze situatie, die hij helpt.

5.4.3 Woonsituatie

Afghaanse jongens

De drie Afghaanse jongens zijn allemaal aan huisvesting geholpen via het Vlotteam. Twee van hen wonen in een flat (waar in totaal vijf Afghaanse jongens wonen). In deze flat delen sommige jongens een kamer en anderen hebben een eigen slaapkamer

Eén van hen is ondertussen bij zijn vriendin ingetrokken. Deze jongen heeft een periode van thuisloosheid gekend toen hij de status 'negatief' had gekregen. Hij heeft toen rondgezworven tussen verschillende steden waar kennissen vanuit het AZC woonden die ondertussen een status hadden gekregen. Een jaar geleden is hij bij het Vlotteam terecht gekomen via een vriend. Hij kon daar terecht omdat hij ook in het AZC van Roermond had gezeten.

Krakers

Het meisje voelt zich thuisloos sinds ze van het kraakpand op hetzelfde terrein verhuisd is naar een oude caravan zonder elektriciteit en water. Eigenlijk wil ze terug naar België om daar in de bossen in een (gekraakt) chalet te wonen, waar ze voorheen ook woonde. De man noemt zijn woonsituatie zeer onrustig: dakloos, af en toe huren, kraken. Hij heeft twee jaar lang bij het Leger des Heils geslapen in een 'zeer gestreste omgeving' en is wat dat betreft blij dat hij nu weer in een kraakpand woont omdat het meer vrijheid geeft. Overigens woont hij zelf niet in het kraakpand, maar in een oude koepeltent die hij heeft opgezet in een kas.

Overige jongeren

Bij negen jongeren is de woonsituatie heel onrustig en bij een jongen is die periode net achter de rug. Hij heeft tot begin oktober op verschillende plekken geslapen nadat zijn moeder hem eruit heeft gezet (bij zijn neef, vader, diverse vrienden, zijn vriendin en bij kennissen). Verder sloeg hij weleens nachten over omdat hij geen slaapplek had. Ook sliep hij weleens bij mensen die boven de frituur wonen waar hij werkte. Hij heeft nu net een appartement en krijgt daar woonbegeleiding. Overigens voelt hij zich hier niet thuis, omdat het een appartement is wat even leeg staat en waar hij tijdelijk

gebruik van mag maken. De spullen die erin staan zijn niet van hem. Zijn woonbegeleider werkt toe naar een eigen woning voor zijn 18^e jaar, waar hij zelf de huur betaalt.

Drie jongeren verblijven bij Jekerzicht op een crisisplek. Eén jongen komt van het Leger des Heils en zit nu even bij Jekerzicht totdat hij wordt opgenomen in de afkickkliniek. Jekerzicht geeft meer rust dan slapen bij het Leger des Heils. Een meisje vertelt dat het een jaar heeft geduurd voordat ze naar Jekerzicht kon: ze zou niet in de groep passen. Dat zorgde ervoor dat ze een jaar lang bankhopper was, totdat het niet meer te doen was voor haar. Toen is ze alsnog geaccepteerd. Een ander meisje zit 12 weken op een crisisplek bij Jekerzicht. Daarna zal ze verder begeleid worden vanuit Talent.

'Het is nog erger dan thuis bij mijn ouders...'

Hiervoor heeft ze tijdelijk in een bejaardentehuis en bij vriendinnen op de bank geslapen. Ook is ze in het verleden, op haar 13^e en 15^e, al eerder uit huis geplaatst. Het meisje geeft aan dat ze thuisloos is doordat haar vader haar niet meer thuis wil hebben.

Twee jongeren wonen weliswaar bij hun ouder(s) maar toch kunnen ze worden aangemerkt als bankhopper. Eén jongen geeft aan dat hij zich niet thuis en welkom voelt bij zijn ouders, toch kan hij er nu wel terecht wat eerder niet het geval was. Hij heeft al een langdurige thuisloze periode achter de rug en probeert zijn leven weer op te bouwen en voor zichzelf een woonplek buiten Limburg te vinden. Momenteel slaapt hij wel eens bij zijn ouders, maar ook nog steeds op veel wisselende plekken. Hij slaapt alleen niet meer op de heftige plekken waar drugs wordt gebruikt. De andere jongen woont wel bij zijn moeder, maar er zijn veel spanningen thuis. Hij moet zijn volledige salaris afdragen aan zijn moeder omdat ze een uitkering ontvangt waarop ze nu gekort wordt. Hij wil heel graag een eigen plek, omdat hij zich bij zijn moeder niet thuis voelt. Hij heeft het gevoel dat hij elk moment op straat kan staan. Hij ontvangt thuisbegeleiding vanuit Radar, staat ingeschreven bij Kamers met Kansen en hoopt snel op zichzelf te kunnen wonen.

Een meisje heeft al vier jaar een onrustige woonsituatie omdat ze al een aantal keer uit haar kamer/woning is gezet vanwege een huurachterstand. Tijdens het interview vertelt ze dat ze over drie dagen haar kamer uit moet en nog niets heeft. Het is lastig om een kamer te vinden als je geen student bent in Maastricht. Verder is er ook gebrek aan goedkope woonruimte, zelfs als je een urgentieformulier bij de woningbouwvereniging invult. Een paar dagen na het interview schijnt ze opgenomen te zijn in Jekerzicht.

Een jongen is op zijn 18^e van huis weggelopen vanwege de agressie van zijn stiefvader, maar is ook voor die tijd al vaak op straat beland. Hij ging dan vaak naar zijn oma waar hij een goede band mee heeft, maar de familie wilde niet dat hij daar zou gaan wonen. Momenteel slaapt hij op de bank bij een goede vriend in een eenkamerwoning *'ik voel me daar helemaal relaxed'*. Hij zorgt daar voor het eten en houdt de kamer schoon, terwijl zijn vriend werkt. Een jongen vertelt dat hij vanaf zijn 16 jaar thuisloos is. Hij heeft een jaar bij Levanto gewoond in Geleen, maar kwam zo'n acht maanden geleden op straat te staan. Hij heeft toen op verschillende adressen geslapen en ook vijf maanden bij het Leger des Heils. Momenteel voor korte tijd bij Jekerzicht.

De jongeren die in mei zijn geïnterviewd woonden toen in een flat van het Leger des Heils. Het meisje woonde toen al vier weken in de daklozenopvang van

'ik slaap daar terwijl iemand naast me gewoon zijn methadon ligt te gebruiken of een joint ligt te roken, terwijl ik daar slaap, terwijl ik de volgende dag een examen heb voor school, ik doe HAVO 5

MOVEOO in Sittard. Ze slaapt ongeveer twee nachten per week in de nachtopvang, de rest van de tijd bij vrienden op de bank.

5.4.4 Problemen

Woonsituatie & toekomst

Voor de meeste jongeren in dit onderzoek is het ontbreken van een eigen, vaste plek problematisch. De jongen die bij zijn moeder inwoont lijkt niet thuisloos, maar is radeloos omdat het maar niet lukt om iets voor zichzelf te vinden en de situatie behoorlijk gespannen is thuis. Hij *voelt* zich wel thuisloos en ervaart daardoor veel stress. De man die kraakt heeft een blokkade bij de woningbouwcorporatie waar hij iets mee wil. Dat zorgt ervoor dat hij nu nooit iets kan huren. De jongen die bij zijn vriend op de bank slaapt realiseert zich wel dat hij een keer iets voor zichzelf moet zoeken, maar zit momenteel goed. Twee jongeren benoemen hun onzekerheid over de toekomst. Een jongen vindt het vooral lastig om met het verleden te ‘dealen’.

Het grootste probleem voor de Afghaanse jongens is dat ze illegaal in Nederland verblijven. Het geeft de jongens een gevoel van ‘dat hun leven stilstaat’ en ‘dat ze helemaal vast zitten’. Deze situatie duurt al vier jaar. Verder geeft het een gevoel van onzekerheid over de toekomst en niet verder kunnen met het opbouwen van een leven (zoals school en werk). Eén van de jongens benoemt dat het enige dat hij heeft zijn geloof, sociale contacten en (thuis) sporten is. Een andere jongen (met de vaste relatie) heeft wel geleerd om met zijn illegaliteit om te gaan en heeft ook vertrouwen in de toekomst. Hij ontlaadt zich door te sporten en is dankbaar dat hij gezond is en leeft. Voor deze illegale jongeren geldt dat ze allemaal veel onzekerheid hebben over de toekomst. Ze hopen allemaal op die verblijfsvergunning, maar hebben geen garantie dat ze die gaan krijgen.

Financieel

Vijf jongeren hebben het over schulden. Een jongen heeft €1.000,- schuld bij de zorgverzekering die hij gaat afbetalen zodra zijn uitkering is goed gekeurd. Een meisje heeft samen met haar vriend veel schulden opgebouwd, zo’n €25.000,-: ze hadden samen meerdere creditcards aangevraagd toen ze even geen inkomen hadden. Door budgetbeheer worden haar schulden momenteel afbetaald. Een jongen geeft ook aan schulden te hebben en heeft nu een afbetalingsregeling van €30,- per maand. Verder heeft hij al een stukje studieschuld opgebouwd, maar hij wil zijn studie nog wel een keer afmaken. Een andere jongen had schulden, maar heeft ze ondertussen afbetaald. Tot slot probeerde één van de jongens, met een schuld van €7.500,-, geld voor de aflossing te verdienen met fictief spullen verkopen via Marktplaats.

Het meisje dat kraakt heeft geen inkomen en leeft van eten uit de container van de supermarkt en flessen verzamelen en inleveren.

De twee Afghaanse jongens die in de flat van het Vlotteam wonen hebben weinig geld waardoor ze ook weinig leuke dingen kunnen doen, zoals bijvoorbeeld kleding kopen of een rijbewijs halen. Ze hebben wel voldoende geld voor boodschappen en om gezond te eten. De Afghaanse jongen die bij zijn vriendin woont heeft dit niet specifiek als probleem genoemd.

‘Ik wil geen hoog leven en ik wil geen laag leven, ik wil gewoon alles normaal’.

Sociaal

Voor de illegale jongeren geldt sowieso dat ze afstand hebben moeten nemen van hun familie in Afghanistan, wat uiteraard moeilijk is. Maar ook bij een aantal andere jongeren speelt dit. Een jongen geeft bijvoorbeeld aan dat –doordat zijn moeder hem eruit gezet heeft- hij ook geen contact meer heeft met zijn broertje van 9 jaar. Dat vindt hij heel erg. Ook met zijn vader heeft hij nauwelijks contact en dat wil hij graag herstellen. Bij zeker zes andere jongeren is er ook nauwelijks sprake van contact met hun familieleden (ouders, broers, zussen). Verder benoemt een aantal jongeren expliciet dat ze wel vrienden hebben, maar dat het wellicht niet de beste vrienden zijn. Een meisje geeft bijvoorbeeld aan dat ze vooral graag een ander sociaal netwerk wil: met goede vrienden in plaats van de verkeerde.

Drie jongens en een meisje hebben veel huiselijk geweld meegemaakt. De drie jongens hebben daardoor zelf agressieproblemen ontwikkeld. De jongens hebben daar behandeling voor gekregen. Een van deze jongens geeft aan ODD te hebben, een gedragsstoornis waardoor hij problematisch gedrag vertoont.

Veel jongeren hebben hun opleiding niet afgerond. Bij niet alle jongeren voelt dit direct als een probleem, maar het wordt regelmatig genoemd als iets wat ze in de toekomst alsnog willen afmaken.

5.4.5 Gezondheid

Alle jongeren, op drie na, ervaren op verschillende vlakken gezondheidsproblemen.

Geestelijke gezondheid

De man die kraakt heeft in het verleden een psychose meegemaakt waaruit hij zelf zijn weg heeft gevonden.

Een meisje geeft aan helemaal vastgelopen te zijn tijdens haar opleiding vanwege een depressie en burnout. Weer een ander meisje voelt zich vooral eenzaam omdat ze geen vriendinnen en geen thuis heeft. Een meisje geeft aan veel last van psychische problemen te hebben vanwege alles wat ze heeft meegemaakt. Ze heeft een gedragsstoornis, emotieregulatiestoornis en borderline. Een jongen is gediagnosticeerd met diverse persoonlijkheidsstoornissen, maar hij weet eigenlijk niet precies wat het allemaal is. Hij heeft er medicijnen voor gehad, maar deze medicatie voelt voor hem als harddrugs dus daar is hij mee gestopt.

Twee van de drie Afghaanse jongens kampen met psychische problemen en hebben een trauma door alles wat ze hebben meegemaakt. Eén van de jongens heeft gesprekken met een psychiater, piekert veel en heeft veel last van hoofdpijn. Ook heeft hij angst om naar buiten te gaan, vooral 's avonds: hij is bang om opgepakt te worden en hij is bang voor mensen die iets tegen moslims/buitenlanders hebben. De andere jongen praat met zichzelf en praat in zijn dromen en heeft in het verleden psychische hulp ontvangen.

Middelengebruik

Alle jongeren, op één na, roken. Maar veelal wordt dit niet als verslaving genoemd. Verder zijn er maar drie jongeren die geen drugs gebruiken. De rest wel, soms zelfs tot problematische hoeveelheden. Veelal blowen jongeren om met stress om te gaan en beter te kunnen slapen. Een

jongen blowt zoveel dat hij binnenkort wordt opgenomen in de afkickkliniek. Ook andere jongeren geven aan te blowen om stress te verminderen. Een jongen heeft door alles wat hij heeft meegemaakt thuis PTSS (posttraumatisch stressstoornis). Hij blowt nu in plaats van dat hij daar medicijnen voor gebruikt. Een meisje benoemt dat ze vanwege alle stress verslaafd is geraakt aan blowen. Samen met haar psycholoog is dit een probleem dat ze ook graag wilt aanpakken. Bovendien kost het haar veel geld. Een jongen noemt verslaving pas een probleem op het moment dat hij slecht in zijn vel zit. Een andere jongen is door het geweld vanuit zijn stiefvader drugs gaan gebruiken, alles door elkaar. Hij geeft zelf aan een 'donker drugsverleden' te hebben. In Meerssen waar hij op zichzelf ging wonen, woonde hij vlakbij drugsdealers en toen is het uit de hand gelopen. Het blijft voor hem lastig om van de drugs af te blijven of maat te houden met alcohol. Hij gebruikt samen met zijn vriend nog wel een beetje drugs, maar veel minder dan vroeger. Hij blowt wel dagelijks om in slaap te komen. Een andere jongen heeft een verleden met harddrugsverslaving, heeft momenteel een wietverslaving en gaat daarvoor binnenkort naar een afkickkliniek. Het meisje dat bij MOVEOO woont heeft in het verleden harddrugs gebruikt en in een afkickkliniek gezeten. Ze is nu anderhalf jaar clean, maar blowt en rookt nog wel. Maar ze geeft aan dat MOVEOO niet zo'n goede plek is om van de drugs af te blijven.

Het meisje dat kraakt blowt ook en denkt dat ze daaraan verslaafd is. De man die kraakt heeft ADHD en gebruikt drie keer per dag 'straatamfetamientjes'.

Twee van de drie Afghaanse jongens roken en blowen om bij zichzelf de stress te verminderen. De andere Afghaanse jongen gebruikte drugs in het verleden, toen hij nog geen woonplek had via het Vlotteam.

Fysieke gezondheid

De twee jongeren die in mei zijn geïnterviewd hebben allebei op straat geleefd en benoemen ook het vermageren door stress, slecht eten en weinig of geen geld. De jongen vertelt dat hij snel 8 kilo was afgevallen toen hij op straat leefde. Het meisje dat bij MOVEOO woont heeft honger en weinig te eten. Een jongen beschrijft duidelijk hoe hij weer beter voor zichzelf gaat zorgen. Toen hij vier jaar lang een echte bankhopper was, was zijn gezondheid 'ronduit bagger'. Een andere jongen is veel gezonder gaan eten sinds hij bij zijn vriend inwoont.

Alle problemen die de jongeren tijdens de interviews hebben benoemd zijn gearceerd (donkere vlakken) naar leefgebied van de Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM). Echter, het is uiteraard een interpretatie vanuit de onderzoeker. Het kan niet gezien worden als scores op de ZRM, het geeft uitsluitend aan op welke leefgebieden van de ZRM de jongeren zelf hebben aangegeven dat ze problemen ondervinden. Elke kolom in de tabellen vertegenwoordigt een van de respondenten, het zijn dus de scores van de in totaal 15 respondenten.

Afghaanse jongeren (3 respondenten)

Problematiek (leefgebieden ZRM)	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3
Financiën			
Dagbesteding			
Huisvesting			
Huiselijke relaties			
Geestelijke gezondheid			
Lichamelijke gezondheid			
Verslaving			
Activiteiten dagelijks leven			
Sociaal netwerk			
Maatschappelijke participatie			
Justitie			

Krakers (2 respondenten)

Problematiek (leefgebieden ZRM)	Respondent 1	Respondent 2
Financiën		
Dagbesteding		
Huisvesting		
Huiselijke relaties		
Geestelijke gezondheid		
Lichamelijke gezondheid		
Verslaving		
Activiteiten dagelijks leven		
Sociaal netwerk		
Maatschappelijke participatie		
Justitie		

Overige jongeren (10 respondenten)

Problematiek (leefgebieden ZRM)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Financiën	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Dagbesteding	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Huisvesting	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Huiselijke relaties	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Geestelijke gezondheid	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Lichamelijke gezondheid	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Verslaving	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Activiteiten dagelijks leven	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Sociaal netwerk	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Maatschappelijke participatie	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Justitie	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

5.5 Zorg en ondersteuning

Ondersteuning

De drie Afghaanse jongens zijn erg blij met de hulp die ze ontvangen vanuit het Vlotteam. Zonder het Vlotteam hadden ze op straat moeten leven. Twee van de drie jongens zou wel behoefte hebben aan 'een leven': doordat ze niet kunnen werken, niet naar school gaan, weinig geld hebben kunnen ze ook niet echt iets opbouwen. De andere jongen is heel dankbaar voor alle hulp die hij van zijn vriendin krijgt. Het meisje dat kraakt had ooit wel willen leren wat er allemaal bij komt kijken wanneer je zelfstandig gaat wonen: hoe je financiële zaken regelt, belasting doet, huishouden doet. De man die kraakt heeft altijd veel contact met de straathoekwerker gehad en ook contact met hem gehouden, ondanks dat deze in een andere rol terecht kwam.

Hulpverlenende instanties

Bijna alle jongeren ontvangen hulp of hebben hulp ontvangen. Eén van de Afghaanse jongens van

'Bij PsyQ hebben ze het hele gebouw afgesloten alles, kwamen ze met 3 politiebusjes om me af te voeren.'

een psychiater. Een jongen geeft aan hulp te hebben ontvangen vanuit Mondriaan, Riagg en PsyQ. Deze jongen heeft veel aan de hulp van Martin Honee

gehad, een zelfstandige jeugdwerker die het op zijn eigen manier aanpakt 'daar moet je er 20 van hebben'. Hij heeft nu geen behoefte meer aan enige vorm van hulp. Een meisje geeft aan niets te hebben gehad aan de hulp vanuit Mondriaan. Momenteel heeft ze een vaste begeleider bij Talent, waar ze wel blij mee is, maar ze zou graag ook hulp van een psycholoog krijgen. Ze heeft meervoudige persoonlijkheidsproblematiek door alles wat ze heeft meegemaakt. Een andere jongen heeft ook gesprekken bij Mondriaan gehad, maar daar stelde hij zich niet voor open. Pas bij de kliniek van 'Yes, we can' in de Ardennen is hij door de agressieve benadering in combinatie met veel sporten en buiten zijn echt gaan praten. Momenteel ontvangt hij hulp bij begeleid wonen vanuit 'Uit de steigers'. Een ander meisje is momenteel onder behandeling bij Mondriaan en gaat binnenkort starten bij PsyQ waar ze nader onderzocht wordt. Verder heeft ze wederom aangeklopt bij Xonar, die haar destijds ook hebben geholpen met het vinden van een kamer. Verder heeft ze aangeklopt bij de Levantogroep in verband met wonen en behandeling, maar daar is een wachtlijst van anderhalf jaar.

Een jongen heeft pas sinds een jaar hulp, toen hij is opgepakt en bij Bureau HALT terecht kwam. Van daaruit kwam hij intern bij Levanto. Dat beviel hem goed omdat hij daar rust kreeg en een vaste begeleider had. Daarna raakt hij toch weer dakloos en is hij geholpen door Stichting 0800/HOME. Momenteel woont hij tijdelijk bij Jekerzicht. Een andere jongen krijgt ambulante thuisbegeleiding bij zijn moeder vanuit Radar¹³. Dit is vooral gericht op het regelen van woonruimte. Deze begeleiding is geregeld vanuit Kamers met Kansen waar de jongen staat ingeschreven voor een kamer. De jongen geeft zelf aan niet in aanmerking te komen voor 24-uursbegeleiding van Radar, een kamer binnen Jekerzicht of het Credohuis. Hij lijkt overal net buiten te vallen, omdat zijn problematiek net niet ernstig genoeg is (in de zin van: verslaving, dakloos). Een meisje heeft momenteel begeleiding vanuit Talent, om te kijken wat ze nodig heeft om op zichzelf te wonen. Ze is meerdere malen uit huis geplaatst omdat het thuis uit de hand liep. Momenteel heeft ze er vooral

behoefte aan dat ze serieus wordt genomen en dat ze minder instanties om zich heen heeft: liever een persoonlijke coach. Een jongen heeft hulp gehad vanuit Xonar om zijn school weer op te pakken. Verder krijgt hij hulp vanuit Trajekt. Van daaruit wordt hij vooral de juiste richting opgestuurd en krijgt hij goede informatie zodat hij zelf zijn zaken goed kan aanpakken. Vanuit Jekerzicht heeft hij ambulante zorg ontvangen, maar daar heeft hij weinig aan gehad.

De jongen die de unit bij het Leger des Heils huurt heeft hulp vanuit RIAGG gehad, kamertraining bij het RIBW gedaan en heeft meermaals bij Jekerzicht en het Leger des Heils gewoond. Hij zet zich nu in voor andere jongeren via In2yourplace. Het meisje dat bij MOVEOO slaapt heeft maatschappelijk werk zelf ingeschakeld, crisisopvang vanuit Jeugdzorg gehad (toen ze nog met haar ouders was), in een afkickkliniek gezeten, bij het RIBW-kamertraining gedaan met een vaste begeleider en zit nu bij MOVEOO. Ze komt ook vaak bij In2yourplace. In de bijlage (2) is een overzicht opgenomen met de mate waarin bepaalde instellingen zijn genoemd door de jongeren.

5.6 Toekomst

Zes jongeren willen vooral graag een normaal leven: een gezin, huisje-boompje-beestje. Verder benoemen twee van deze zes jongeren dat ze graag zelf jongeren willen helpen in de toekomst als ervaringsdeskundigen. Eén van deze twee jongeren benoemt verder dat hij nu gewoon rust wil, dingen achter zich laten, een eigen woonplek, school weer oppakken, zijn drugsprobleem oplossen en contact met zijn vader opbouwen. Twee andere jongeren benoemen nog de artistieke hoek: de jongen die aan toneel doet hoopt ooit op de bühne te staan en een meisje zou graag willen schilderen.

De krakers willen blijven kraken en hebben verder geen concrete toekomstplannen.

De Afghaanse jongens willen alle drie graag een verblijfsstatus waardoor ze verder kunnen met hun leven. De jongen die bij zijn vriendin woont heeft er alle vertrouwen in dat het goed komt. Eén van de andere jongens geeft aan een 'leven' te willen hebben in de toekomst met een huis en werk. Daarnaast wil hij verder met zijn geloof en andere mensen helpen.

5.7 Aandachtspunten voor de gemeente

1. Nadenken over de situatie van illegalen: illegale personen kunnen niet verder met hun leven. Meer mogelijkheden voor school of werk zou ervoor zorgen dat ze ondertussen wel verder kunnen met hun leven. De problemen ontstaan juist doordat ze graag veel willen doen, maar niet vooruitkomen.

'Ieder mens heeft toch het recht om naar school te gaan?'
2. Kraken heeft een slechte naam gekregen, maar de kraakgroepen zijn allemaal anders. Op Facebook is een soort van anti-krakersgroep (haatgroep) gestart die de krakers in een negatief daglicht zet. De krakers zouden graag willen dat de wijkagent een keer langs komt.
3. Het is moeilijker geworden om te kraken en de kamers en studio's bij Impuls (Levantogroep) en in de Maatschappelijke Opvang zijn onvoldoende bekend bij de doelgroep. De meeste kennen enkel het slaaphuis (van het Leger des Heils) voor daklozen maar daar is veel wrijving en slapen veel mensen in een zaal. De tip is om deze alternatieve locaties beter onder de aandacht te brengen bij de hulpverlenende organisaties/instanties.
4. Het is jammer dat er geen straathoekwerker meer bestaat. Veel jongeren weten nu niet meer waartoe ze zich moeten wenden. Mond-op-mond reclame lijkt nu de beste weg om hulp te vinden.

'Ik vind uw initiatief goed. U stapt gewoon af op mensen. Anderen durven niet op mensen af te ...'
5. De drempel naar veel hulpverlenende instanties en de gemeente is te hoog, waardoor jongeren hun stem niet laten horen.
6. Jongeren weten niet waar ze hulp moeten zoeken, omdat ze het overzicht niet hebben. Ook wordt aangegeven dat je 'van het kastje naar de muur' wordt gestuurd (met name bij de Sociale Dienst) en dat er geen eenduidige informatie wordt gegeven. Verder zijn er overal (nog steeds) heel veel wachttijden, bijvoorbeeld ook om bij Jekerzicht binnen te komen. De in juli 2017 gerealiseerde crisisplekken in Jekerzicht hebben onvoldoende geleid tot verbetering van de situatie daar jongeren nog steeds aangeven wachttijden te krijgen voor de crisisplekken. Verder wordt er erg weinig rekening gehouden met je 'rugzakje': de gemeente houdt zich vooral aan de regels.

'Het is echt zoeken, zoeken en dat zoeken duurt soms een half jaar of een jaar'

'Als je 0800-HOME niet kent, dan kom je ...'
7. Het zou fijn zijn wanneer er één centraal punt is waar jongeren naartoe kunnen gaan en waar ze informatie krijgen. En dan geen kantoorgebouw, maar meer een huiskamerachtige setting waar ze bijvoorbeeld kunnen tafelvoetballen.
8. Er zou een soort van aula, leuke hangplek of huiskamer moeten zijn, waar niets te slopen valt en waar jongeren even in een andere mindset kunnen komen. Waar jongeren mogen roken en water kunnen drinken. Als ze nu ergens gaan zitten met een aantal jongeren, dan komt meteen de politie erbij.
9. Het is lastig om direct een woonplek te vinden: overal zijn wachtlijsten. Er is behoefte aan betaalbare woonruimte. Maak bijvoorbeeld meer gebruik van antikraak mogelijkheden.
10. Wanneer (een van) de ouders een uitkering heeft, dan geldt dat hoe meer volwassenen in een huis wonen, des te lager de uitkering – de zogenoemde kostendelersnorm. De indruk is dat dit

een rol speelt bij een aantal jongeren dat op zichzelf moest gaan wonen van hun ouder(s) zodra zij achttien jaar werden.

11. Opgemerkt wordt dat jongeren van 18/19 jaar nog geen minimumloon van volwassenen krijgen, maar wel 'volwassen rekeningen' moeten betalen. Daardoor hebben veel jongeren vaak al schulden.
12. Er zou meer gekeken moeten worden of de begeleiding vanuit instellingen zoals Jekerzicht wel helpt.

'Ze zitten alleen maar op hun kantoor, dus als jij je niet lekker voelt... dat merken hun niet...'

6 Conclusies

6.1 Inleiding

In dit onderzoek is gezocht naar antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoeveel thuisloze jongeren/bankhoppers: jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis wonen zijn er in Maastricht?
2. Met welke specifieke problemen kampen deze thuisloze jongeren /bankhoppers?
3. Wat zijn de gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden onder de thuisloze jongeren/bankhoppers?
4. Wat zijn de effectieve interventies onder de thuisloze jongeren/jong volwassenen?
5. Hoeveel alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) zijn er in Maastricht?
6. Hoeveel jongeren zonder verblijfstitel die in 2017 18 jaar zijn geworden kent Maastricht?
7. Met welke specifieke problemen kampen de ongedocumenteerde jongeren?
8. Wat zijn de gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden onder de ongedocumenteerde jongeren?
9. Wat zijn de effectieve interventies onder de ongedocumenteerde jongeren?

In dit hoofdstuk worden deze onderzoeksvragen beantwoord.

6.2 Beantwoording onderzoeksvragen

1. Hoeveel thuisloze jongeren/bankhoppers: jongeren/jong volwassenen (16-23 jaar) die niet thuis wonen zijn er in Maastricht?

Hier kan geen eenduidig antwoord op gegeven worden, zeker niet naar de leeftijdscategorie 16-23 jaar. Nergens worden de exacte aantallen bijgehouden. Na gesprekken met diverse professionals blijken variërende aantallen genoemd te worden. Het varieert namelijk tussen de 50 – 150 jongeren. Een ex-straathoekwerker benoemt al minimaal 40 jongeren in zeer specifieke doelgroepen. Hij heeft het dan over Marokkaanse thuisloze jongeren, krakers en meisjes die in de prostitutie belanden. Daar komen de andere thuisloze jongeren nog bij. Vanuit Stichting Feel Good Connected wordt aangegeven dat het aantal thuisloze jongeren op jaarbasis tussen de 100-150 jongeren bedraagt. Opvallend is dat één van de jongeren tijdens het interview benoemt dat hij zelf al 50 thuisloze jongeren kent. Op basis van wat professionals aangeven, mag ervan worden uitgegaan dat het aantal thuisloze jongeren tussen de 16-23 jaar ruim meer dan 50 jongeren bedraagt, zeker gezien het feit dat een aantal groepen niet in beeld komen (Marokkaanse jongeren, krakers (in sommige gevallen), meisjes in de prostitutie, jongeren die bij anderen op de bank slapen).

2. Met welke specifieke problemen kampen deze thuisloze jongeren /bankhoppers?

Door de jongeren zijn aardig wat problemen benoemd. Deze problemen zitten vooral op de leefgebieden: geestelijke gezondheid, verslaving, dagbesteding, huisvesting, sociaal netwerk en financiën. Hieronder staan de problemen die het meeste naar voren zijn gekomen.

Multiproblematiek

Als gekeken wordt naar de leefgebieden van de zelfredzaamheidsmatrix, dan blijkt dat er sprake is van behoorlijke multiproblematiek op de leefgebieden, soms zelfs op alle leefgebieden.

Geestelijke gezondheid

Wat heel veel wordt genoemd door de jongeren is psychische problematiek. Veel jongeren hebben (veel) ervaring met hulpverlening. Ook als gekeken wordt naar de instellingen waar jongeren onder behandeling zijn (geweest) dan zijn dat veel instellingen op het gebied van GGZ.

Verslaving

Verslaving is ook een veel voorkomend probleem onder de jongeren. Meestal roken de jongeren, maar dat wordt door henzelf meestal niet als probleem genoemd. Daarnaast gebruikt het merendeel van de jongeren (soft)drugs, vaak in problematische hoeveelheden.

Huisvesting

Inherent aan deze rapportage is dat dit een probleem is bij deze jongeren, ook al zijn sommige jongeren tijdelijk even op hun plek. Er zit altijd een bepaalde mate van kwetsbaarheid in hun woonsituatie:

- Wonen in een kraakpand kan altijd ook weer tot ontruiming leiden;
- Slapen op de bank van een vriend gaat goed zolang er geen conflicten onderling zijn;
- Tijdelijk wonen bij Jekerzicht moet weer leiden tot een nieuwe oplossing op woongebied;

- Bij je ouders wonen waar continu spanning is, kan direct tot problemen leiden.
- Etc.

Dagbesteding

De meeste jongeren hebben hun opleiding niet afgerond, wat ervoor zorgt dat jongeren minder snel een goede financiële basis zullen hebben. Ook werkt het grootste deel van de jongeren momenteel niet. Hun maatschappelijke participatie is daarmee erg laag.

Sociaal netwerk

Veel jongeren hebben een beperkt of niet zo'n goed sociaal netwerk. Bij veel jongeren zijn de contacten met de ouders verbroken of niet zo goed. Een aantal jongeren geeft duidelijk aan dat ze momenteel niet de juiste vrienden om zich heen hebben.

Financiën

Vijf jongeren hebben schulden. Een van de krakers heeft weliswaar geen schulden, maar ook geen inkomen.

3. Wat zijn de gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden onder de thuisloze jongeren/bankhoppers?

Door de jongeren is een aantal interventies genoemd die wenselijk zijn en hen kan ondersteunen om hun leven (beter) op orde te krijgen:

- De outreachende hulpverlener is heel belangrijk bij deze doelgroep. Die weet de jongeren te vinden, kent de weg naar hulpverlenende instanties, gaat gesprekken met jongeren aan en spreekt de taal van de jongeren. Jongeren geven zelf aan dat er daar meer van zouden moeten zijn. Positieve waardering wordt uitgesproken voor de oud-straathoekwerker, Martin Honee en Famke Mackaaij die alle drie outreachend werken voor de jongeren en zich goed kunnen inleven in hun problematiek.
- Er is behoefte aan informatie over wat er komt kijken als je op jezelf gaat wonen: over financiën, huishouden doen, voor jezelf zorgen. Deze vaardigheden hebben niet alle jongeren van huis uit mee gekregen. Verder zouden jongeren moeten weten op welke eventuele toeslagen ze recht hebben om rond te kunnen komen. Er is speciale aandacht gewenst voor de financiële situatie van jongeren: de kosten die ze zelf moeten gaan dragen vanaf hun 18^e jaar en de inkomsten. Bij veel jongeren ontstaan in een vrij vroeg stadium al schulden, omdat ze zich onvoldoende realiseren hoe ze goed met geld moeten omgaan.
- Er is behoefte aan één centraal aanspreekpunt bij de gemeente waar jongeren terecht kunnen. Het is nu heel onduidelijk voor jongeren waar ze naartoe moeten. Verder wordt aangegeven dat mensen langs elkaar heen werken en dat er wisselende informatie aan jongeren wordt gegeven. Sociale Zaken (Gemeente), locatie Randwycksingel, is voor jongeren een drempel, een huiskamerachtige setting zou beter aansluiten op de leefwereld van de jongeren.
- Sommige instellingen, zoals bijvoorbeeld Levanto, kennen een wachtlijst van anderhalf jaar. Daardoor kunnen jongeren in de problemen komen als ze dringend hulp nodig hebben.
- Er zijn te weinig mogelijkheden op het gebied van huisvesting:

- Veel jongeren komen niet in aanmerking voor het huren van een kamer (die gaan veelal naar studenten)
- Er is weinig mogelijk op het gebied van (begeleid) wonen, bijvoorbeeld voor de doelgroep jongeren met een lichte verstandelijke beperking
- Er zijn weinig antikraak mogelijkheden
- De wachtlijsten bij woningbouwcorporaties zijn lang
- Bij Jekerzicht zou er meer aandacht moeten zijn voor de begeleiding van jongeren om ze verder te helpen op weg naar zinvolle dagbesteding en/of huisvesting. De begeleiding doet zijn best, maar de jongeren denken zelf dat er meer uit te halen valt.
- Er is behoefte aan meer crisisopvang voor jongeren tussen 16-23 jaar. Momenteel slapen er nog steeds jongeren in de volwassenenopvang van het Leger des Heils.

4. Wat zijn door jongeren als effectief ervaren interventies

- Veel jongeren hebben hulp ontvangen vanuit de GGZ-hoek. Daaruit blijkt vanuit de jongeren het meeste waardering voor gesprekken met ervaringsdeskundigen en mensen die kunnen aansluiten op de leefwereld van jongeren.
- Stichting Feel Good Connected regelt veel voor de jongeren die echt tussen wal en schip dreigen te vallen.
- Jongeren die een persoonlijke coach of begeleider hebben (bijvoorbeeld vanuit Trajekt, Xonar, zelfstandig maatschappelijk werkers) zijn veelal het beste te spreken over de ontvangen hulp. Ook jongeren met een vaste ambulante begeleider zijn vaak goed te spreken over de begeleiding. Veel jongeren hebben behoefte aan iemand waarmee ze een vertrouwensband kunnen opbouwen, die ze adviseert en steunt, omdat dat bij veel jongeren in de thuissituatie ontbreekt.

5. Hoeveel alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) zijn er in Maastricht?

In november 2017 is het aantal AMV's (asielzoekers onder de 18 jaar) 87.

6. Hoeveel jongeren zonder verblijfstitel die in 2017 achttien jaar zijn geworden kent Maastricht?

Dat is onbekend. Al jaren verdwijnen AMV's met onbekende stemming uit de AMV-opvang al voordat ze 18 jaar worden. Veelal zijn dat jongeren waarvan het asielverzoek is afgewezen of die zo'n afwijzing verwachten. In het rapport van WIEP!Advies wordt gesteld dat iedereen het erover eens is dat het in Maastricht om enkele tientallen ongedocumenteerde jongeren gaat. Verder is bekend dat er in januari en februari 2018 weer 13 AMV's de leeftijd van 18 jaar gaan bereiken. Maar het is onbekend of deze jongeren in Maastricht zullen blijven.

7. Met welke specifieke problemen kampen de ongedocumenteerde jongeren?

Ongedocumenteerde jongeren kampen met andere problemen dan thuisloze jongeren. De problemen die de ongedocumenteerde jongeren noemen zitten vooral op de leefgebieden: financiën, dagbesteding en geestelijke gezondheid.

Financiën

De jongeren hebben alle drie weinig geld. Ze ontvangen een minimaal budget vanuit het Vlotteam waarmee ze boodschappen kunnen doen, maar er blijft weinig tot niets over voor extra zaken zoals kleding kopen of leuke activiteiten ondernemen.

Dagbesteding

De jongeren mogen geen opleiding doen of legaal werken. Dat zorgt ervoor dat ze voor hun gevoel 'stilstaan' en moeite hebben om de dagen door te komen. Er is sprake van verveling en te weinig uitdaging in hun leven. Eén jongen werkt wel vrijwillig bij een boer omdat hij graag bezig wil zijn en ervan leert. Maar liever werkt hij echt aan zijn toekomst in de vorm van een opleiding tot politieagent.

Geestelijke gezondheid

Deze jongeren hebben veel meegemaakt in hun thuisland en tijdens de lange vlucht op zoek naar veiligheid. Ze missen allemaal hun familie en weten soms niet hoe het daarmee gaat. Verder zijn ze continu in onzekerheid over wat de toekomst gaat brengen en willen ze absoluut niet meer terug naar Afghanistan. Dit zorgt bij twee van de drie jongens voor behoorlijke psychische problematiek. De andere jongen heeft iets meer een leven opgebouwd omdat hij een vaste relatie heeft en samenwoont.

8. Wat zijn de gewenste interventies op de voor hen relevante leefgebieden onder de ongedocumenteerde jongeren?

De jongeren zouden op de eerste plaats heel graag een verblijfsvergunning krijgen zodat ze verder kunnen met hun leven. Daarnaast zouden de jongeren graag de mogelijkheid willen hebben tot een zinvolle dagbesteding in de vorm van een opleiding of werk. Voor deze jongeren staat het leven eigenlijk al heel lang stil en ook in deze fase kunnen ze niets opbouwen. Wanneer ze zouden mogen werken zouden ze ook meer geld hebben, wat het leven voor hen een stuk aangenamer maakt.

9. Wat zijn de effectieve interventies onder de ongedocumenteerde jongeren?

Het Vlotteam (van het Leger des Heils) doet enorm goed werk voor de jongeren. Zij werken overwegend met vrijwilligers. Zij zorgen ervoor dat de jongeren geld hebben om in hun noodzakelijke basisbehoeften te voorzien, huisvesting en eventueel mogelijkheden tot sporten. Verder helpen ze de jongeren aan een advocaat en helpen ze met een procedure om alsnog een verblijfsvergunning te krijgen.

De kerk (in Bunde) speelt voor twee van de drie jongeren een hele belangrijke rol in hun leven. Het zorgt ervoor dat ze maatschappelijk participeren, een nieuw netwerk hebben opgebouwd, ergens bij horen en hoop kunnen putten uit het geloof.

7 Aanbevelingen

7.1 Specifiek voor de thuisloze jongeren / bankhoppers

In de conclusies is al ingegaan op de interventies die van belang zijn voor de doelgroep thuisloze jongeren / bankhoppers. Onderstaande aanbevelingen liggen zoals verwacht in lijn van deze interventies.

1. Preventie

Veel thuisloze jongeren/bankhoppers kampen met een behoorlijke multiproblematiek op veel leefgebieden. Veelal escaleert het in de thuissituatie bij de jongeren, waardoor jongeren uitvallen op school, op verschillende plekken gaan slapen, in een overleefmodus komen en daardoor problemen op allerlei gebieden krijgen (vooral huisvesting, financiën, dagbesteding, gezondheid, verslaving, sociaal netwerk). De aanbeveling is om voldoende aandacht te houden voor preventie en het daarmee voorkomen van veel zwaardere problematiek. **In een vroegtijdig stadium signaleren van problemen bij jongeren thuis door scholen en andere (zorg)professionals die vervolgens deze signalen weten naar te leggen bij een centraal punt die dit verder oppakt.**

2. Kostendelersnorm

In 2016 heeft toenmalig staatssecretaris Klijnsma in een pakket van maatregelen besloten om in een aantal omstandigheden (bijvoorbeeld het in huis nemen van kwetsbare mensen zoals dak- en of thuislozen) de mogelijkheid te bieden de kostendelersnorm minder strikt toe te passen. Hierdoor is de weg voor gemeenten vrijgemaakt om maatwerk te bieden waar nodig. **Het wordt aanbevolen dat de gemeente onderzoekt welke marges er in dit beleid zijn en of hier gebruik van gemaakt kan worden.**

3. Hulpverleningsaanbod

Dat jongeren al gebruik maken van een vrij breed aanbod aan psychosociale ondersteuning, blijkt duidelijk uit dit onderzoek. Door een aantal jongeren is expliciet aangegeven dat zij daarnaast behoefte hebben aan zeer praktische hulp, zoals hulp bij het vinden van een woning, werk en het regelen van de zorgverzekering. Vooral jongeren zonder positief sociaal netwerk hebben behoefte aan professionele begeleiding naar zelfstandigheid. **Hierbij wordt speciale aandacht gevraagd voor het inzetten van ervaringsdeskundigen.**

Aanzienlijk wat jongeren in dit onderzoek hebben bovendien al veel verschillende vormen van hulp ontvangen, al dan niet succesvol. **Het hulpverleningsaanbod dient beter op elkaar aangesloten te worden en meer uit praktische hulp te bestaan.**

4. Crisisopvang

Nog steeds slapen jongeren (soms jongeren onder de 18 jaar en maanden achter elkaar) bij de volwassenenopvang van het Leger des Heils. Daar zit veelal alles door elkaar: zoals mensen met psychische aandoeningen en zware verslaafden. Schijnbaar zijn deze jongeren (en betrokken hulpverleners) onvoldoende op de hoogte van alternatieve overnachtingsplekken. **Zorgen voor voldoende en goede crisisopvang met begeleiding voor de thuisloze jongeren en breng deze onder de aandacht van de jongeren en hulpverleners.**

5. *Outreachinge maatschappelijk werkers*

Uit dit onderzoek blijkt duidelijk dat een aanzienlijk deel van de doelgroep niet in beeld is van de gemeente of van de hulpverlening. Het gaat dan bijvoorbeeld om Marokkaanse jongeren, krakers, meisjes in de prostitutie. Er is wel een klein aantal outreachende professionals dat enigszins zicht heeft op deze groep en met sommige van hen in contact staat. Om ervoor te zorgen dat deze jongeren hun leven weer op de rit krijgen en uit de thuisloze situatie komen zijn er voldoende outreachende professionals nodig die vertrouwen kunnen opbouwen bij deze doelgroep en ze verder kunnen helpen. **Voldoende outreachende professionals om het vertrouwen bij de thuisloze jongeren te kunnen opbouwen om deze verder te kunnen helpen.**

6. *Toegankelijkheid gemeente*

Evenals in het voorgaande onderzoek (Zwerfjongeren, juni 2017) blijkt de drempel naar de gemeente (Sociale Zaken) erg hoog te zijn. Jongeren hebben behoefte aan een laagdrempelige locatie waar ze terecht kunnen met hun vragen en zorgen en waar mensen werken die ze van alle benodigde informatie kunnen voorzien. **Zorg dragen voor een laagdrempelige locatie binnen de gemeente waar de thuisloze jongeren terecht kunnen met hun vragen en waar zij van de benodigde informatie kunnen worden voorzien.**

7. *Overzicht mogelijkheden thuisloze jongeren*

Jongeren moeten nu vaak zelf uitzoeken (al dan niet met wat ondersteuning van professionals) welke mogelijkheden ze hebben om uit hun thuisloze situatie te komen. Er lijkt al veel aanbod te zijn voor jongeren op het gebied van hulpverlening, maar het is van belang dat het duidelijk is waar jongeren recht op hebben en gebruik van kunnen maken.

In het licht hiervan zou het goed zijn wanneer een professional (soort van casusregisseur) op zoek kan gaan naar de best passende vorm van hulp voor de jongere. Uit de verhalen blijkt dat ze nu vaak zelf (al dan niet samen met de ouders of een professional) op zoek gaan naar hulp, óf dat er helemaal geen passende hulp van de grond is gekomen. Jongeren hebben behoefte aan iemand die ze hierin kan ondersteunen en weet wat het hulpverleningsaanbod is in de regio. **Een centraal aanspreekpunt in de uitvoering die met de jongere op zoek kan gaan naar de best passende vorm van hulp.**

8. *Meer betaalbare woonruimte voor jongeren*

Een deel van de problematiek rondom thuisloze jongeren / bankhoppers wordt in stand gehouden door het gebrek aan betaalbare woonruimte. Er is heel weinig aanbod in en rondom Maastricht, waardoor het soms te lang duurt voordat jongeren de stap naar zelfstandigheid kunnen maken. En in studentenstad Maastricht geven kamerverhuurders meestal de voorkeur aan studenten boven andere jongeren (met een uitkering). **Het vergroten van het aanbod van betaalbare woonruimte voor thuisloze jongeren (niet-studenten).**

7.2 Specifiek voor de ongedocumenteerde jongeren

1. *Aanbevelingen uit rapportage WIEP!Advies*

Wiepladvies heeft in augustus al een aantal zinvolle aanbevelingen geformuleerd specifiek voor de doelgroep ongedocumenteerde jongeren, zoals:

1. Zorg voor voldoende opvang van ongedocumenteerde jongeren (zeker 10-15 opvangplaatsen);
2. Zorg voor toekomstgerichte ondersteuning aan jongeren: opvang in combinatie met specialistische begeleiding
3. Zorg voor financiële continuïteit en krachtig meerjarenbeleid voor organisaties die de opvang van ongedocumenteerde jongeren realiseren;
4. Zorg voor mogelijkheden voor zinvolle dagbesteding en onderwijs zonder dreiging van aanhouding en uitzetting;
5. Zorg voor een soepele overgang 18- naar 18+ en hou daarbij het belang van jongeren voor ogen (ipv wat je niet voor jongeren kunt doen vanwege schotten in wet- en regelgeving);
6. Zorg voor voldoende geschikte huisvesting voor degenen die uiteindelijk een verblijfsstatus krijgen.

Deze aanbevelingen zijn ook zinvol in het kader van dit onderzoek. Vooral aanbeveling 4 komt uit dit onderzoek duidelijk naar voren.

2. Zinvolle dagbesteding

Wat vooral van belang is voor de ongedocumenteerde jongeren is dat ze een zinvolle dagbesteding mogen hebben. De jongeren in dit onderzoek hebben volop ideeën over wat ze graag zouden willen qua opleiding en werk. Maar ondertussen kunnen ze helemaal niet vooruit. Ze mogen geen opleiding doen, niet legaal werken, zich niet officieel inschrijven bij een voetbalvereniging etc. En daar komen de problemen op de andere leefgebieden weer uit voort. Het zorgt ervoor dat het psychisch niet vooruit gaat, dat ze weinig geld houden en blijven blowen uit verveling. Ook lopen ze daardoor inmiddels jarenlang achter op leeftijdsgenoten.

Zorg dragen voor een zinvolle dagbesteding (scholing, werk en/of recreatiemogelijkheden zoals sporten).

Literatuur

- Brummelhuis & Drouven. *Telling Zwerfjongeren. Aantallen op basis van definitie 2010*. Enschede, 2011
- <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/51/dakloos-vaker-jong-en-niet-westers>
- Lauriks, S. e.a., *Zelfredzaamheids-matrix 2013, handleiding*. GGD Amsterdam, februari 2013
- Matthijssen, M.P.A., onderzoek & training, *Rapportage Zwerfjongeren*, Rotterdam, juni 2017
- Movisie, *Factsheet Zwerfjongeren Nederland*. Utrecht, januari 2017
- Rouvoet, A. (2010). *Definitie Zwerfjongeren*. Den Haag, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Staring & Aarts. *Jong en illegaal in Nederland*. Erasmus Universiteit Rotterdam, 2010
- Wiep!Advies. *Ongedocumenteerde jongeren in Maastricht en omgeving*. Maastricht, augustus 2017
- zwerfjongeren.nl

Bijlage 1. Medewerking personen

1. Jongeren die hebben meegewerkt aan het onderzoek

Tabel 2. Belangrijkste kenmerken geïnterviewde jongeren

Geslacht en herkomst	Leeftijd	Belangrijkste kenmerken van leefsituatie
1. Afghaanse man	20 jaar	Illegaal, in begeleiding bij Vlotteam
2. Afghaanse man	22 jaar	Illegaal, in begeleiding bij Vlotteam
3. Afghaanse man	22 jaar	Illegaal, in begeleiding bij Vlotteam
4. Belgische vrouw	22 jaar	Woont in kraakpand
5. Nederlandse man	36 jaar	Woont in kraakpand, al 15 jaar bankhopper
6. Nederlandse man	22 jaar	Woont nu even bij zijn moeder, maar veel wijzigingen in woonsituatie gehad
7. Nederlandse man	24 jaar	Slaapt bij een vriend op de bank
8. Nederlandse jongen (Indische vader)	17 jaar	Net bankhopper af, sinds kort in kamertraining
9. Nederlandse vrouw	22 jaar	Zit tegen dakloosheid aan. Inmiddels bij Jekerzicht geplaatst
10. Nederlandse vrouw (Indische vader)	18 jaar	Woont sinds kort bij Jekerzicht, daarvoor bankhopper
11. Nederlandse vrouw	19 jaar	Woont sinds een tijdje bij Jekerzicht
12. Nederlandse man	18 jaar	Woont kortstondig bij Jekerzicht, moet naar de verslavingskliniek. Was daarvoor bankhopper
13. Nederlandse man	25 jaar	Bankhopper
14. Nederlandse man	21 jaar	Sinds kort woonunit bij Leger des Heils, daarvoor bankhopper. Vangt andere bankhoppers op
15. Nederlandse vrouw (Poolse ouders)	21 jaar	Bankhopper

16. Professionals die hebben meegewerkt aan het onderzoek

Tabel 3. Belangrijkste kenmerken geïnterviewde professionals

Naam	Organisatie
1. Jan de Boer	Projectcoördinator/Voorzitter Voordeur Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen, Gemeente Maastricht
2. Joyce Frijns	Consulent Jongeren, Gemeente Maastricht
3. Ingrid van Ommen	Jongerenwerker, Stichting Trajekt
4. Charles Beetz	Maatschappelijk werker, Stichting Trajekt
5. Famke Mackaaij	Stichting Feel Good Connected
6. Olga Sollet	Wiep!Advies
7. Pol Verhelle	Vlotteam
8. Monique Permesaen	Vlotteam

Daarnaast zijn de volgende personen per mail, telefonisch benaderd:

1. Ineke Hamleers, gemeente Maastricht
2. Ruud Frenken, team Jeugd gemeente Maastricht
3. Tom Houben, In2YourPlace
4. Josette Smeets, coördinator van Leerplicht, gemeente Maastricht
5. Nicole Gijbregts, Vluchtelingenwerk
6. Michael Johnen, Nidos
7. Will Linssen, Leger des Heils
8. Tanja Spijksma, Xonar
9. Eric Nafzger, Kracht in Zorg
10. Mandy Hazelhof, Kracht in Zorg
11. Simone Seelen, Stichting Columbus
12. Jill Jans, Pension Jekerzicht
13. Anneke Boonstra, Pension Jekerzicht

Bijlage 2. Medewerking instellingen

Tabel 4. Benoemde instellingen tijdens de interviews

Instelling	Soort hulp	Aantal jongeren
Mondriaan	GGZ	5
PsyQ		2
Riagg		2
Yes, we can!	Jeugd GGZ kliniek	1
Levantogroep	GGZ en Maatschappelijke Opvang	2
In2yourplace (Mario)	Onderdeel Levantogroep	2
Xonar	Jeugd- en opvoedhulp	3
Jeugdzorg		3
Martin Honee		1
Trajekt	Jongerenwerk, maatschappelijk werk	2
Radar	Ondersteuning mensen met (verstandelijke) beperking	1
Gastenhof	LVB, GGZ	1
Talent	(ambulante) begeleiding	2
Uit de Steigers	(ambulante) woonbegeleiding	1
Kamers met Kansen	Wonen	1
Jekerzicht (ambulant, tijdelijk, residentieel)		7
Afkickkliniek (onbekend welke)	Verslaving	2
RIBW	Beschermd Wonen	2
Vlotteam	Maatschappelijke Opvang	3
Leger des Heils		5
MOVEOO		1
Stichting 0800-HOME	Hulp bij multiproblematiek jongeren	4
Bureau HALT	Jeugd & Veiligheid	2

Bijlage 3. Gesprekshandleiding

Voorstellen

16. Ik zou graag willen weten wie je bent. Kun je me vertellen hoe je heet en hoe oud je bent?
17. Wat is je land van herkomst?

Situatie van de jongere

18. Zou je me iets kunnen vertellen over je huidige situatie?

Spontaan laten antwoorden en anders doorvragen op:

- *Zit een jongere op school?*
- *Heeft hij/zij een dagbesteding/werk?*
- *Wat doet de jongere in het dagelijks leven?*
- *Is er contact met ouders of andere familie en/of verzorgers?*
- *Hoe ziet het sociale netwerk van de jongere eruit?*

19. Hoe ziet je leven er nu uit?

- *Probeer bij deze vraag helder te krijgen wat eerst 'thuis' betekende voor de jongere*
- *in vergelijking met toen je nog 'thuis' woonde?*

20. Waar woon je momenteel?

21. Wat vind je daarvan?

22. Welke problemen ervaar je momenteel?

Spontaan laten antwoorden en doorvragen op:

- *Schulden*
- *Huisvesting*
- *Verslaving*
- *dagbesteding*

23. Wat zou je graag anders willen?

24. Wat vind je van je gezondheid?

- *Vind je jezelf gezond? Waar wel/niet?*
- *Ben je verslaafd aan alcohol/tabak of drugs? Wat vind je daarvan?*

- *Eetgewoonten*
- *Hoe voel je je (psychisch)?*
- *LVB?*

Voorgeschiedenis

25. Zou je iets kunnen vertellen over hoe je in deze situatie terecht bent gekomen?
26. Waar is het mis gegaan?
27. Hoe lang ben je al zonder thuis?

Vragen en wensen voor zorg, ondersteuning en interventies

28. We gaan even terugdenken vanaf de periode dat je voor het eerst hulp of steun nodig had. Op welke leeftijd was dat?
29. Welke steun heb je vanaf die periode ontvangen en/of ontvang je nu?
30. Wat vind je goed aan deze ontvangen hulp/steun?
31. Wat vind je er niet goed aan?
32. Aan welke zorg/steun heb je tot nu toe het meeste gehad? Waarom?
33. Waar zou jij op dit moment het meest mee geholpen of gesteund zijn?

Jongere eerst open laten antwoorden (meerdere antwoorden mogelijk).

Denk bijvoorbeeld aan:

- *Vinden van vaste woonplek*
- *Schulden oplossen/ leren omgaan met geld*
- *Opleiding zoeken of volgen*
- *Vinden en houden van werk*
- *Stoppen of minderen met alcohol of drugs*
- *Leren omgaan met / verminderen van angst of agressie*
- *Opvoeden van je kind*
- *Loskomen van mensen die jou slecht behandelen*
- *Op het rechte pad blijven*
- *Aanpakken van medische en/of psychische zaken/problemen*

34. Hoe zou die hulp of steun er voor jou het beste uit zien?

Dit kunnen meerdere dingen tegelijk zijn.

- *Persoonlijke coach – maatje (vast iemand)*
- *Groepsgesprekken met een deskundige*
- *Opvang / opname: waar?*
- *Goede informatie*

35. Hoe kunnen de gemeente Maastricht en/of andere instellingen je helpen om ervoor te zorgen dat je zo goed en zo snel mogelijk weer de regie over je eigen leven kan krijgen (al dan niet met ambulante begeleiding).

Laatste vraag

36. Wat zou je het liefste willen voor de toekomst?

Ouders

Gesprekshandleiding ouders zwerfjongeren

April 2017

Toelichting op het gesprek

Gemeente Maastricht wil weten:

- welke problemen zwerfjongeren hebben – wat hun situatie is.
- welke vragen en wensen zwerfjongeren hebben voor hulp, ondersteuning en opvang

Daarom gaan we in gesprek met zwerfjongeren, begeleiders en een paar ouders van zwerfjongeren in Maastricht. Het gesprek is anoniem. Fijn dat u met ons wil praten. Dank je wel daarvoor. Het gesprek zal ongeveer een half uur duren.

Vragen

Voorstellen

14. Ik zou graag willen weten wie u bent. Naam, leeftijd, gezinssituatie.

Situatie van de jongere

Ik heb gesproken met uw zoon/dochter. We hebben het gehad over de situatie waarin hij/zij verkeert en welke vragen of wensen er zijn met betrekking tot hulpverlening/ondersteuning. Graag zou ik daarover ook een aantal vragen aan u stellen.

15. Kunt u me iets vertellen over de huidige situatie van uw zoon/dochter?

Spontaan laten antwoorden en anders doorvragen op:

- *Zit een jongere op school?*
- *Heeft hij/zij een dagbesteding/werk?*
- *Wat doet de jongere in het dagelijks leven?*
- *Is er contact met ouders of andere familie en/of verzorgers?*
- *Hoe ziet het sociale netwerk van de jongere eruit?*
- *Hoe staat het met de gezondheid van de jongere?*

16. *Als het nog niet aan de orde is geweest*

Heeft u (momenteel) contact met uw zoon/dochter?

Zo ja, hoe vaak ongeveer?

17. Kunt u me vertellen hoe uw zoon/dochter terecht is gekomen in de opvang? Hoe oud was uw zoon/dochter toen?

- *Wanneer is het mis gegaan?*
- *Is er vroeger iets gebeurd? Wat gebeurde er?*
- *Is er later iets gebeurd? Wat gebeurde er?*
- *Waarom liep het zo?*

18. Wat had er volgens u anders moeten lopen om deze situatie te voorkomen?
- Wat had de gemeente anders kunnen doen?
 - Wat had de hulpverlening anders kunnen doen?
 - Wat hadden de ouders/sociaal netwerk anders kunnen doen?
 - Wat had school/werk anders kunnen doen?

Ondersteuning/zorg/hulp

19. Welke steun heeft uw zoon/dochter tot nu toe ontvangen?
- Wat vindt u daarvan?
20. Wordt u als ouder betrokken bij de hulp die uw zoon/dochter krijgt?
- Wat vindt u daarvan?
21. Aan welke zorg/steun heeft uw zoon/dochter het meeste gehad? Waarom?
22. Waar zou uw zoon/dochter op dit moment het meest mee geholpen of gesteund zijn?
- Denk bijvoorbeeld aan:*
- *Vinden van vaste woonplek*
 - *Schulden oplossen/ leren omgaan met geld*
 - *Opleiding zoeken of volgen*
 - *Vinden en houden van werk*
 - *Stoppen of minderen met alcohol of drugs*
 - *Leren omgaan met / verminderen van angst of agressie*
 - *Opvoeden van je kind*
 - *Loskomen van mensen die jou slecht behandelen*
 - *Op het rechte pad blijven*
 - *Aanpakken van medische en/of psychische zaken/problemen*

Rol ouders

23. Ziet u nog een bepaalde rol voor u als ouder weggelegd?
24. Op welke wijze kunt u steun bieden?
25. Hoe zou u betrokken willen worden?
26. Wat vindt u van uw rol tot nu toe?

Focusgroep

Gesprekshandleiding focusgroep begeleiders

April 2017

Toelichting op het gesprek

Gemeente Maastricht wil weten:

- welke problemen zwerfjongeren hebben – wat hun situatie is.
- welke vragen en wensen zwerfjongeren hebben voor hulp, ondersteuning en opvang

Daarom zijn we in gesprek gegaan met negen zwerfjongeren in Maastricht. Om dit van hen zelf te horen. Daarnaast gaan we vandaag met jullie in gesprek. Jullie kunnen vanuit jullie rol als begeleider en ervaringsdeskundige andere informatie geven over de problematiek van zwerfjongeren en datgene wat ze nodig hebben.

Uitleg focusgroep (spelregels).

Het gesprek zal twee uur duren. Graag wil ik het gesprek opnemen, zodat ik er een verslag van kan maken. Zijn er nog vragen?

Vragen

Voorstellen

21. Naam, functie, instelling, aantal jaar werkzaam met zwerfjongeren.

Situatie van de jongere

In de interviews met de jongeren heb ik ze gevraagd naar hun situatie. Graag zou ik ook van jullie willen weten hoe jullie tegen de situatie van jongeren aankijken. Vervolgens wil ik daarna nog wat verder inzoomen op de problematiek waar deze jongeren mee te kampen hebben.

22. Hoe komen jongeren veelal terecht in de opvang?
23. Hoe ziet het leven van de jongeren eruit?
Oa. dagbesteding, school, werk
24. Hoe ziet het sociaal netwerk van jongeren eruit?
25. Hoe staat het met de gezondheid van de jongeren?

Kernproblematiek jongeren

Graag wil ik meer zicht krijgen op de belangrijkste problemen waarmee zwerfjongeren te kampen hebben. Ik ga daarover graag met jullie in gesprek aan de hand van een aantal vragen.

26. Hebben jullie het idee dat jullie goed zicht hebt op de (kern)problematiek van jongeren ten behoeve/in functie van de hulpverlening?
27. Zo ja, wat zijn de belangrijkste problemen waar de zwerfjongeren mee te kampen hebben?
28. Kunnen jullie daarbij onderscheid maken naar type jongeren
(jongen/meisje, (etnische) afkomst, verlegen/mondig, wellicht LVB-problematiek)
29. Verschilt deze kernproblematiek per opvanglocatie? Hoe komt dat?

30. Is deze problematiek in de afgelopen jaren veranderd?
 - Wat is er precies veranderd?
 - Voorzien ze veranderingen in de problematiek in de toekomst?
 - Wat gaat er dan nog veranderen?
31. Indien men geen goed zicht heeft op de kernproblematiek: hoe komt het dat ze daar weinig zicht op hebben?

Begeleiding jongeren: zorg/ondersteuning/hulpverlening

Ik wil ook graag meer inzicht krijgen in de begeleiding die jullie geven aan de jongeren.

32. *Welke begeleiding bieden jullie aan de jongeren (alleen basics of diepgaander, individueel of groepsgericht etc.)*
33. Hoe verloopt de begeleiding aan zwerfjongeren?
Wat gaat goed/niet goed?
34. Wat ontbreekt er volgens jullie (nog) aan hulpverlening, waar loopt het vast?
35. Wat is er nodig om de jongeren sneller/beter te helpen en/of bv de doorstroming te verbeteren?

Rol gemeente

Ik wil ook nog inzoomen op de rol van de gemeente.

36. Welke ondersteuning zien jullie vanuit de gemeente?
37. Welke ervaringen hebben jullie met de gemeente?
Open laten antwoorden en doorvragen op:
 - *Samenwerking*
 - *(Juiste keuzes voor) beleid, projecten*
 - *Goede initiatieven*
 - *Zaken die wellicht wegbezuinigd zijn (ook: is er bv wel genoeg personeel/begeleiding?)*
 - *Consistentie in de ondersteuning en financiering vanuit gemeente*
38. Welke rol kan de gemeente spelen?

Toekomst

39. Hoe zien de begeleiders de toekomst voor zwerfjongeren in Maastricht
Positiever dan de laatste jaren of negatiever (& waarom)?

Tot slot

Deze vraag leg ik graag aan ieder van jullie voor:

40. Wat is voor jou het meest positieve in de aanpak/ondersteuning van zwerfjongeren?